

ЭЛЬВИС КАРЛССОН

ПОВЕСТЬ

Эльвис кереуетінде кеудешесінің түймелерімен әуреленіп ойнап отыр.

Бүгін жексенбі. Эльвис оянғалы қашан. Терезе жапқыштар жапсарының арасындағы саңылаудан күннің жап-жарық сәулесі себездейді. Таң әлдеқашан атып кеткен болар. Сірә, қазір сәске кезі. Бөлме іші жып-жылы.

Эльвис кеудешесіндегі ілмектердің барлығын кезекпе-кезек байқап көреді. Бір түймесін ағытады, екіншісін түймелейді. Қап, бір түймесі үзіліп түсті! Кереуеттің астына қарай зырлап кетті ме екен? Көрінбейтін тәрізді... Түсіп іздеуіне тура келеді. Онда аналар оянып кетеді ғой...

Эльвис папасы мен мамасына қарайды. Олар әрқайсысы өз кереуетінде тұяқ серіппестен қалың ұйқыда жатыр. Әр жексенбі сайын, міне, осылай. Бұлардың орындарынан тұруға хал-шамалары жоқ. Өйткені өткен түннің әлдебір уағына шейін олар қонақта болып келді. Таң алдына қараған мезгілде ғана ұйықтауға жатқан.

Барлық мамалар мен папалардың сенбі сайын қонаққа барып тұрулары — дағдылары деседі. Бос уақыт берілген соң, оны қалайда лайықты пайдаланулары керек қой, әйтпесе апта бойы жұмыстан бір босамайды. Былайғы күндері сауық құруға мұршалары қайда. Үлкендердің осы дағдылы әдеттеріне Эльвистің де көндігуі керек, бала дегендердің барлығы көнгіш келеді дейді мамасы. Балаларға жақсы ғой, олардың уайым-қамы жоқ. Сондықтан уақыт өлтіру дегеннің де қажеті шамалы.

Уақыт өлтіру — сол сауық-сайран құру дегеннің өзі. Былайша айтқанда, бұл — ата-анаң қонақ шақырады, немесе өздері қонаққа барады деген сөз. Бірақ Эльвистің де толып жатқан ісі бар, айналысатын ешқандай шаруасы жоқ деген сөз бұған қатысты болмас. Тек мұны дәлелдеп жату керексіз, бірден-ақ тойтарыс алады: мектепке әзір бармайды екен, демек, оның айналысатын ісі де болмақ емес. Мектепке барғанда ғана ол ненің не екенін түсіне бастайды, сонда ғана ол үшін нағыз өмірдің өзі басталады,— дейді

үлкендер.

Үзілген түймеге қолын бір сілтеп, Эльвис мамасының оқитын журналын қолына алды.

Нағыз өмір деген сонда қандай болады? Ол өзінің жақын арада мектепке баратынына мүлдем разы емес. Оны не күтіп тұр онда? Сендей соғылысқан мұғалім, топырлаған балалар және барлығының бірдей тектен-текке жамырасып у-шу болатындарын қайтерсің. Мұндайда адам іспен қайтіп шұғылданбақ!

Папасы мен мамасы ояна қойса екен енді... Эльвис олардың тыныс-деміне құлағын түреді. Әке-шешесінің ұйқыдан ояна бастаған кездегі алатын дем-тынысының бүге-шігесіне дейін біліп алғанды. Папасының әдетте мұрны пысылдайды және аз-кем қорылдап қояды. Ал мамасы қатарынан әлденеше рет есінеп-есінеп алады да, артынша тым-тырыс бола қалады. Сәлден кейін ұзақ, терең, әрі аса көңілсіз күрсінісі естіледі. Ұйқыдан оянууды мамасының жаны сүймейді. Мұның есесіне ұйқыдан тез сергігенді папасы жақсы көреді. Бірақ, тек жексенбі күні, әлгі сол уақыт өлтіруден соң емес, әрине.

Ұйықтап жатқанда ғана тәп-тәуір бала болғанымен, Эльвис те таңертеңгілікте ертерек оянғанды жек көрмейді.

— Эльвис, сен ұйықтаған мезгілінде ғана жақсысың. Кереуетінде жатқанда кәдімгідей балаға ұқсайсың. Мұны айтатын мамасы.

Тап қазір мызғып алған да жаман болмас еді. Кереуетте бұлайша сарылып күтіп отырмас едің ғой. Көңілді ештемесі жоқ. Жексенбі түгелдей құрып барады. Ал өйтпегенде жексенбінің ең көңілді күнінің бірі болары анық-ты. Тек әке-шешенді оятып алмай, еппен жылыстап шығып кете алсаң ғой, шіркін! Түске шейін содан соң не істеймін десең де, ерік өзіңде. Бірақ бұған көңілі дауаламайды. Оларды оятып алса, мұның сазайы дайын. Осы бір уақыт өлтіруден соң папасы мен мамасы әдетте ашушаң.

Мамасының ұйқысы өте сергек. Еденге бір аяғыңды түсірдім дегенше, оны оянды дей бер. Сол бойда, шешесінің даусы естілісімен ас үй жақтан Сессан арп-арп үреді. Бұдан соң, әрине, әкесі оянады да, жұрттың бәріне ұрыса бастайды. «Осы үйде адамға тыныштық қашан болар екен?!»— деп айқайға басады ол. Онда барлығы бүлінді дей бер. Бұл күннің берекесі

кетеді. Сондықтан отыр да, олардың оянуын күт. Күте түс...

Эльвис мамасының журналын парақтайды. Бұнда ылғи бір ересек адамдардың суреттері, балалар мүлдем жоқ. Бүткіл журналдың ішінде жалғыз-ақ балақайдың суреті бар, оның өзі де кәдуілгідей емес. Мұны атасы да байқаған. Бұл балақай суретке әншейін толымды көрініс беру үшін қажет болған,— дейді атасы. Сөйткенде ғана нәрестені қолына алып отырған әйелдің кейпі сүйкімдірек көрінеді екен. Баланың өзін жұртқа көрсетуді ешкім де бұл арада мақсат етпеген. Эльвис тым құрығанда бұл қажетке де жарамайды. Егер мамасы мұнымен бірге суретке түсетіндей болса, ештеңе де ұтпайды. Мамасы өзі суретке түсетін кезде маңына жуытпайды, өйткені суретке бұл сұмдық сұрықсыз болып шығады. Ал бұған бәрібір.

Эльвис қолына қара бордың құйттай сынығын алып, журналдағы адамдардың бет-жүздерінің орнына қап-қара ғып төртбұрыштар салды. Тек балақайдың ғана бетін ашық қалдырды. Және сәби айналасына дұрысырақ, жақсырақ қарауы үшін қайта оның көздерін анықтау етіп бояп қойды.

Ой, журналды бүлдіргені үшін мамасы аяқ астынан қазір дүрсе қоя берсе қайтпек?.. «Осының барлығы құдай алдындағы күнәларыма берілген жаза»,— деп күйінеді ол әдетте мұндайда. Оның ойынша, Эльвис әлдебір кездерде, бұл жарық дүниеге келместен әлдеқайда бұрын жасаған әлдебір күнәлары үшін құдайдың өзіне жіберген жазасы-мыс. Күнәға бататын іс істеп қойғанында артынан жазасы маңдайыңа тақ етіп тиер ме екен деп ылғи да ойланып, уайым шегіп жүретінің де сондықтан.

Жазанды алудан қиямет нәрсе жоқ. Эльвис бірде ас үйдегі диванның үстінде секіріп ойнаймын деп оны қиратып тастаған. Сол үшін ол өз аяғын өзі ұрып, өзін-өзі жазалағаны бар. Ал мұны туған кезде мамасы да сұмдық қиналса керек-ті. Сол себепті де бұдан былай бала тапқым келмейді деген. Бұны мамасы әлдебір күні телефонмен біреуге айтқан болатын. Эльвистің бір өзі де оған жетіп жатыр. Біреуге күнәсі үшін жаза ретінде жіберілгенінді сезініп жүру оншалықты қолайлы да емес. Әрине, Эльвистің қазір бұған көңілі аса бұрынғыдай бұзылмайтын болды. Өйткені бұл сөзді шектен тыс көп естіп жүр.

Ал жалпы мұны — Эльвисті ойлап тапқан кім екенін біліп алған жаман болмас еді. Ол бірақ бұл сауалына ылғи да түрліше жауап естиді. Мамасы

бұған кінәлі өзім, түйсіксіз болғандығымнан дейді. Ал кейде: «Папаңнан болды бәрі...» — деп қояды. Сондағы Эльвистің таңданғанын көрсең. Папасы әрқашан тек қана пайдалы нәрселерді ойлап табатын. Тым құрыса футбол да ойнай алмайтын мұндай Эльвистің оған қандай қажеті бола қойды екен.

Тағы бірде бірақ мамасы басқаша айтты. Ол Эльвисті өзіне құдай берген деді. Мұны естігенде Эльвис кәдімгідей шошып кетті. Өйткені құдайдан жаза алудан асқан сұмдық нәрсе жоқ қой. Мұны телевизордан да көрген. Соғыстар мен әрқилы қасіреттерді құдай жібереді. Телевизордан әрдайым сондай үрейлі бірдеңелерді көрсетіп жатқанда мамасы: «Бұл— құдайдың адамдарды жазалағысы келгендігісі»—деп отырады. Әжесі де солай дейді. Сондықтан да, міне, егер Эльвисті мамасына құдай жіберген болса, әрине, шаруа қиын. Мұндай жағдайда мамасына шынында да аяныш білдіруге болады.

— Рас, бұл сұмдық екен,— деген ол бірде мамасы мұның үстінен шағым айтқанда.

Эльвис мұны, папасы айтпақшы, әңгімені қолдау үшін айта салған. Мамасы бетіне шапалақпен сарт еткізді, Эльвиске де есе қайтаруға тура келді. Өйткені, демек, мамасын қолдауға да, жұбатуға да болмайды екен. Тіпті не істеріңді де білмейсің. Мамасы барлық болған жағдайды айтып бергеннен кейін әкесі сондай бір азалы үнмен:

— Сен өз шешеңе қол жұмсадың ба? — деді. Жалпы әкесі Эльвистің осылай есе қайтарған кезінде болмаса, еш уақытта мұның мамасын «шеше» деп атаған емес.

Соққы жеп алып, есе қайтармайтын балалар болады. Олар еңіреп жылағаннан басқа түк бітірмейді. Ал Эльвис жыламайды: есе қайтарысады. Сөйткенмен де, мамасына қол көтерудің сұмдық нәрсе екенін біледі, бірақ өзін-өзі ұстай алмай қалатын дағдысы бар. Шешесіне қол көтеруден өткен масқара нәрсе жоқ. Эльвис мұны түсінеді. Мамалар өз балаларын ұруға хақылы, ал балаларының есе қайтаруға хақысы жоқ. Мұндай жағдайда «мамаң» аяқ астынан «шеше» болып шыға келеді де, масқара боласың...

Ал атасы, өзін ұрып жатқанда бала қорғануы керек дейді. Мамасы төбелесті өзі бастаған екен, өзі тартсын сазайын. Бірақ бұлайша кесіп-

пішетін тек атасы ғой. Атасының айтқандарына, өкінішке орай, мамасы тіпті де көңіл аудармайды. Мамасы тек қана өзінің құрбыларын, күн сайын телефонмен мылжыңдасатын әлгі бір Мая, Карин және Ингрид тәтейлерді ғана тыңдайды. Бұлар не айтса да — ол үшін бұлжымас заң. Ол әлгілерге Эльвис жайлы айтады. Және олар әр уақытта мұнымен бала тәрбиесі жайлы ойларын бөлісіп жатады. Олардың балалары Эльвистей жаман емес, кәдуілгідей-ақ балалар.

Жалғыз Эльвис қана ешкімге ұқсамаған. Ол біткен адам. Оны ештеңеге де үйрете алмайсың. Дегенмен де, мамасынан кешірім сұрауды ол ұмытпайтын. Тіпті, өз өмірінде жасаған болмашы бір ақымақтықтары үшін де кешірім сұрап жататын. Кешірім сұрамайынша, мамасының ашуы тарқамайды. Кейде шектен тыс тентектік жасап қоятындығы да рас.

Тек түсініксіз бір жайт бар. Эльвистің кейде шектен шығып кеткен кезінде мамасы ашу шақырмайтын, кенеттен қайта мейірбанды бола қалатын. Қазір, міне, сыбағамды береді деп ойлайды ол. Ал мамасы мұның орнына оған балмұздаққа деп ақша береді. Мұның бұзақы қылығын мүлде байқамаған адам сияқтанады. Енді бірде жазықсыздан-жазықсыз тоқпақтың астында қаласың. Ештеңеге де түсініп болмайсың. Мамасының мейірімді сәтінде Эльвис өзінің оған күнәлары үшін жаза ретінде жіберілгеніне опынады.

...Ұйықтап жатқан папасы мен мамасына ол тағы да қарап қояды. Ешқайсысының да қыбыр етер түрі жоқ. Тым болмаса әкесінің дәретханаға барғысы келсейші! Бұлай да болады, папасы тұрады да дәретхана жаққа кетеді. Міне, осы мезетте оны-мұны керек-жарақ заттарыңды ұстай-мұстай дәлізге атып шығып, бір бұрышта тасалана тұруға болады. Әдетте бұл әрекет ойдағыдай жүзеге асады: Өйткені папасы ұйқысынан толық оянбай, қалғып-шұлғып келе жатады да, ештеңені байқамайды. Қайтып келіп, сол бойда кереуетіне сылқ құлайды. Ал мамасы ояна қоймайды. Эльвистің зып беріп шығып кеткенін ешкім де сезбей қалады. Сессанның ас үй жақтан арпылдап үре бастағанын мамасы папасының далаға шығып келгеніне жориды да қояды. Жол болды деген осы! Бұдан соң мамасы терезеден басын қылтитып, мұны үйге шақырғанша жарты күн бойы қаңғуылдауға болады.

Бүгін, бірақ, Эльвистің жолы болмай отыр. Тіпті телефонның да безілдемейтінін қайтерсің. Мүмкін олар бұны желісінен әдейі ағытып

қойған шығар. Әйтпесе бұларды ұйқысынан телефонның да оятып жіберетіні бар. Мұның арты, шынын айту керек, кейде жақсылыққа соқпайды. Әке-шешесі кәдімгідей реніш білдірісіп, телефонның трубкасын көтеруге бір-бірін жұмсайды. Бірақ жалпы мамасының құрбылары, әлгі бір телефоннан түспейтін тәтейлер папасының жексенбіде үйде болатынын біледі де, әдетте бұл күні олар сиректеу телефон соғады.

Бүгін тіпті футбол да жоқ болар. Папасы одан еш уақытта қалмайды. Осы футболдың бір пайдасы — соған бола ол кейбір жексенбіде ұйқысынан ертерек тұратын. Папасы футбол ойнайды. Футбол ойнауға ұлын да баулығысы келген. Эльвис онымен бірге футбол матчтарына баратын. Әкесі өзі ойнайтын және ойнамай, әшейін жанкүйер боп трибунада отыратын күндерінде де оны жанынан тастамайтын. Папасы жалықпай-талмай Эльвиске ойынның тәртібін де, қалай ойнау керектігін де үйрететін. Егер шын ынталанса, ол бұған футбол добын да сатып әпермекші болған. Бірақ бұдан ештеме шықпады. Эльвиске футбол ойнау дегенің ұнамай-ақ қойды.

— Әлі кішкентайлығынан болар,— деп ақтайды оны мамасы.

Папасы осындай жасында-ақ жұрт өзін болашағынан үлкен үміт күттіретін футболшы деп танығанын айтты. Ол мектепке бармаған кезінің өзінде-ақ болашағынан үлкен үміт күттіретін бала болған. Ал Эльвис жайлы бұлай айта алмайсың.

— Біздің жігітімізден футболшы шықпайды, — дейді папасы.

Оның үнінен өкініш байқалады. Папасы әрдайым газет, радиотеледидар арқылы спорт әлемін жіті бақылап, біліп отырады. Мұндай минуттарда мамасы оған бөгет жасамайды. Эльвис те солай. Спорттың маңызды нәрсе екенін екеуі де түсінеді.

Соңғы кездері папасы Эльвисті спорттық программа көрсетіп жатқанда теледидар алдына, өзінің қасына отырғызып қоятын болып жүр. Мүмкін кенеттен Эльвиске спорттың бір түрі болмаса, бір түрі ұнап қалар деп ойлайтын болса керек ол. Сондықтан да шығар, теледидар экранында көрсетіп жатқандарды ылғи да оған ұғындырумен болады. Мұндайда Эльвис үнсіз тыңдап отырады да, «иә» немесе «жоқ» деп, ыңғайсыз жағдайда қалмас үшін қысқа ғана жауаптармен мақұлдаған болады. Бірақ

әлі күнге шейін өзіне ыңғайлы бірде-бір спорт түрін таңдай алмай келеді.

— Бұл жігіттен спортшы шықпайды екен, — дейді папасы. — Жалпы осыдан өзі бірдеме шыға қояр ма екен? Бұл тіпті ештемеге жарамайтын болар мүмкін.

Папасының айтқандарынан күйініш лебі еседі. Оның осы күйінішін азайту үшін мамасы бір кез спортқа көңіл аударады. Бірақ мұнымен де оның көңілін орнықтыра алмайсың. Хоккейді көрсетіп жатқан кезде мамасы алдына жан салмайтын Брюнестің орнына қайдағы бір Седертельені мақтай жөнеледі.

— Жігітіміздің кімге тартқаны енді мәлім болды,— дейді папасы сонда. Оның, әрине, мамасын меңзеп тұрғаны анық. Мұнысы Эльвис, міне, әкесіне тартпай, шешесіне тартқандықтан осындай ақылсыз, әрі татымсыз болған дегенді астарлағандағысы. Бар жазығы оны тыныштандырғысы келген мамасына бұл сөздер ауыр тиеді. Бұның арғы жағы... Міне, солай. Папасының ұлына спорттық тәрбие беруінің арты ұрыс-керіске ұласып барып бітеді.

Рас, қазір папасы бұл мәселеге бас ауыртпайтын болды. Ол бұдан былай Эльвиске ешқандай үміт артпайды. Бұл арада қолдан келер басқа амал жоқ. Спорт дегеннің өзі онша бір ұнамды да нәрсе емес қой. Ал спортшыларды көрсең. Ақ тер, көк терге түсіп, дәйім ызалы жүретін біреулер. Жан-жаққа бытырай жүгіреді, бір-бірімен істері жоқ өздерінің.

Дей тұрғанмен де, папасының жағдайы кісі аяғандай, жан-дәрменін салып тырысып еді ғой. Осыншалықты тырысудан ештеңе шығара алмаудың қаншалықты қынжыларлық іс екенін Эльвис білмейді дейсің бе?!

Бірде Эльвистің құмыраға апельсин дәнін отырғызғаны бар. Суарып, ыждаһатпен бірнеше ай бойы әлгінің көктеуін күтіп жүрді. Бірақ көк өскін шықпай қойды.

— Дәнің жарамсыз болған! — деді де, мамасы бұнысын жуынды құятын шелекке тастап жіберді.

— Түкке жарамайтын адамдардың ісі осылай болады. Солай екендігі асылы рас та шығар-ау...

Эльвис папасы мен мамасына тағы бір қарап қойды. Сірә, бұлар еш уақытта оянбайтын болар! Көшенің дыбыс-шуын да естімей ме немене өздері? Далада шапқылап балалар ойнап жүр. Үй жанынан көңілді әлденелерді айтысып адамдар өтіп жатыр. Машиналардың есіктері сарт-сұрт ашылып-жабылады, балалар үй қабырғасына доп соғып ойнайды. Жоқ, сірә, кеше әбден титықтаған болар әке-шешесі...

Өзге жұрттың барлығы ұйқыларынан әлдеқашан оянған. Эльвистің әке-шешесі ғана қалың ұйқының құшағында. Аласа әбдіренің үстіндегі қоңыраулы сағат тық-тық соғып жүріп тұр. Сәл ғана құлақ түріп көрсең, папасының да қол сағатының тықылдағаны естіледі. Мамасының да сағаты тынбай тықылдайды. Бұның бәрі тық-тық етіп, еріп бара жатқан уақыт...

Ақырында, міне, мамасы есіней бастады. Эльвис бүрісе түсіп, тың тыңдайды. Қайтадан тыныштық орнады. Қайта ұйықтап қалғаны ма екен? Жоқ, тағы да есінейді, артынша күрсінеді. Жақсы болды! Демек, мамасы оянған. Ол төсегінде жай ғана керіліп-созылып жатқан болды. Эльвис тыпыр етпестен мамасына қарап отырды. Тіл де қатпады. Бүгінгі күннің барлығы үшін сәтті басталғаны дұрыс қой. Мамасы басын көтеріп, төсегінің үстінде отырған қалпы Эльвиске қарайды да:

— Сен неге ұйықтамайсың? — деп сұрайды. Жауап орнына ол басын шайқайды. Мамасы керіліп тағы да есінейді.

— Неменеге көзіңді алмай қарайсың? Біздің ұйықтағанымызға ырза емеспісің, ә? — дейді ол. Ұйқысынан әлі сергімегендігі болар, әйтпесе онша ашулы емес сияқты. Осылай деп түйді де, Эльвис еденге секіріп түсті.

2

Жексенбілік күн басталды. Барлығы таңертеңгілік асқа отырды. Эльвис столдың басынан көтеріле берген кезде мамасы:

— Қазір бәріміз дачаға барамыз, байқа, құрдымға құрып кетіп жүрме! — деп ескертті.

— Онан да менің үйде қалғаным жөн болар,— дейді Эльвис абайлай сөйлеп.

Папасы газеттен көзін алып:

— Бұл тағы не деген бейбастақтық? Бізбен бірге жүресің. Түсінікті ме саған? — деді.

— Мен әншейін...— деп тағы сөз бастап келе жатқан Эльвисті: «Әкеңнің не айтқанын естідің бе?»— деп мамасы доғарып тастады.

Таңертеңгілік астан соң барлығы сонымен дачаға жүретін болды. Бұл — қаладан бірнеше шақырым жердегі олардың жазғы үйлері. Ол жақ, қала сырты жақсы, Эльвис әрине қуана-қуана барады. Бірақ олар биыл дачаға баруды сирексітіп кетті, мамасының-ақ барғысы жоқ. Онда үйдегідей жағдай жоқ дейді ол. Мұның үстіне жақсы қарым-қатынасты көршілері биыл жазда Италияға баруға дайындалып, өздерін өте бір маңызды кейіпте ұстап жүр. Және де ылғи мақтанып, әлгі сол болашақ сапарлары туралы айта беретіндіктерін қайтерсің. Сондықтан да мамасының олармен кездескісі де, сөйлескісі де келмейді. Ал әкесінің шираңқырап, қосымша табыс тапқаны теріс болмас еді. Сонда мамасы екеуінің көршілер сияқты әлдебір жақтарға барып келуге мүмкіндігі болады.

Эльвиске биыл дачада істейтін пәлендей маңызды іс болмай қалды. Ол өзінің барлық шаруасын қалаға көшірді. Жалпы оған қай жерде болғанда да бәрібір, өз ісімен айналысуға ешкім бөгет жасамаса болғаны. Бөгде жұрттың кедергі жасауға тырысып бағатынына қарамастан ол өзінің жұмыс күнін жоспарлап алатындардың қатарына жатады. Машинада отырып Эльвис дачада не істейтінін ойластыра бастады. Күнді бекерден-бекерге өлтірмесе жақсы болғаны!

Қалаға гүл әр уақытта керек нәрсе. Мүмкін оған шамалы тұқым жинап алған дұрыс болар. Содан соң тұқымдарды паркке апарып отырғызса? Әйтпесе онда шөптен өзге ештеме де жоқ, оның өзін де жұлып, отап, дымын қалдырмайды.

Несі бар, пайдалы ой. Ауа райы тамылжып тұр. Бүгінгі күн сірә, жаймашуақ болар. Дачаға барғасын барлығы бақтың ішіне барып, кофе ішуге отырды. Мамасының құрыс-тырысы жазылып, көңілденіп қалған тәрізді, папасы бірақ бұрынғысынша қатулы. Дачада шөп бей-берекет өсіп кеткен, шалғылауға тура келеді, бұдан соң көгалды алаңқайдың үстін тегістеп қояды. Келесі күні, бұл машақаттан кейін бүкіл денең сіресіп

ауырып қалады. Папасы бірақ мамасына дачадағы көгалды ретке келтіремін деп сөзін берген, ықыласың бар ма, жоқ па, бәрібір шаруадан енді қашып құтыла алмайсың. Әйтпесе қолайсыз болар; көршілер өздерінің көгал-алаңқайларын әлдеқашан күзеп-түзеп қойған.

Кофеден соң Эльвис жүгіріп шалғынның арасына кетті. Гүлді шалғынға кішкене тоғайша арқылы өтесің. Бұл тоғайша өзі үлкен де емес, әрі ете ыңғайлы орналасқан, аралықта қалады. Бір қапталда Эльвис, екінші қапталда әке-шешесі қалады да, сөйтіп олар бір-біріне бөгет жасамайды.

Бүгін бірақ тұқым жинау шаруасы тіптен келіспей-ақ қойды. Табан астынан кездесіп қалған қоңыз-шіркейлерге қол ұшын беріп құтқаруы керек болып қалды. Олардың жолы болды, бұл келмегенде көбі бостан-бос қырылып, құрып кетер ме еді. Гүлдердің басына ебедейсіз өрмелеп шығады да, өрмекшінің өрмек-торына шырмалады да қалады. Бал іздесе, балды да жөндеп іздей алмайды өздері. Гүл атаулысын да оншалықты ажырата бермейтін сияқты бұл жәндіктер. Және қалай қарай жорғалап түсіп-шығуды да білмейді, мүмкін бұлар ақыл-ес дегеннен мүлдем мақұрым болар. Қалай болғанмен де бұл жәндіктер өздеріне көмек бергенді жек көрмейді екен.

Мінекей, мәселен, екі құмырсқа жаңадан салған илеулеріне қарай тырмысып барады. Эльвис болмаса бұлардың күні не болар еді?! Өздерінің сүйреткен жүктері ауыр-ақ, енді-енді титықтаудың шақ алдында келеді. Әрі-беріден соң, байғұс құмырсқалар бұны қайда сүйреп апара жатқандарын өздері де ұмытып қалады. Айнала толған құйттай-құйттай илеулер, сірә, бәрі де құмырсқалардың көшіп жатқан жаңа қонысы болса керек. Онда әлдымен мына екеуінің қай илеуге бағыт түзегенін байқап алған дұрыс. Бірақ құмырсқа байғұстардың әрі-бері тырбындап, түк бітіре алатын сиықтары жоқ. Бұлар үшін Эльвистің бірдеме ойлап табуы қажет-ақ шығар. Алдымен әлгі құмырсқалардың жанталаса қыбырлап әуреге түспеуін қадағалайсың, әйтпесе күштерін сарқып, титықтап қалулары мүмкін қазір-ақ. Құмырсқаның біреуі онсыз да шабандау қимылдап қалыпты...

Кенет қайдан шыққанын кім білсін, бір үйме құмырсқа аяқ астынан пайда бола кетті де, әлгі екеуінің сүйретпесін тартып алмаққа әрекет жасай бастады. Төбелес шықты. Енді сүйретпенің заңды иесі кім екенін біліп көр. Бұл арада шыдамдылық керек-ақ, Эльвис құдайға шүкір, оған кенде емес.

Жұмыс үстінде ол уақыттың қалайша сырғып өтіп кеткенін байқамай қалыпты. Мамасы оны бірнеше қайтара шақырды. Жә, ештеңе етпес, күте тұрады. Қазір енді олардың күтетін кезегі келді. Бірақ, әрине, тас-талқандары шығып ашуланулары да мүмкін. Олар күтуді ұнатпайды. Эльвистің өзі де мұны жек көреді. Бірақ әбден еті өліп кеткен. Мәселен, әрбір жексенбінің ертеңгісін, немесе мамасы телефонмен мылжыңдасып тұрған кездерді алайықшы. Немесе әлгі бір іш пыстырарлық теледидар хабарларын көріп отырған сәттер. Эльвис әрдайым мұндайды шыдамдылықпен күте біледі. Енді папасы мен мамасының да шыдай тұратын кезегі келді. Сонда ғана әділеттілік болады.

Күн шыжи түсті, қоңыз-шіркейлер көңілдене ызыңдайды. Эльвис кенет өзінің енді жалғыз еместігін сезінді. Тап қасында әлдекім тұрған секілді. Әлдекімнің өзіне көздерін қадай қарап тұрғанын сезінеді. Ештеме естілмесе де және ештеме көрінбесе де, сезеді.

Бәрібір біледі. Ол қазір тап қасында кімнің тұрғанын біледі. Кім сонда бұл? Эльвистің осы сәттегі ішкі дүниесі қыл ішектің бұрауындай, тиіп кетсең дың ете түскелі тұрды. Қорқып тұрған бірақ ол жоқ. Жай бір сақтанғаны. Басын баяулау бұрып біресе оңға, біресе солға қарады. Ешкім жоқ...Ешкім.

Сөйтсе де ол біреудің өзіне талмай қадалып қалған көз қарасын сезіне берді. Аздан соң бұтаның арасынан бірдеменің басы қылт ете қалды. Эльвис сонда барып әлдеқандай мақұлықтың жасыл көздерін көрді. Эльвис пен әлгі мақұлық бір-бірлерінен көздерін алмай қатты да қалды. Эльвистің жүрегі қатты дүрсілдейді. Бұл дегенің тіпті де бөтен көздер емес қой. Ол жазбай таныды. Бұл көздер оған мүлде жақсы таныс. Ол сол көздердің шала-шарпы, әлі толық ашылмай ұйқыға тығылған көздерін де, бүлдірген сияқтанып дөп-дөңгелек болғанын да көрген. Ал бұдан соң көздердің түсі сұрғылтқа айналғаны да есінде қалған. Соңынан жап-жасыл болып кетті. Басқа бір үлкен мысықтардікіндей сарғыш болмай, жасыл болғанына ол кәдімгідей мақтанып, көңілі толып жүрді. Шырадай жанып тұрған жасыл көздері бар тұмсық бітімі тұтастай аппақ. Тек қана сол көзінің үстіңгі жағында қоңыр құба дақ бар. Құлақтары да қоңыр құба. Табандары қап-қара. Ал мысықтың өзге денесінің барлығы қардай аппақ. Ұзын, жүндес құйрығы тіп-тік шаншылған, күн көзіне жалтылдап тұрады. Құйрығы да теп-тегіс қоңыр бурыл.

Әдемі мысық. Ол төмпешіктің үстіне секіріп шығып алып, Эльвиске тесіле қарайды. Эльвис болар-болмас қана сыбырлайды:

— Сиппан... Сиппан...

Бұл мысық бір уақыттарда мұнікі болған. Одан бері де екі жыл өтіп кетті. Көктемде болатын бұл, оған бұны әлі бауырын дұрыстап көтермеген, құйттай кезінде сыйлаған. Сол алғашқы күндерден бастап-ақ қолымен тамақ беріп, көзінен таса қылмай өсірді. Бұл тап өзі асырап-баққан бала мысық.

Оған мысықтың баласына ат қойғызған жоқ. Атты мамасы қойды. Мұның, әрине, пәлендей айырмасы жоқ. Өзін қалай атағанда да бала мысыққа бәрібір емес пе. Сиппан Эльвистің жалғыз өзінікі ғана болатын. Мамасы бұны да, Сессан төбетшені иемденгені сияқты өзіне меншіктеп алғысы келген, бірақ мұнысынан ештеңе шықпады. Сиппан көнбей қойды. Бұл мысық та Эльвис сияқты өзіне-өзі ғана қожа болғанды ұнататын болып шықты. Сөйтсе де бұл өзін Эльвистің мысығымын деп санайтын, ғажайыптығы да осында ғой. Ал мамасына бұның мысық болғысы келмей қойды. Қанша сипалап еркелеткенмен де Сиппан оған көп жолаған жоқ.

Эльвиске Сиппан жарық дүниенің бетіндегі ең жақыны болды. Әлі күнге шейін ол ешкімді бұлайша жақсы көрмеген-ді. Енді, міне, бұны содан бері бірінші рет, осы жазда көріп тұрғаны. Тірі екен ғой өзі. Түрі-түсі де бұрынғы қалпынша. Жалғыз өзі, адамдарсыз және олардың көмегінсіз қысты қайтіп өткізді екен? Алдыңғы қысты ше?

Ол, міне, мына арада жүріп гүл сабақтарына қоңыздардың өрмелеп шығуына, құмырсқалардың жүктерін тасымалдауына көмек берді. Ал Сиппанға кім көмектеседі? Кешірілмейтін ең зор, ең сорақы күнә — досыңды тастап кету. Екі жыл бұрын, жаздың аяғында Сиппанды олар дачада жалғыз қалдырып кетті. Оны іздеп жатуға уақыт жоқ, -деген сонда папасы мен мамасы. Дачаға келесі бір келгендерінде ала келеміз деген олар. Бірақ Сиппанды олар мұнда бір жола қалдырып кетуді шешкен еді. Бұл мұны білді. Және не үшін екенін де айта алады.

Осыдан бір жыл бұрын бұған рождество мерекесінде Сессанды сыйға тартқан еді. Бұл мұндайды мүлдем күтпеген. Иттің оған керегі жоқ болатын. Онда өйткені Сиппан бар еді ғой. Әрине, дей тұрғанымен, күшікті

де иеленген қуанышын жасыра алмады, Сиппанға да көңілдірек бола түсетін шығар деп ойлады.

Бірақ мамасы мен папасы ит пен мысық бір-бірімен сыйыспайды дегенге өздерін әбден иландырып алған. Қазір де сол пікірлерінен таймайды. Шындығында бұлай емес. Сиппан мен Сессан ә дегеннен-ақ бір-бірімен өзара келісіп кетті, бір-біріне сыйластықпен қарады. Өсіңкіреген кезде әлі-ақ бір-біріне тарпа бас салатыны анық деп тұжырысты мамасы мен папасы. Нені түсінеді олар?

— Көр де тұр осыдан,— десті әке-шешесі,—бұлардың ырылдасатын күні әлі-ақ келеді!

Әке-шешесінің бұған сенімдері нық болды. Және оларға ылғи да Сиппан мен Сессан қырқысып, төбелесіп қалатындай көрінетін, өздерінің бұл мақұлықтарға деген көзқарастары да осы тұрғыда болатын.

Эльвис олардың мұнысын байқап, бүйтуге болмайтынын айтқанды.

— Бұл — ит пен мысық, қайтсең де бұлар ит пен мысықша өмір сүреді, — деп күле жауап берген оған әке-шешесі.

Бір-бірімен сыйысып өмір сүре алмайтын хайуанаттар бар, бұлар қашанда бір-бірімен дұшпан деген ойларынан олар қазірде де айнымайды. Ал бұл— бос сөз. Атасы да солай дейді. Ол Эльвистің жағында. Кім де кім қарақан басының қамы үшін бірін-бірі талап-жеуді қажет деп таппаса, олар қашанда бір-бірімен үйлесіп кете алады дейді атасы. Тіпті керек десең, достасады да. Егер бұларды ит пен мысықтай өмір сүрулерің керек деген сенімге итермелей берсең—ит пен мысықтай болып шыға келетіндіктері де рас.

Ақырында Сиппан мен Сессан шындығында да ит пен мысықтай бола бастады. Қалайша бұлай болғандығы Эльвиске ғана түсініксіз. Оның көзінше бұлар бөтен мінез көрсетпейтін.

Бұлардың бір-бірімен ілігісіп, жанжалдасуды бастаған күні ол үйде жоқ болатын. Қайтып келсе, жанжалдың әбден қызған кезі екен. Шыны сауыттар мен гүл салынатын құмыралар еденге ұшып түсіп, гүл-паршалары шығып жатты. Эльвис төбелесті басып, әрқайсысын тыныштандырғаннан соң барып екеуі қайтадан жұғысып ойнап кеткен.

Рас, кейінде әр кез Эльвистің көзі таса болған сәтте-ақ бұлардың бір-біріне тап берісетінін мамасы айтып жүрді. Бұлай болса, онда бұған мамасының өзі кінәлі деген Эльвис, шатақтың бәрі де осыдан басталды. Содан бері Сиппан мен Сессан ылғи да бір-бірімен қырқысып қала беретін болды.

Күн еткен сайын жағдай қиындай берді. Әке-шешесі кінәні Сиппанға артты. Сессан әлдеқайда мейірімділеу. Оның үстіне Сессан — ит, ақшаға сатылып алынған. Сессанның демек, бағасы бар, ал Сиппанның ешқандай да бағасы жоқ. Бұған бола ешкім де бір тиын шығын қылған емес. Оларды тыңдасаң, мысықтың белгілі бір бағаға татитын ешқандай құны да жоқ болып шығады.

Эльвис өзіне — Эльвис үшін қанша төлегендерін сұрап еді олардан, жауап ала алмады. Бұлайша дәрекілік жасауға батылы барғаны үшін сөз естіп тынды.

Жаздың аяғында папасы кезекті демалысын алды да, олар бәрі бірнеше аптаны дачада өткізді. Осы уақыттың ішінде хайуанаттармен ешкімнің ешқандай шаруасы болмай кетті. Мысық пен ит тек қана Эльвистің соңынан қалмады, үйге бұлар бірде-бір рет бастарын сұққан жоқ.

Мамасы бірақ Сессанға көбірек көңіл аудара бастады, сірә мысықтан гөрі итті тәуірірек кереді білем. Сиппанға тіпті қарамай кетті. Бұдан, әрине, Сиппанның ештемесі де кеткен жоқ. Мұндай елжіреген еркелетулерге бұл әуес емес. Өзін әлі емшек еметін әлденедей мәпелеп, әлпештегенді ұнатпайды. Бұл өзі мінезді мияуқан. Өз басы үшін қарсыласа да алады. Әйтпесе жападан-жалғыз тасталғанда тірі қалмас та еді ғой. Сессан — әлдеқайда болбырлау, көнгіш.

Папасының демалысы бітіп, қалаға қайтатын мезгіл келді. Ең соңғы минутта, машинаның ішіне секіріп түсу керек болған кезде Сиппан үштікүйлі жоғалды. Бұл жолы да папасы мен мамасының ол табылғанша күтіп тұруға шыдамдары жетпеді. Олар бұл жолы сұмдық қатты асықты. Бір секунд та күтуге мұршалары болмады.

Эльвистің әрине кеткісі келмеді. Папасы моторды қосқан кезде ол машинадан секіріп түсті де, тоғайға қарай қашты. Бірақ папасы өкшелеп қуып жетті.

Сонда не болғанын көрсең... Эльвис тістелеп, қолын сермелеп асау атша тулады. Сиппанды олар шынымен-ақ тастап кетеді деп ешуақытта ойлаған жоқ еді. Енді көзі жетті де, мұндай қатігездікпен келісе алмады. Шамасы келгенше тыпырлап тырмысып-ақ бақты, бірақ папасы оның қолдарын артына қайырып үлгерді. Машинаға оны сүйрелеп әкеліп мінгізді. Тағы да ең соңғы рет бұлқынып шыққысы келген еді, мұнысы құр далбаса боп шықты. Машина бір ырғыды да орнынан қозғалып кетті.

Әке-шешесі алдағы жексенбіде-ақ дачаға барып, Сиппанды алып келуге уәделерін берген еді. Бірақ бармады. Бұдан соң олар енді келесі жексенбіде баруға уәделесті, сонан кейін тағы да келесіде... Әрдайымында да сылтау табыла берді. Бірде ауа райы қолайсыз, тағы бірде біреуі аурыңқырап тұрады. Ақырында Эльвис дачаға өзі барып келуге бел шешті. Бұл әрекеті бірақ нәтижесіз аяқталды, дачаға жете алмай-ақ қойды. Жолшыбай кезіккен адамдар мұны толық түсінбесе керек, басқа бір жақтарға апарады. Сонсоң оны үйге жеткізіп тастаған да солар, бейтаныс, жап-жақсы ағайлар. Олар дачаны қалай табу керектігін ғана білмеді, әйтпесе Эльвиске ұнап-ақ қалған.

Ол атасына да шаруасын айтып өтініш жасады. Атасы да бірақ ол жаққа әлденеше рет барып, Сиппанды таба алмай келді. Сірә, жасырынып қалған болар. Мысық бөтен адамдардан аулақтап жүретін, ал атасы оған мүлдем таныс емес. Әйтпегенде атасы оны тауып әкелетін еді ғой.

Папасы мен мамасы Сиппан аштан өлмейді, мысықтар аңды жақсы аулай алады, ал тоғайда тышқаннан көп нәрсе жоқ дейді. Сиппан құрып кетпейді десті олар бірауыздан. Эльвис бұл жайында басқалардан да сұрап көріп еді. Үй мысығына қиынырақ соғады, ол еркіндікте өмір сүруге үйренбеген, алғашқы қыстан-ақ аман шығуы екіталай деген сөздерді естіді. Сиппанның тірі қалуы нағыз керемет. Ол екі қысты да мыңқ етпей өткізді.

Өткен жазда Эльвис оны өте көп көрген болатын. Мысық дачаның төңірегіне жиі келіп жүрді. Бірақ үйдің маңына мүлдем жоламайтын. Әлдекімді байқап қалса болды, оқтай атылып зым-зия жоғалады. Тек қана Эльвистен қашпайды. Олар қалт тұра қалысып, бір-біріне қазіргідей осылай, міне, көз алыспай қарайды. Ұзақ-ұзақ қарасады. Бір-біріне бірақ жақындамайды, ешқандай үн де, дыбыс та шығармайды.

Бір кездегі мияулағыш, пырылдағыш Сиппан енді тілсіз, мылқау

мысыққа айналыпты. Эльвис болса жөн басқа — ол дәйім да тымырайған тыныштың өзі, сондықтан да оның үндемейтініне таң қалуға болмайды. Сөздің бірақ керегі де жоқ. Сиппан мен Эльвис қандай жағдайлар болғанына қарамастан өздерінің достар екенін біледі. Мұны қалайша білетіндіктерін, әрине, сөзбен айтып жеткізу қиын.

Тастап кеткеннен кейін Сиппанмен бірінші рет кездескенде Эльвис жерге кіріп кетердей ұялды. Мысық оған кінәлай қарап: «Бұлай істеуге қалайша дәтің барды»,— деп тұрғандай көрінді. Кейін бірақ ол өзіне солай ғана көрінгенін түсінді. Сиппанның көзінде кінәлау да, сауалды кейіп те болмаған еді. Тек көзқарастары суықтау болып кеткен екен. Сиппан оның кінәлі емес екенін, қолынан ештеңенің келмегенін білді. Шындығы солай, оның өзі еш нәрсені шеше алмайтын еді. Барлығына шешім жасайтын мамасы мен папасы.

Сиппан мүмкін сонда оның қалайша күйінгенін де сезген болар. Және осы уаққа шейін күйініп жүргенін де білетін шығар. Енді ол мұның көздеріне қысылмай қарайтын болды. іштей әлі оған ауыр, бірақ бұрынғыдай ұялмайды.

— Осы арада бір жабайы, көрі мысық жүгіріп жүр,— дейді мамасы.

— Қайдан тап болған мысық бұл?— деп қояды папасы.

Сиппанды олардың шыныменен-ақ танымай қалғаны ма? Эльвистің бұған өзінше жасайтын жорамалы бар. Бірде олардың дачасына орманшы келді. Ол бұл жерден жабайы боп кеткен, қоңыр бурыл құйрықты ақ мысықты көрмедіңіздер ме деп сұрады. Эльвис орманшының неге сұрап тұрғанын білді. Егер иесі табылмаса Сиппанды оның атып тастағысы келіп тұрғанын сезді. Эльвис бұл арада ешқандай да мысық жоқ деді. Мамасы мен папасы үндемей қалды. Орманшы олардан: «Сіздер де көрген жоқсыздар ма мысықты?»— деп сұрағанда бастарын шайқады. Міне, неліктен бұлардың Сиппанды жоп-жорта танығылары келмейтіндіктерін Эльвис осылайша пайымдайды. Оларға Сиппанды естеріне түсіру онша қолайлы емес. Бұған жасаған қиянаттарын олар ада-жұда ұмытқысы келеді.

Кейде мамасы «әлгі кәрі, жабайы мысыққа» деп ыдысқа сүт құйып қояды. Эльвис бірақ мұны төгіп тастайды. Бір азғантай сүттің мысыққа керегі қанша?! Және қазір жаз кезі. Ал мысықтың қыста өліп қалуы әбден

мүмкін жағдайда олар тағдырдың тәлкегіне тастаған жоқ па еді бұны!

Мұның үстіне Сиппан да сүтке аузын тигізбейді. Бұл — ақылды мысық. Эльвис бұны мақтан тұтады. Әуелі ол мысықты қалаға жасырып алып кеткісі келген. Кейіннен бірақ бұған онда қиын болатынын түсінді: Қалада қозғалыс көп, адамдар мен машиналар дегені жеткілікті. Оны қайда ұстап тұра алады. Үйде тағы болмайды. Жоқ. Ол Сиппанға ештеме де істей алмайды. Ол көмек беруге дәрменсіз. Мысықты қалаға қайтып әкетуге ешқандай мүмкіндік жоқ. Тап осы мезетте тоғайшықтың арғы жағынан мамасы Эльвисті шақырды. Сиппан жел ұшырып әкеткендей сол бойда көзден ғайып болды. Ал Эльвис үйге қарай жөней берді. Папасы автомобилін безілдете бастаған.

Жексенбі тәмам болды.

3

Мамасының таңертеңгі бірінші шаруасы — радио қабылдағышты іске қосу. Осыдан соң радиоқабылдағыш күні бойы самбырлайды да тұрады, үйде шу дегенің бір минутке де басылмайды. Бірде көпірме мылжың, бірде музыка.

Аздан кейін телевизор да тірлігінен хабар бере бастайды. Телевизор ас ішілетін, ал радиоқабылдағыш ас пісірілетін бөлмеде тұратын. Ортада, кіре берісте телефон бар. Мамасы әдетте осы арада тұрып құрбы-таныстарымен сөйлеседі. Сол жақтан радио самбырлайды, оң жақтан телевизор. Мамасы әр жақтан дыбыс-шудың естіліп жатқанын ұнатады. Ал Эльвиске бұл ұнамайды. Ол тыныштықты жақсы көреді.

Мамасының құрбылары көп-ақ. Телефонмен сөйлесетін құрбылары, көрші құрбылар, терезе маңындағы құрбылары. Терезе маңындағы құрбылары дегендер — мамасының дәл терезе түбінде тұрып алып мылжыңдасатындары. Бұлардың көпшілігінің иттері бар — сондықтан Эльвис бұларды кейде мамасының итес құрбылары деп те атайды. Әр түрлі құрбылардың әңгімелесетін орындары да әр түрлі. Көрші құрбылары ас үйде отырып кофе ішеді. Әдетте олардың әңгімесі басқа көршілер жайлы немесе қай жерден нені сатып алудың тиімділігі жайлы болады.

Итес құрбылары өзгелеріне қарағанда ең бір залалсыздары. Терезе жанында олар әдетте иттері мен тұрады. Әңгімелері иттер және әріректе

ауа райы жайында болады.

Ең жамандары — телефонмен сөйлесетін құрбылары. Бұлар дүниедегі барлық нәрсені біледі, айта берсең Эльвисті қалай тәрбиелеу керектігін де біледі.

Мамасының күйінетін жайы көп. Біреуге әйтеуір ақтаруы керек қой бұны. Эльвис түсінеді. Мамасының соншалықты күйінішті болуына кінәлі өзі. Ол мұндай ұлды тіптен де күтпеген еді.

Ас ішілетін бөлмедегі радиоланың үстіңгі жағында толқынды қап-қара шашты кісінің портреті ілулі тұр. Бұл кісі — әнші. Мамасында әлгі кісінің орындауындағы әндер жазылған күйтабақтар көп-ақ, ол бұларды жиі ойнатады. Әндердің сөздерін ұға алмайсың, бұлар өйткені ағылшынша, есесіне даусы зор, жоғарғы нотамен айтады, Кейде мамасы осы әндердің әуеніне билейді. Көңілі көтеріңкі кездер де ғана ол сөйтеді, мұндай сәттерде күйеуге шықпастан бұрынғы өмірін еске түсіреді. Сол кезде әлгі әнші оның пір тұтатын адамы болыпты. Оның әншілігіне ол кереметтей сүйсінген.

Мамасының пір тұтатын адамының есімі Эльвис болған. Бұның атын не үшін Эльвис деп қойғаны енді белгілі, тегі, әлгі нағыз Эльвиске ұқсап өссін деген. Бұдан бірақ ештеме де шықпады. Даусы қарлығыңқы шығады, ал ән айтуға келгенде мүлдем мақұрым. Мамасының күйінетін себебі де осы.

Және бір күйінетін себебі, мұның қыз болып тумағандығынан шығар. Қыздарды сәндеп киіндіріп қоюға, оларға әдемілеп әлденелер тігіп беруге болады. Ал ер балаларды киіндіру үшін әлденені тігіп-тоқуға кімнің құлқы болады дейсің? Оның үстіне мамасы енді маған баланың қажеті жоқ дейді. Демек енді оның еш уақытта қыз баласы болмайды деген сөз, себебі бұның орнына ол Эльвисті дүниеге әкелген. Ал қыздар балаларға қарағанда тіл алғыш келеді, оларды тәрбиелеу де оңай. Бұның бәрі әлгі телефонмен сөйлесетін құрбылардың әңгімесі. Жұрттың көпшілігіндегі телефондардың түстері ашық болып келеді, ал бұлардікі қара. Телефонның түсі мүмкін мамасы бұл арқылы толып жатқан күйініштерін жұртпен бөлісетіндіктен қарайып кеткен болар. Бұл өзі нағыз соры арылмаған телефон.

Не рас болса, сол рас. Эльвис тілазар бала. Мінезі адам төзгісіз және түкке тұрғысыз. Осындайлығы өзі үшін де үлкен сор болып жүргені

ешкімнің басына кіріп шықпайды. Оның неліктен тілазар екенін ешкімнің түсінгісі жоқ. Ал мұндай болатындығына себеп, оған дұрыс істің орнына керісінше бірдемені істеуге итермелейтіндігі. Керек десең, мамасының өзі де кейде телефондас құрбыларының айтқан кеңестерін орындай бермейді. Мысалға, бірде әжесі Эльвиске шоколад ал деп ақша берген. Ал ол бұның орнына құлақ тығындайтын тығындар сатып алды. Мамасы жатты да ашуланды. Мұндай шектен шыққан өрескелдікті көргеніміз де, естігеніміз де жоқ дәсті телефондас құрбылары. Эльвис бұны тентектіктен істеген шығар деген шешімге келді бәрі.

Ал оған тығындар кәдімгідей-ақ керек болған. Үйде әрдайым айқай-шу. Бірдемелер жайлы ойланып, жайбарақат бір отыра алмайсың. Үйдің ішінде бұл тіпті мүмкін емес. Бір ауыз бірдеме деп сөз қыстырып қалу — ол да оңай шаруа емес. Жә, бұл солай-ақ болсын. Ал адамның мүлдем ойсыз жүруі мүмкін нәрсе емес қой. Құлақ тығындайтын тығындардың қажеті болмағанда ол міндетті түрде гүл тұқымдарын сатып алатын еді. Бұл өзінен-өзі түсінікті жайт емес пе? Тығындарды оның қолында қалдырған жоқ әрине. Мамасы сол бойда тартып алды.

— Онсыз да өзіңе сөйлеп жатқанда ештеме естімейсің,— деді мамасы.
— Керең құлаққа тығынның қажеті қаншама?!

Бір амал бар: құлаққа тыныштық керек болғанда көшеге қарай қашу керек.

Эльвис көшеде жүруге әбден дағдыланған, тіпті жақсы кереді. Үй-үйдің араларымен өз бетінше жүре бересің, ешкімнің сенімен ісі жоқ, ананымынаны айтып, ескертулер жасайтын да ешкім жоқ. Кейде көше бойындағы барлық терезелер қап-қараңғы болып тұрады, кейде олардан күн күлімдейді. Бір күннен бір күн, бір сағаттан бір сағат озған сайын көшелер өзгеріп сала береді. Ор мен арықтардағы су бір басқа еді, енді бір қарасаң бір басқа, ағаштардың белін қайыстыратын жел де бөлек бола қалады. Елеусіз, титтімдей ноқат екеш ноқат та өзгеріске ұшырайды. Таныс жерлерді күніге бір айналып шықсаң, осының барлығын байқауға болады. Тіптен ауасы өзгеріп, бөлекше болып кеткен сияқты көрінеді.

Көше бойымен осылай ілбіп қаңғуылдап келе жатқаныңда басыңа не кіріп, не шықпайды дейсің! Жүріп келесің, жүріп келесің, кенеттен қазір осы аяқ астынан ертегіге кездесіп қалатындайсың. Кім білсін, мүмкін сені

ана бір бұрышта ертегі күтіп те тұрған болар... Әлде ол, мүмкін, арғы беттегі ана бір ағаштың тасасында тұр ма екен? ..

Келесі көшеге бұрылғаныңда саған алыстан тротуарлар бір-біріне қарай қарама-қарсы зымырасып келіп, түйісіп жатқан сияқты көрінеді. Және көшенің сол тұйықталған жері әрдайым жап-жарық болып тұрады. Міне, тап сол жерде сені шытырман оқиға да күтіп тұрған болар, сірә. Сол арадан мүмкін сен үшін нағыз өмір басталар.

Мүмкін бүгін емес, келесі бір жолы басталар. Қашан екенін дөп басып айта алмайсың. Ештеңе етпейді, күте тұруға Эльвистің шыдамы жетеді. Ол шыдамды жігіт қой.

Өзіндік ой-пікірлері барлардың бәрі шыдамды келеді. Ал мұның үстіне Эльвисте өзіне ғана аян Құпиясы да бар. Мұны қашан, қалай ашқаны есінде жоқ. Әйтеуір бір сәтті күні ол өзінің Құпиясын ашты. Сол күні өзін жүгенсіздеу ұстағаны үшін таяқ жеді. Қоймап еді, тағы да таяқ жеді. Сонда барып ол өзі үшін есе қайырды. Мезгілдің тапа-тал түс екеніне қарамастан оны ұйықтауға қамады. Терезе жапқыштар түсіріліп, есік тарс жабылды. Оны әке-шешесі бұл күні төсектен тұрғызбай қойды, жазалады. Ол сонда пәлендей бір құйттай болмағанымен әлі кішкентай еді.

Эльвис төсегінде отырды. Жылаған жоқ, бірақ ол өте жабырқау болатын. Ішкі дүниесі қаңырап бос қалғандай. Ештеңеге де құлқы жоқ. Көшеде әлдеқандай бір мысық мияулады. Сиппан емес, басқа, Сиппан ол кезде жоқ болатын.

Мысық сұмдық қатты мияулады, ол мияулап тұрған аралықта тұтастай бір мәңгілік өтіп кеткендей, осы уақыт ішінде өзінің не істеп, не қойғаны есінде жоқ. Содан соң терезе алдында біреудің ән салғаны естілді. Сірә, бұл сол күні болса керек, жаңбыр жауып тұрса да ән сазы нөсер шуына аралас сызылып естіле берді.

Сол арада Эльвис Құпияны ашты. Құпия әлдеқалай емес, тура бөлменің ішіне ұшып кірді. Мүмкін осыған дейін ол оның ішкі дүниесіндегі қаңырап тұрған бос орында отырған болар. Эльвис сол бойда бірден көңілді боп сала берді. Содан бері Құпия өзімен бірге, одан еш уақытта ажыраған емес.

Рас, мұның әлі не екенін ол пайымдаған да, білген де жоқ. Мұны әлі білуі қажет. Қайда асығады, уақыты келгенде біле жатады. Тіпті осылай

болғаны да қызығырақ. Кұпияның немене нәрсе екенін ол білмейді. Сөйтсе де бұны өзімен бірге алып жүреді. Ол әрдайым өзінде сақтаулы тұрады.

Бұның кейде оған өте-мөте тақап барып, сәл-сәлден соң ұстап-ақ алатындай сәттері болады. Бірақ құпия зып береді де, жоқ боп кетеді. Тағы да ішкі дүниесінің бір тереңіне жасырынып қалады. Ол түнгі от тәрізді. Жап-жарық болып жарқырап тұрады, бірақ алыс-жақындығын соған жетсең ғана біле аласың.

Әлдебірде ол Кұпияның суретін салуға тырысып көрген. Ал бұл дегенің қиын шаруа болып шықты. Ол мұны өйткені тек сезіне алады, бірақ көрмейді ғой. Ақыры суретін сала алмады. Содан соң бір қара тасты алды да, әр түрлі түске бояды. Бұған ол қызыл мен сарыны көбірек, ал өзге бояуларды азырақ қана жақты. Бұдан кейін кішкене қобдиша жасады да, мұны жасыл түске бояды. Сиымдылығы жағынан бұл дәл болып шықты. Эльвис тасты қобдишаға салды да, қақпағын жапты. Сонда барып ол бұны өзінің Кұпиясына ұқсайды деп ойлады. Әрине, тек қана ұқсас, оның Кұпиясын ешкім де бейнелеп бере алмайды.

Ең дұрысы, қобдишаны тезірек тығып тастау. Бұны ешкім де кермеуге тиісті. Зираттың айналасы — шыршалы шарбақ. Осы шарбақтың түбіне Эльвис қобдишасын көміп тастады. Мұның бәрін ол әдейі қулықпен істеді. Зираттың маңында жер қазып жатқаныңа кім көңіл аударады. Қобдишаны Эльвистің көргісі келсе барады да қазып алады. Рас, бұдан соң ол мұны бұл жерге қайтып көмбейді. Әрбір кезде ол құпия сақталатын орынды екі-үш қадамдай жерге ауыстырып көміп отырады. Көп ұзамай қобдиша бүкіл зираттың айналасын айналып өтетін болады. Осының өзінен-ақ іс-әрекеттің барлығы қызықты бола түспей ме?

Сөйтсе де оның Кұпиясы өзгелермен бөлісуге тұратын құпиялардың қатарына жатады. Бұл - ұлы Кұпия, сондықтан да ол дүние жүзін аралап шығуға тиісті. Ол жайында жұрттың бәрі де білулері керек. Не екенін өзің де әлі дұрыстап білмей жатып бұған қандай амал істеуге болады? Тағы да аз кем ойланыңқырай түсіп еді, Эльвистің басына бір керемет ой сап ете қалды. Амалы мүлдем оп-оңай-ақ болып шықты! Бұрын қалайша ойына келмеген?

Тұқымдар! Табиғаттағы көп құпиялардың бірі, міне, осылар. Тұқымдардың дүкендерде сатылатын кездері де болады. Бірақ тұқымдарды

сатып алып, жерге түсіріп көк өскінін желкілдетіп қоюға көңіл бөлетіндер ілуде біреу-ақ. Тұқым дегеннің не екенін адамдар түсінбейді. Мүмкін адамға Құпияны ашудың сол үшін де керегі болар? Тұқымдарды аласың да, өзіңнің сыйлайтын адамдарың тұратын жердің барлығына сеуіп тастайсың. Бұл сенің олармен Құпияң мен қуанышыңды бөліскенің тәрізді болады. Барлығымен бірдей таныс болмаса да, жарық әлем бетінде Эльвистің сыйлайтын адамдары көп. Бәрімен таныс болу міндетті де емес.

Мәселен, жалаушасын бұлғап, поездарды сапарға аттандыратын темір жол кеңсесінде қызмет істейтін адам. Қалалық экспедицияда жұмыс істейтін адам. Ыстық шұжық сататын сатушы және басқалары.

Эльвистің станция төңірегіне, экспедиция мекемесінің маңына, ыстық шұжық сатылатын будканың айналасына көп-көп тұқым егіп тастағаны да сондықтан. Гүл тұқымдарын қаланың және басқа жерлеріне де егіп тастады. Бірақ олардың ешқайсысы да өздеріне арнап мұның гүл еккенін білмеулер керек. Әйтпесе оның несі құпия болмақ.

Эльвис жерге егілген барлық тұқымның өскін берулерін қадағалап жүрді. Кейде бірақ тұқымдардың көктемей қалатындары да болады. Ондайда Эльвис парктерде өсіп тұрған дайын гүлдерді тамырымен қазып алып, әлгі достарының үйлеріне тақау жерлерге әкеліп қайтадан отырғызады. Дегенмен бұндай іске бару қауіпсіз де емес еді, парктердегі гүлдерге қол тигізуге, қозғауға рұқсат етілмейді. Полиция ұстап алса, жол болсын дей бер. Бұл арада сақтық қажет. Бірде Эльвис ұсталып та қала жаздады. Полицейге бірақ бәрін де сабырлы түрде түсіндіріп берді. Бағбандардың парктегі гүлдерді сиретіп, күзеп тұруға ерінгендіктерінен гүлдер қау болып өсіп кеткен. Оның үстіне Эльвис бұл гүлдерді басқа жерге отырғызу үшін бәрібір қайтадан алады.

Полицей нағыз азамат адам болып шықты. Гүлзарларды сиретіп, күзеу дегені оның көкейіне де қонып қалды. Эльвиспен сөзге келместен келісті. Тек одан аңдаңқырауын өтінді. Кейбір полицейлер бұл істің мән-жайын түсінбейді деді ол. Эльвис оның айтқандарын ұқты. Енді ол паркке өзге амалы таусылғанда ғана баратын болды, онда да құлағын түріп, өзін сақ ұстайды. Өкінішке орай таныс полицей тұратын үйдің айналасы түп-түгел асфальтталып тасталыпты. Эльвистің оған арналған гүлді құмыраға егіп, пәтерінің есігі алдына қойып кетуіне тура келді. Ол қаланың барлық парктерін аралап шығып, ең әдемі роза гүлін таңдап алды. Шындықты

айтуы керек, бұл гүлді өсіп тұрған жерінен қозғап, қайта отырғызудың еш қажеті жоқ болатын, осы арада Эльвис өзінің ұстанған қағидасын өмірінде бірінші рет бұзды, бірақ полицей бұған тұратын адам еді. Эльвис гүл өліп қалмас па екен деп қобалжып еді, ештеңе етпепті, нығайып өсіп кетіпті. Ал кейіннен оның терезе алдына қойылғанын көрді. Роза гүлі алыстан-ақ мен мұңдалап көрініп тұрды.

Атасы Эльвиске жасыл түсті гүл суғарғыш сыйлады. Атасы деревняда тұрады, сондықтан ол кісі тұқымдар мен гүлдердің жайын әжептеуір біледі, білгіштігі мүмкін тек Эльвистен сәл төменіректеу болар. Әрбір кездескен сайын олар өзара тәжірибе бөліседі. Олар — нағыз достар.

Мамасының айтуынша, атасы жұтқыншағынан ащы суды өткізуді жек көрмейді. Қалаға келген сайын ол өзімен бірге ширек литрлік шөлмекті тығып ала келеді. Эльвис бірақ атасының не істесе де еркі өзінде деп есептейді. Кейбірде мамасының әлгі шөлмекті атасынан жасырып қоятыны бар. Ондайда Эльвис мұны байқап қалады да, артынша атасына тауып алып береді. Мамасының атасына неліктен Эльвис сияқты қарамайтыны түсініксіз? Оған бола бекерге қорқады. Ол — дүниеге әлі бұл келмеген кезден өмір сүріп келе жатқан адам. Оған біреудің қам жегені қажет емес, өз жөнін өзі біледі.

Гүл суғарғышты Эльвис темір жол кеңсесінің ішіне қойып жүр. Сол арадан алып оған су толтырады да, аралап жүріп, отырғызып қойған гүлдерін суғарады. Жаңбыр жаумай қалатын кездер болады. Эльвис мұндайда бүкіл қаланы кезіп жүріп, гүлдерін түгел суғарып шығады.

Ол көшедегі сушүмектердің барлығын дерлік бес саусағындай біледі. Бірқатар бақтарда әлі тіпті көнелері де сақталған. Теп-тегіс асфальтталып тасталған жаңа кварталдарда бірақ қиынырақ соғады. Су табу үшін бір қиырға шапқылайсың. Ол бірақ мойыған емес бұған. Гүлдердің барлығы да суға қанады.

Жер бетінде гүлдердің мұншалықты көп болғаны қандай жақсы, әркім өз талғамына сай гүлді таңдап ала алады. Адамдар да әр түрлі ғой. Әлдебіреуге гүл таңдап алу да әр кезде оп-оңай шаруа емес. Кейде кәдімгідей-ақ басты қатырып ойлануға тура келеді.

Эльвис бәрінен де Юлияның бағына отырғызған өзінің күнбағысын

мақтан тұтады. Бұны көктемде, дәл оның терезесінің түбіне отырғызды. Үйді бұзатын болған еді, бұған Юлия кереметтей қайғырып жүрді. Петер де қайғырды, бірақ олардың қолынан ештеме де келмеді.

Эльвистің оларға көмектескісі келді. Бұл екеуін де қатты сыйлағанымен, Юлияны ол азырақ танитын да, ал Петерді мүлде танымайтын.

Петер — Юлияның «кешкіліктегі папасы». Ол бұлардың үйіне кешке, Юлияның мамасы жұмысына — ауруханаға асығып кеткен кезде келеді де, түні бойы сонда болады. Таңертең оның мамасы ауруханадан келеді де, ал Петер өзінің шаруаларымен кетеді, сондықтан да олар еш уақытта бір-бірлерін кермейді. Олар ерлі-зайыпты адамдар емес қой.

Юлиялардың үйлерін бұзатындығы Эльвиске де ауыр тиді. Ол қолынан келгенше Юлияға көмектескісі келді. Ал егер үй алдына әлемдегі ең үлкен күнбағысты өсіріп қойса қалай болар екен? Сонда мүмкін үйді бұзуға ешкім де дауаламас...

Эльвис бұдан соң күнбағыстың ұрығын алып, Юлияның терезесі алдына әкеліп жерге көмді. Күнбағыс көп өтпей өскін берді де, күн санап өсе берді, бір уақта гүлін де ашты. Үйді бұзбаққа экскаватор келген күні күнбағыс гүлі әжептәуір болып қалған еді. Экскаваторшы үйді бұзған жоқ, үй әлі күнге шейін сол күйі, бүп-бүтін орнында тұр.

4

Эльвистің туған күні жақын арада емес, сонысы да жақсы. Туған күн деген де бір — рождество алдындағы шоқыну мейрамы да бір. Бұл — «рақымсыздық күні». Шоқыну мейрамынан біраз күн бұрын мамасы оған мынандай ескерту жасайды:

— Абайла, езіңді тәртіпті ұстайтын бол, менің айтқандарыма құлақ салып және бәрін де екі еткізбей орындап жүр. Әйтпесе саған Аяз Ата келмейді. Телефон соғамын да, бұл — өте жаман бала, сыйлық әкелме деп айтып қоямын.

Мамасы бұны оған шоқыну мейрамына дейін күн сайын қайталап отырды. Және әрдайым да рождество мерекесіне саған қандай ойыншықтар сыйлау керек деп сұрауды ұмытпай қойды. Ол не деп жауап берсін?

Біріншіден, ойыншыққа бола мамасының Аяз Атаға телефон соғуы тіпті де қажет емес. Папасына айтса жетіп жатыр.

Екіншіден, өзінің нені қалайтынын, нені армандайтынын айтуға оның құлқы жоқ. Мұны айтуға болмайды — оның арманы өте-мөте маңызды нәрсе, ал маңызды нәрсені адамның өзі табуы керек. Ол үшін ешкім де іздемек емес. Және де өзіңе не қажет екенін асықпай ойлап-пішіп алғаның жөн, ал бұл үшін уақыт қажет. Эльвистің асыққысы келмейді, ол алды-артын ойлайтын байыпты адам. Бірақ мамасы асықтырып барады:—Саған не сыйлау керек,—дейді. Неге асықтыра беретініне Эльвис түсінбейді, саған ештеңе де әкелмейді деген жоқ па еді өзі.

Бұл, сірә, мамасының әшейін бір ермек етіп жүрген ойыны сияқты бірдемесі шығар, бәрібір рождествода бұған да әдеттегідей қажетінше сыйлықтар беріледі. Кейін телефонмен сөйлесетін құрбыларына Эльвистің қанша сыйлықты иеленгенін айтып, хабарлау үшін шоқыну мейрамы күні кешкілікте дағдыдағыдай сыйлықтарды санап шығады.

Құрбыларының балаларына мұншалықты көп сыйлық сыйламайды екен деп отырады кейіннен мамасы. Эльвиске әрдайым көп сыйлайды екен. Эльвис сонда да жақсылықты білмейді, дұрыстап рақмет айтуды да білмейді дейді мамасы.

Қалайша жақсылықты білмейді ол? Рақмет айт десе, ол сол бойда екі еткізбей айтады. Сыйлықтардың көптігі сонша, бәрін бірден ұстап көру мүмкін емес, бұлардың барлығын не істейтінін де білмейді. Жалпы ойыншық — ойыншық қой, ол мүлдем басқа нәрсені қалайды. Бұған дейін бірнеше апта бұрын мамасы:

— Саған туған күніңе не сыйлау керек? — деп сұрайды.

Сонан соң іле-шала өзіңді дұрыс ұстамайтын болсаң түк те алмайсың деп тағы ескертеді. Одан әрі ол әжең де, басқа туыс-туғандар да сенің нені қалайтыныңды білулері керек дегенді айта бастайды. Сол арада сенің сыйлықты алуға лайықты дәнемең де жоқ деп тағы қайталайды. Мамасы, қазір көр де тұр әжесіне және басқа туыс-туғандарға звондап, Эльвиске олардың ештеме де әкелмеулерін айтады.

Сөйте тұрғанмен де туған күннің сәтті сағаты соққанда түк те болмағандай жұрттың бәрі жиналады, үй іші қонаққа толады, мамасының

торты да пісіп, дайын болады, кофе ішіледі және Эльвис өзін құттықтаушылардың барлығынан сыйлықтар алады. Және мамасы өзіне рақмет айтуды ескертіп тұрған сайын әрқайсысына «рақмет» дейді, керек десе бірнеше қайтара айтады. Кейіннен мамасы бәрібір оны «рақметті дұрыс айтпадың» деп кінәлайтыны анық. Осының бәрі — жұртқа алғысын да дұрыстап айта білмейтін жақсы бала еместігінен.

Әрбір шоқыну мейрамының да, әрбір туған күннің де осылайша қап-қара рақымсыздық күніне айналатын себебі де, міне, сондықтан. Маған салса осының бірі де болмаса екен деп ойлайды Эльвис.

Мұндай күндерде өзге балалар әдетте өздерін жақсы ұстайды. Олар сыйлық алғандарына қуанып, әдепті түрде алғыс айтады дейді мамасы. Демек, Эльвистің осындай күндерде де басқа балалардай еместігі айқынырақ байқалатын болса керек.

Эльвистің туған күніне тек атасы мен әжесі ғана келмейді. Атасы бәрін түсінеді. Эльвис оған шындықты айтады. Атасы онымен келіседі. Алдынала көп уақыт бұрын біліп жүретін әлдеқандай бір күндердің бар екендігі және сонда үй іші кофе ішісіп, бір-бірінің сөзін бөліп мылжыңдасып отыратын қонақтарға толатындығы Эльвиске тіпті де ұнамайды. Атасы да солай дейді, мұның несі мереке?

— Ең дұрысы, өзіңе керек болған кезде шақыр мені,— деді атасы.

— Сен тек хабар берсең болды,— дейді атасы,— мен жетіп келемін. Айтқан заматыңда, сол күні сенің қасыңнан табыламын.

Эльвис әзірге атасын қонақ болып кетуге шақырған жоқ. Ол бұл шаруаны кейінге сақтап жүр. Қиялдап, армандап жүруге де бір себеп қалуы керек қой.

Мұның есесіне Эльвисті әжесі әр жылда ыждағаттап құттықтап жүреді. Бірақ тек оның туған күнінде емес. Юханның туған күнінде құттықтайды.

Юхан — папасының інісі, ержетіп үлгермей, жастай дүние салған. Ілкіде Юханның өлі-тірі екенін Эльвис білмей жүрді. Оған бұл жайлы ешкім айтпаған еді. Үлкендер оған мұны айтуға қорқады. Өйтетін себебі — туғалы оны Юханның киімдерімен киіндіріп келеді. Шындықты біліп қойса, сірә, киімдерді кимей қояды деп қорқатын болса керек. Сондықтан

да олар ылғи бұған Юхан жолаушылап кеткен дейді. Қайтып оралмастай алысқа кеткен дейді олар. Эльвис бұрын Юханның үйден мәңгі-бақиға қайтып оралмасқа кеткені қалай деп ойланатын. Мүмкін ол да ата-анасының күнәлары үшін жіберген құдайтағаланың жазасы болды ма екен? Мүмкін әжесі Юханды өзі пір тұтатын адамына ұқсата алмай қойған болар? Әлде Юхан да футбол ойнауды үйрене алмай қойды ма екен?

Егер де солай болса, онда Юханның үйден безіп кетуі әбден дұрыс деп ойлады Эльвис. Әрине, о бірақ бүйтуге дауаламас еді. Ол осында қалғысы келеді. Өйткен себебі, ол дүниеге көз ашқалы осы да өмір кешіп келеді және айналасы толған таң-тамаша қызықтар. Барлық жерде оны қызықты ойындар мен әр қилы істер күтіп тұрады. Құпия да осында.

Жоқ, Эльвис қашып кетпейді. Юханның жайы мүмкін басқаша болған шығар. Мүмкін оның айналысатын қызықты істері оншалық көп те болмаған шығар. Юханның тіпті де ешқайда кетпегенін, Юханның өлгенін естіп, шындыққа көзі жеткенше Эльвис бұрын осылай ойлайтын. Эльвиске бұл шындық төтеннен белгілі болды.

Үлкендер Юханның әлжуаз болғанын өмір бойы ауырғандығынан дейді. Оның киім-кешектерінің барлығы су жаңа сияқты болғандығы да сондықтан. Киім-кешектерін тез тоздырып тастауға ол әлсіздіктен шамасы келмеген дейді үлкендер.

Сонда барып Эльвис Юханның қандай сапарға жолаушылап кеткенін түсіне қойды. Бұл әлгі барлық өлгендердің аттанатын сапары. Мамасы еш уақытта бірақ өлген деген сөзді айтпайды. Ол ылғи да бұл сөзді «кетіп қалған» немесе «біздерді тастап кетті» деген сияқты етіп өзгертіп айтады. Әжесі де солай.

Олар шындықты айтуға қорқады. Бұл да бірақ бәрін түсініп қойған адамның кейпін көрсетпейді, бұл да қорқады. Үлкендердің бұған қалай қарайтынын кім білген. Балаларға білудің қажеті жоқ нәрсені бұл біліп қойған тәрізді. Мұндай қайғылы ауыр жайттерді баланың білмеуі керек.

Мамасы мен папасының қайғылы нәрселерді айтудан қорқатынын ол байқап қалған. Және олар да мұны қорқады деп ойлайды. Бірақ та бұның қорқатыны — тек қана олардың қорқатындықтарынан ғой. Сондықтан да ешкім шындықты айтпайды. Эльвистің көзінше бәрі де Юханды тірі ғой

деген тәрізді түр көрсетеді. Бұл да сөйтеді.

Ал әжесі бұрынғысынша Юханның туған күнін атап өтеді. Бұл күні ол қалаға келіп, Эльвисті құттықтайды. Юханның бөлмесінде ойыншық салынған жәшік тұр. Эльвис әжесі мен атасының үйіне барғанда әжесі оны Юханның бөлмесіне кіргізеді де, ойыншық салынған жәшіктің қақпағын ашып, алдына қояды. Оған тек ойыншықтарға қарауға ғана рұқсат етіледі, бірақ қолын тигізуге болмайды. Юханның туған күні болғанша күте тұру керек дейді әжесі. Бұл ойыншықтарды ол сонда ғана алады. Әжесі сөзінде тұрды. Әуелі Эльвис сыйлыққа аюдың қонжығын алды. Бұл ұйпа-тұйпасы шығып әбден тозған, көздері бақырайған ойыншық қонжық болатын. Бұны Юханға екі жасқа толғанда сыйлапты. Бұл ойыншық қонжықтың аты жоқ. Юхан бұған ат қоймапты, жай ғана «аюдың баласы» деп атаған деп сендірді әжесі. Эльвис бұл турасында өзінің не ойлайтынын айтып әжесін өкпелеткісі келмеді. Юханның бұған ат қойғаны айдан анық қой, тек мұны ол ешкімге айтпаған. Эльвис барлығын түсінеді. Оның өзі де сөйтер еді. Мәселен, оның ойыншық маймылының атын білу мамасына не үшін қажет? Әйтеуір бірдеңе айтып құтылу үшін ол мамасына бірде: «Маймылдың аты — Пелле» дей салған. Бірақ бұның шын аты мүлдем басқаша. Оның шын аты — Құпия, Эльвистің жалғыз өзіне ғана аян. Мамасының телефон арқылы «әлгі анау кір-кір сабалақ Пелле» деп жатқаны Эльвиске сонда, шыны керек, күлкілі естіледі. Оның маймылының аты басқа ғой, мамасы мұны білмейді.

Эльвистің әжесі мен атасының үйіндегі ойыншықтар салынған жәшікті алғаш көргеніне де біраз жыл өтіп кеткен. Көп ұзамай енді Юханның ойыншықтарының барлығы оған біржола көшіп бітетін болады. Юханда өйткені ойыншық деген көп те болмаған ғой.

— Эльвис ырза болуға тиіс,— дейді мамасы.

Шындығында да Эльвис Юханның заттары үшін кәдімгідей-ақ риза. Бірақ, әжесі өзіне ырза болып алғыс айтқанды қаламайды.

— Сен маған емес, Юханға алғыс айт!—деп отырады ол ылғи.

Мамасы бұны жөнсіз, дұрыс емес деп есептейді, Эльвис бірақ әжесінің тілегін орындайды. Қасында ешкім жоқ кезде, оңашада ол Юханға алғыс айтады.

Әсіресе оның екі затқа көңілі қатты толады. Бұлардың оған Юханнан қалғанын ешкім де білмейді. Ешкім оған бұны Юханның заты деп сыйлаған жоқ.

Ол бұл заттарды әр-әр кезде Юхан киген күртешелердің қалтасынан тауып алған еді.

Бұл — өрнекше тастың сынығы мен кішкентай кілт болатын...

Белгісіз бір құлыптың кішкене кілті мен жұмбақ өрнекшенің әлдеқандай сынығы. Осындай заттарды, міне, Эльвистің сыйлыққа алғысы келеді. Бұларды қолыңа ұстап тұрып, неге қажеті болғанына ой жіберіп, шұқылап, әурелеп көресің. Бұлар басқа бір жұмбақ нәрселердің қажетті бөлшегі болған. Жұмбағы да, құпиясы да аяғына дейін толық белгілі болмайтын заттар бұл. Бір кереметі — өзіңе бұның не құпиясын білу қажет екенін де тап басып бірден айта алмайсың. Ал әлдеқалай біле қалсаң, кереметтің де кереметі болар еді.

Кілт Юханның жазғы күртешесінен табылды. Өзі кішкене ғана, күн көзіне жарқырап, жалтылдап тұрады. Өрнекшенің сынығын Эльвис Юханның қыста киетін пенжегінің қалтасынан тапты. Қалпы орғып бара жатқан қоянға ұқсайды. Қоянның түсі — ақшыл көк. Өзінің бар-жоғы жалғыз көзі бар. Оның өзі де тиісті жерінде емес, арқасында орналасқан. Үлкен және бір түрлі қап-қара көз. Ненікі екенін білмей тұрып, көзге қараудың өзі түсініксіз. Қоянның көзі емес екені әйтеуір анық қой. Бұл өз орнын таппай тұрған көз.

Эльвис Юханның қазынасын тығып қойды. Ол бұларды ылғи да өзімен бірге алып жүргенді жек те көрмес еді, бірақ бұйтуге тым қауіпті. Мамасы оның киімдерін жиі-жиі тінткілеп, тазалап қарағыштап жатады. Және тағы да қайталап тазалайды, қайталап тінткілейді, мұндай жағдайда бірдеменің қалтарыс, жасырын қалуы мүмкін емес. Және де бұл қазынаны оның жасыратыны, Юхан да сөйткен, сырт көзден тасалағанды жақсы көрген ғой. Кішкентай кілт қалтаның ішкі астар жағында жатқан еді, өрнекшенің сынығы да тап сондай жерде, бірақ тек пенжегінің ішкі қалтасы жағында болатын. Әжесінің бұларды кезінде таба алмағандығы да сондықтан. Демек, сірә, бұларды Юханның өзі тыққан болды. Енді Эльвиске оның құпиясын сақтау керектігі өзінен-өзі түсінікті.

Эльвис өзімен бірге дачаға апарып, сонда жасырды. Сарайдың түп жағындағы текшеленіп жиналған отын ағаштарының ең астына тықты. Отын ағаштарының ең астында, өзін суырып алсаң да, үстіңгілері құламайтындай бір ыңғайлы жерде жатқан кеспелтек бөрене бар-тын. Бұл бөренені Эльвистің өзі ғана біледі. Өрнекшенің сынығы мен кішкентай кілт соның астында жатыр.

5

Эльвис те басқа жұртпен бірге Юлияның үйін қиратылудан қорғады. Бұл күн өзгеше бір мейрам сияқты болды, балалар сабын көбігінен жел-көпіршіктер үрледі, музыка ойналды және айнала қарақұрым, у-ду адамға толды. Көңілді болды керемет.

Содан соң Юлия жүріп кетті де, үй қаңырап бос қалды, бақ іші құлаққа ұрған танадай жым-жырт болды.

Бәрі бірден көңілсіз болып сала берді. Эльвис Юлияның үйін кәдімгідей-ақ қимады. Басқа балалар да өздері осында жиналып ойнаулары үшін үйдің бұзылмағанын қалаған болатын. Осындай күйге түсіп, қаңырап бос қалуы үшін қорғаған жоқ еді ғой олар бұл үйді.

Кей-кейде Эльвис осы үйдің суретін салған суретші Ниссемен кездесіп тұрды. Ол жұрттың барлығы бұл үйдің қандай әдемі екенін көріп, мұны бұзуға болмайтынын білсін деген еді. Эльвис пен Ниссе — дос. Олардың достығы Эльвис Ниссеге күнбағысты көрсеткен кезден басталған болатын. Күнбағысты ол Юлияның терезесі алдына үйдің әдемілене түсуі, сөйтіп, бұзылудан аман қалуы үшін тап сол бір кездерде отырғызған-ды. Бұны ол өте тамаша ойлап тапты. Ниссе сонда одан күнбағыстың суретін салуға бола ма деп рұқсат сұраған. Эльвис қарсылық білдірген жоқ. Ниссе сонан соң бойы тұп-тура Юлияның терезесіне жетіп қалған күнбағыстың суретін салды. Ол бұны суретте гүлдеп өсіп, кейіннен табақтай сарғыш күнқағары болатын кезіндегідей етіп бейнеледі. Сурет өте әдемі болып шықты. Күнбағыс қазір әлі сол суреттегідей үлкен болып өсе қойған жоқ. Дегенмен де, бірақ биіктеп келеді. Эльвис күн сайын деуге болады, Юлияның үйіне келіп, күнбағысты бақылап кетіп тұрады.

Ниссе әр кез жолыққан сайын одан күнбағыстың қалай гүлдеп тұрғанын сұрайды. Ал Эльвис одан Юлия мен Петер жайлы сұрайды. Ниссе олардың

қайда екенін білмей ме екен?.. Эльвис оларды сол күнгі мейрамнан кейін көрген жоқ еді. Ниссе де көрмеген болып шықты. Мүмкін олар демалуға кеткен болар дейді ол. Юлияның қазір каникулы ғой. Олар жаңа оқу жылы басталғанша оралмайтын да шығар. Үйдің қаңырап тұрғаны Ниссенің де жанына батады. Мұндайды ол да күтпеген еді. Оның да көңілінің құлазуы Эльвистікінен бірде-бір кем емес.

Әлдеқалай бірде Эльвис баққа бара қалып еді, онда адамдар жүр екен. Алғашқыда ол ақыры әйтеуір қолға алатын болған ғой деп қуанып қалып еді. Қателескенін бірақ соңынан түсінді. Оны тіпті әлгі адамдар бақтың ішіне кіргізбей қойды. Боқмұрындарға бұл арада істейтін шаруа жоқ деп, оны қуып жібереді барған сайын. Содан бері енді үйдің маңында әлдеқандай бөтен жігіттер топырлап жүріп алатын болды. Эльвиске де күнбағысты күтіп-баптау қиынға айналды. Бақтың ішіне енді кіре алмайсың — әлгілердің кетуін күтуің керек. Қалай болғанмен де, бірақ күнбағысты тастауға болмайды ғой. Эльвистің кәдімгідей абыржып жүргендігі де сондықтан.

Бұл араға қай-қайдағы жаман жігіттердің үйір бола қалғанын қайтерсің. Бұлар барлығын қиратып, бұзып, бақырып-шақырудан басқа түк бітірмейді. Үйге қарамайды. Қайта керісінше, терезе әйнектерін ұрып, сындырады, есік құлыптарын қиратады. Үйдің ішінде жосылып жүріп, көздеріне түскен нәрселердің бәрін шетінен тас-талқан етіп бүлдіреді, қоқыстарды терезеден лақтырады. Есіктерді теуіп ашады. Сыртқы есік енді жабылмайтын болып қалды. Желге сарт-сұрт ашылып-жабылып тұрады.

Бақ іші адам көргісіз. Бұл бақ емес, автомобильдердің қорымына айналды. Әлгі жігіттер бұл араға көне машиналарды сүйреп әкеледі де, тас-талқанын шығарып бұзады. Бүкіл бақтың іші тат басқан темірден аяқ алып жүргісіз. Олар гүлдерді таптап, ағаштардың бұтақтарын жұлады. Сыраның шишаларын, полиэтилен қалталарды, ескі газеттерді бақтың кез-келген жеріне шашып тастап жүре береді. Айналаның бәрі қоқыс.

Үй қарадан-қарап тұрып құрып барады, ал олардың бұған уайым-қайғысы аз, тек әркімді бір келеке-мазақ етуге ғана жібер бұларды. Күнбағыстың бүлінбей, аман-есен тұрғанына да шүкір. Бұл жігіттердің әдемілік атаулысының бәрін тып-типыл етуге жүздері жанбайды. Бірақ, сірә, олар бұның күнбағыс екенін білмейді, жай бір ескен шөп тақілеттес бірдеңе деп ойлайтын болар. Күнбағыстың әлі гүлдеп үлгермегеніне де

тәубе.

Бақта ешкім жоқ кезде Эльвис бұның ішін аздап та болса жинақтап, тазалап қоюға тырысады. Бірақ мұнысы зая кетеді, келесі күні барлығы бұрынғы қалпына түседі. Және де кесек-кесек темірлерді сүйрелеп әкетуге оның күш-шамасы жетпейді ғой.

Бұл балалармен тілдесіп, сөзге келуге оның батылы жетіңкіремейді. Олар бұдан әлдеқайда үлкен, тіпті ересек болып қалғандар. Оны төмпештей салу бұларға түк те емес. Және оның үстіне оның адамдармен сөйлесуге икемі аз, ештеңені дәлелдей де, иландыра да алмайды.

Осының бәрін айтып, мұң шағатын адамы да жоқ оның. Мамасы мен папасының Юлия үйіне тіреліп тұрған ешқандай да шаруасы жоқ. Ал оның таныстарының барлығы қазір басқа жақтарда жүр. Тіпті Ниссе де кетіп қалған. Айналып келгенде Юлианың үйіне қатысы бар адам жалғыз өзі ғана болып қалды.

Бірде ол сол араға тағы келді, бақта ешкім жоқ деп ойлаған. Кенет, бірақ, біреудің соңынан ілесіп келе жатқанын сезе қойды. Эльвис мұндай нәрселерді ылғи да сүзгіш болатын. Тіптен құйтақандай кезінде бесік-арбада жатқан мезгілден солай. Біреу қараса болды, оянып кетеді. Эльвис дереу сақтанып жан-жағына қарай бастады. Каштан ағаштың басында үкі қонақтап отырды. Эльвис барды да ағаштың астына тұрды.

Үкі төменірек жерде отырған еді, сөйтсе де Эльвистен үріккен жоқ, ұшып та кетпеді. Эльвис бірден таныды: бұл Петердің үкісі, қолға үйретілген. Петер оған қалаған жерінде ұшып жүре беруіне ерік берген.

— Үкішігім!— деп шақырды ол құсты. Ол Петердің бұны солай атайтынын білетін-ді. Мүмкін Петер енді қалаға қайтып келген де шығар... Қандай жақсы болар еді...

— Үкішігім! - деп қайталады Эльвис.

Үкі дүр сілкініп алды да, тура Эльвиске қарай ұша жөнелді. Ол қозғалмастан тұра берді: оған түк те қорқынышты емес еді. Үкі жайлап қана келіп, оның басына қонды. Эльвистің екі бетінің ұшы бал-бұл жанып, мәз болып тұрды. Үкішік Петер мен Юлиядан бөтен кез-келген адамның басына кеп қона бермейтін. Міне, ол шақырып еді, үкі ұшып келді де, тура

төбесіне қонды. Эльвистің енді тырп етіп қозғалуға батылы жетпей тұр, ал үкі болса, төбесінде емін-еркін жайғасып алған.

Кенет ол ұша жөнелді де, Эльвистің үстінен бір-екі айналып барып, терезенің сынық көзінен үйдің ішіне еніп кетті. Эльвис оның соңынан асыға жүгірді. Әрине, үкі ұшып кірген жерден өткен жоқ, терезеге оның бойы да жетпес еді. Эльвис үйге үлкен есік арқылы жүгіріп кіре бергенде үкі алдынан қарама-қарсы ұшып шыға келді. Сонан соң кілт бұрылып кейін ұшты, ол артынан жүгіре ілесті. Сөйтіп, екеуі де сол күйі бөлмелердің біріне барып кірді.

Бұл бөлменің іші адам көргісіз еді. Қақ ортасында шкафтың қираған жаңқалары жатты. Сірә, каминге от жаққанға ұқсайды. Әр-әр жерде күйенің қара дақтары шөгіп қалған. Үкі қанатын сабалап, ұшып кіргенде күйенің қап-қара бұлты аспанға көтерілді.

Үкі әлгі жаңқаларға төніп келіп, арасынан тұмсығымен бір дәптерді, кәдуілгі мектеп дәптерін іліп алды. Дәптерді тұмсығымен тістеген күйі қайта келіп, Эльвистің төбесіне қона берді. Эльвис үкінің төбесінде отырғанын жақсырақ сезіну үшін бас киімін шешіп алды.

Бұл өзі өте бір жағымды әсер болды. Эльвистің кеудесін күлкі қысты. Ол күлкісін әрең ұстап, пырс-пырс етіп тұрды, ал үкі қанаттарын қатты-қатты қағып, сабалай берді. Екпінінің қаттылығы соншалық, Эльвис шайқалып кетті. Үкі дәптерді тұмсығынан түсірген жоқ, тура Эльвистің мұрнының үстінде салбырап тұрды. Кенет үкі дәптерді тастап жіберді. Дәптер еденге түсті. Бірақ үкі сол күйі Эльвистің төбесінде табандарын алма-кезек көтеріп, қанаттарын сабалап, отыра берді. Ақырында ол шыдай алмады, күлкінің тығынын ағытып кеп жіберді. Үкішік үркіп кетті де, көтеріле түсіп, бар екпінімен оның төбесіне қайта жалп етті.

Осы сәтте әлдекімнің адымдап жүргені, табан астындағы қиыршық тастардың шықыры естілді. Петер болмаса игі еді деген ой келді Эльвистің басына.

Үкінің бірақ өзгере қалған түріне қарап, Эльвис өзінің қателескенін түсінді. Үкі жүнін үрпитіп, айбаттана қалды. Эльвистің төбесінен орын ауыстырып, иығына кеп қонды.

Әлдекім есіктің тұтқасынан ұстай бергенде үкі үйдің төбесіне қарай

көтеріліп кетті. Есік ашылып, әлгінің басы қылқиып көріне берген кезде үкі оқтай атылып, дүрсе қоя берді. Және анау-мынау емес, шақар қиқумен атойлағанында келімсектің алды-артына қарауға да мұршасы келмей, тырақайлай қашты. Бұл әлгі сол залым жігіттердің бірі, сірә, ең залымының өзі болса керек. Үкі оның артынан қақпаға дейін қуалай ұшты. Эльвис әлгінің секіріп міне сап, машинасын орнынан жұлқи жөнелгенін терезеден көріп тұрды.

Үкі де үшті-күйлі жоғалды. Мүмкін ол машинаның соңынан қуалап кеткен болар, енді қайтып оралмас та? Эльвис жападан-жалғыз қалды.

Үйдің іші қап-қараңғы. Оның енді бұл арадан тез кеткісі келді. Өзі оның үстіне тоңып та қалды. Эльвис есікке қарай ұмтыла түсті де, қалт бұрылды. Дәптер! Ол мүмкін Юлиянікі шығар. Мұнда қалдырып кетуге болмайды, әлгілердің жыртып тастаулары мүмкін. Міне, жатыр екен! Эльвис еденде жатқан дәптерді алды да, үйден жүгіре шықты.

Дәптердің сырты жырымдалған, лас болатын. Ал ішкі парақтары тап-таза, тек соңғы бетінде әлденендей жазулар бар, Міне, ғажап. Юлия дәптері шынымен-ақ артынан бастады ма екен? Бұл арада мүмкін әлдеқандай құпия жатқан болар?

Юлия және дәптерді өзімен бірге неге алып кетпеген? Ол әдейі біреулер дәптерді тауып алып, өзінің жазып кеткенін оқысын деді ме екен? Дәптердің басқаның емес, Эльвистің қолына түскені қандай жақсы болды десеңші. Соңғы бетінде бар-жоғы бірнеше-ақ сөйлем бар еді. Эльвис бұған қадалыңқырап біраз тұрды, бірақ ештеме де түсінген жоқ. Ол оқи алмайтын еді.

Эльвис дәптерді күртешесінің ішіне тықты да, қолдарын шалбарының қалтасына тереңірек сұғып жіберіп, енді не істеуі керек екенін ойға салып, үйге қарай адымдай жөнелді. Абзалы, оған оқуды үйренуге тура келер. Бірақ қалайша? Ол әлі мектепке де барған жоқ қой. Кенет ол көшенің ортасында қалт тұра қалды. Тапты! Ол аздап жаза біледі емес пе. Жазу дегенің оқумен, ал оқу дегенің жазумен байланысты нәрсе. Тек, қалайша байланысты екенін ғана ажыратыңқырап алу керек.

Эльвис өзінің аты мен фамилиясын жаза біледі. Қазір де, міне, ол өкшесімен құмды сызғылап: «Эльвис Карлссон» деп жазады...

Эльвис ысқырып жіберді де, әлгі жазған жазуына үңіліп қалды. Осы оқу-жазу сауаты дегеніңді меңгеріп кету қиын емес те болар-ау. Сірә, тіптен де қиын емес.

6

Эльвис үйге келсе, ас үйде әжесі мен атасы отыр. Бүгін Юханның туған күні.

— Ол алты жаста болатын,— деді әжесі.

Юхан сонда өзінің туған күнін ең соңғы рет мейрамдаған еді. Осыдан соң көп ұзамай ол бұлардан мәңгіге кетіп қалды.

— Алты жас,— деп қайталады Эльвис.—Мен алтыға әлдеқашан толғанмын.

Оның алтыға толып кеткеніне де көп болды, бірақ туған күнін тағы да атап өтуге шейін әлі көп бар. Эльвистің әйтеуір құлағы тыныш. Тамаша. Бүгінгі туған күн оныкі емес.

Эльвис Юханның туған күнін өте ықыласты түрде атап өтеді. Әжесі оған сыйлыққа өзі дайындаған мұзданақ тәттінің бір қалбырын әкеліпті. Бұндайды ол ылғи да Юханға жасап беріпті. Сонан соң оған ішінде өрнекше тастары бар көкшіл қорапты сыйға тартты. Қораптың сыртында «Айнымас достар» деген жазу бар, әжесі оқып берді. Өкініштісі, өрнекше тастарды қалайша құрастырып ойнау керектігін көрсететін үлгі суреттер жоқ екен.

— Ойнай бастағаныңда өзің-ақ біліп, үйреніп аласың,— деді атасы.

— Барлығы да орын-орнында тұрған болар,— деді әжесі,— ештеңесінің де жоғала қоюы мүмкін емес. Юхан бұл ойынды құмартып ойнайтын. Сондықтан да бұны өте мұқият сақтап жүретін.

— Ал қалай сонда, бұны сыйлыққа Юхан алтыға толғанда алып па еді? —деп сұрады Эльвис.

Жоқ, бұны ол содан бір жыл бұрын, бес жасқа толғанында алған деп жауап берді олар оған. Юхан бұл өрнекше тастарды өте әдемі

құрастыратын. Жасының шамасына қарағанда бұл өте-мөте күрделі ойын бола тұрса да, Юхан мұны оп-оңай үйреніп алған-ды.

— Ал алты жасқа толғанында ол бізден басқа сыйлық алған болатын,— деді әжесі.

— Қандай сыйлық? — деп сұрады Эльвис.

Әжесінің жүзіндегі жұмбақ кейіпті байқаған Эльвистің білуге деген ынтызарлығы арта түсті. Атасы, бірақ, бұны келесі жолы біле жатарсың деді.

— Иә, иә, солай, келесі жолы білгені дұрыс,— деді мамасы кесімді түрде.

Бұдан кейін енді Юханның қандай сыйлық алғанын Эльвистің одан бетер білгісі келіп кетті, бірақ қайтып сұрамады. Үлкендер бірдеңені айтқысы келмесе, өліп бара жатса да айтпайды.

Мамасы қонақтарды тәтті самса және шырын суымен сыйлады. Ыстық мезгіл болғандықтан ешқайсысының да кофе ішкісі келмеді. Эльвистің алдында тұрған шырынға мамасы бір сынық мұз салып жіберді, мұны ол жақсы көретін.

Әжесі Эльвиске қарап отырды да, осындай кезде оның қалада жүргеніне өкініш білдірді, мұндай уақытта деревняда болса ғой, қандай жақсы деді.

— Бізбен бірге жүресің бе? — деп сұрады атасы.

— Шынында да дұрыс болар еді!—деп қоштады мамасы.

Эльвис бірақ басын шайқады. Қолы тимейді. Дәл қазір оның бір басында шаруа дегенің жетерлік. Ол қалада болуы керек.

— Қандай шаруалар ол? — деді мамасы.— Деревняға жүр деп отыр екен саған — мәжүгінденбе! Біз қалай ұйғарамыз, солай болады.

Эльвис басын тағы шайқады. Әжесі ештеме байқамаған түр танытты. Ол шырын құйылған стақанға ернін қымқыра тигізіп, жабысты да қалды. Атасы шаруаларын тастау, тастамауды Эльвистің өз жағдайы біледі деді.

— Біздер сенің шаруаңа араласпай-ақ қояйық. Ал келе қалсаң, Эльвис, қашанда қуаныштымыз. Қашан келгің келеді, сонда кел. Бүгін болмаса, келесі жолы.

Осы арада әжесі стақаннан басын көтеріп:— Иә, иә, дұрыс, Эльвис келгісі келгенде, келсін,— деді. Мамасына, бірақ, бұл сөздер ұнамады.

— Эльвистің сонда өзі шеше ме бару-бармауды?—деді ол.— Баланы бүйтіп бетімен жібере беруге бола ма?

— Бұл бетімен жіберу деген емес қой мүлде. Адамның жағдайымен де санасу керек. Қазір оның жұмыстары көп екен, ал қандай жұмыс екенін өзі біледі,— деп жауап берді атасы. Сосын мамасына қарап ол тағы да: — Егер де қолым тимейді десең, біздің сенімен санаспауымыз керек пе сонда?— деді.

— Қалайша салыстыруға болады,—деп қарсылық білдірді бұған мамасы,— баланың күні бойы сандалғанынан басқа бітіретін ісі жоқ!

Ешқандай да айырмасы жоқ деді атасы. Балалар да құрдан-құр сандала бермейді.

— Сандалғанда қандай және! — деп нығарлады мамасы.

Олар өзара дауласып жатқан кезде Эльвис ләм-лим деп ауыз ашқан жоқ. Стақанның ішіндегі мұздың сынығымен әуреленіп ермек етіп отырып, сөздерін үнсіз тыңдады. Атасыныкі, әрине, дұрыс. Айтылып жатқан мұндай жағымды сөздерді естіген, әрине, жақсы, тек бір ыңғайсыздау болғаны — Эльвистің өзінің осылай отыруы және мамасының ренжи бастауы. Мамасының жүзі қызарып кетті.

— Енді айтар сөзім таусылды! — деді ол.— Ылғи да осы. Бала айтқанды тыңдауды қойды, ал сіздер отырып алып қорғаштайсыздар кеп. Сіздерге, әрине, ауызбен айта салу оп-оңай, мұнымен әуреге түсетін өйткені өздеріңіз емес!

Мамасы ашудан жарылғалы тұрды. Дау-жанжалды енді тоқтату керек деп түйді Эльвис. Самсаның бір тістемін шайнап, жұтып жіберді де, мұз салынған стақанды столдың үстіне қоя салды.

Бүгін — Юханның туған күні,— деп ескертіп қойды сонсоң.

Бәрі де жым бола қалды. Содан соң әжесі Эльвистің қолынан сипап, жігітсің, дұрыс айттың деді. Әңгіменің беті басқа арнаға ауысты. Мамасы аз өтпей-ақ сабасына түсіп, бұрынғы қалпына келді.

Осыдан кейін мамасы мен әжесі екеуі әлденелер сатып алудың қамымен дүкендерге баруға шығып кетті. Эльвис атасымен қалды.

— Онда, кел, өрнекше тастарды ермек етейік,— деп, атасы қорапшаның ішіндегісін ас ішілетін столдың үстіне ақтара салды.

Эльвис өрнекше тастарды, әсіресе қасында атасы отырғанда қиюластырғанды кереметтей жақсы көреді. Екеуі де бұны тәп-тәуір-ақ қиюластыра алады екен, бірақ дегенмен де Эльвистің қолы икемдірек, шапшаңырақ.

Бүгін, бірақ, ол – селқос. Ойнауға зауқы жоқ. Бір ойдан арыла алмай-ақ қойды. Көңіл күйі де онша емес. Эльвистің көңіл күйінің нашарлығы сол бойда атасына да көшіп, оған да әсер ете бастады. Керемет деген осы емес пе! Екеуі де өрнекше тастарды қиюластыра алмады.

— Бүгін бізге не болған? — деді атасы.

Эльвис өрнекше тастарды іріктеп отырды. Барлығы да әдемі, түрлі түске боялған. Тек бұлардан қандай бейнені құрастырып шығаруға болатынын ойлап таба алмайсың.

— Бұл Юханның ойнаған ең соңғы ойындарының бірі ме? — деп сұрады Эльвис.

— Иә,— деп жауап берді атасы.

— Ол өліп қалған ғой, иә? — деп сұрады Эльвис.

—Иә,— деп жауап қайырды атасы.

Екеуі де үндемей қалды.

— Басқа ешкімге айтпаймыз бұны, жарай ма? — деді аздан соң Эльвис.

— Жарайды. Ешкімнің де бұл жайлы білмегені дұрыс,— деді атасы.

Юханның қазір қайда екенін Эльвис ұққан екен, енді бұны, ең дұрысы, ауыздан шығармау,— деді атасы. Олар ойынды одан ары жалғастырғысы келіп еді, бірақ келістіре алмады.

Бүгін екеуіміздің ойынымыздан түк те шығатын емес,— деді атасы.

Эльвис өрнекшенің қолына іліккен бірнеше сынығын құрастырмақ болып еді, пышырап қиюласпай қойды. Бұдан соң әуреленген жоқ, қоя салды.

— Ал Юхан ән сала білетін бе еді?— деп сұрады ол кенеттен.

— Жоқ,— деді атасы. — Онысы есімде қалмапты.

Эльвистің бұл жауапқа кәдімгідей-ақ көңілі толып қалды.

— Онда әйтеуір Юханның мұнымен басы қатпаған екен ғой,— деді ол.
— Ал футбол ойнай алатын ба еді?

— Жоқ,— деді атасы.— Юханның футбол ойнауға мұршасы болмады, оның айналысатын басқадай да істері жеткілікті болатын.

Эльвистің бұл жауапқа да көңілі толып қалған сияқты болды. Сонда, демек, адамның футбол ойнауға да мұршасы жете бермейтін болғаны ғой. Атасының айтуынша солай әйтеуір. Мүмкін бұл тек Юханға қатысты нәрсе шығар, өйткені ол өліп кеткен ғой.

— Менің де футбол ойнауға қолым тие бермейді,— деді Эльвис болар-болмас қана даусын шығарып.

— Түсінікті жай ғой, әрине,— деп мақұлдады атасы оны,— кім үлгеріп жатыр дейсің бәріне?

Ол ыдыс жуғыштың қасына барып, суағар тесігіне түкіріп жіберді. Мұны мамасы көрсе ғой!

Эльвис те одан көргенін істеп, ыдыс жуғыштың қасына келіп, суағар тесігіне түкірді. Және бұны бір түрлі батыл түрде істеді. Бірақ бойының

аласалығынан түкірігі ас ішілетін столдың үстіне шашырап кетті.

— Ия, футбол деген түкке тұрмайтын әшейін-ақ нәрсе,— деді ол түкірігін столдың үстінен сүртіп жатып.

Атасы бұл сөзге, әрине, шамданбады.

— Білесің бе,— деді ол,— кімге қалай. Егер біреуге футбол ойнау ұнаса, ойнай берсін, бұл тіпті тамаша. Жұрттың барлығы бірдей, бірақ, доп қуалағанды жақсы көре бермейді ғой. Айталық, міне, біз екеуміз жер шұқылағанды жақсы кереміз, ал басқа біреулерге мүмкін бұл ұнамайтын болар.

— Бұл енді түсініксіз меніңше,— деді Эльвис.

— Неге түсініксіз?

— Неге түсініксіз болмасын. Жерге тұқым салу деген барлық адамды қызықтыруы тиіс. Өсімдіктер мен гүлдер, бұның бәрі адамды қызықтырмайды дегенге сене алмаймын. Түсінікті ме енді...

Тұқым өсетін жерде — Құпия да болады. Рас, жұрттың көпшілігінде құпия жоқ. Мүмкін оларға сол футболдың өзі де жеткілікті болар. Ал атасында, бірақ, Эльвистікі сияқты құпия бар.

— Расында да бар ғой? — деп қайталап сұрады Эльвис.

— Әрине,— деді атасы.— Тек бұны ешкімге айтушы болма. Бұл жайында ешкімнің білмей-ақ қойғаны дұрыс. Солай болғаны абзал. Түсіндің бе?

7

Солай, солай... Мамасы, демек, Эльвисті күні бойы бостан-бос қаңғырып жүреді де қояды деп ойлайды екен ғой. Несі бар, ойлай берсін.

Ал шындығын айтқанда, ол осы қаладағы қолы істен құрғамайтын бірден-бір адам. Әр уақытта оны үлкен-үлкен істер күтіп тұрады, ал қазір тіпті мойын бұруға шамасы болмай кетті.

Біріншіден, ол Юлияның үйін қарауылдап жүр және тағы Петерді издестіре бастады.

Екіншіден, ол оқуды үйреніп жүр...

Үшіншіден, қаланың әр тұсындағы өзі отырғызған гүлдердің бар күтімі — мойнында.

Шаруасының көптігі сонша, апыл-ғұпыл бірдеңені ауызға тыға салу үшін күн ұзағына ол үйге бір-ақ рет бас сұғады. Артынша тағы көшеге қарай тұра жүгіреді. Мамасына осының бәрі ұнамайды. Ол бұны қауіпті, қатерлі бір істің шырмауына мойнын сұғып алып жүр ме екен деп қорқады. Күдіктенбейтін нәрселері жоқ әйтеуір одан. Оның Юлия үйінің қасында жүргенін әлдекім көрген. Сол маңда күшігін серуендетіп жүрген итес құрбыларының бірі Эльвисті көреді де мамасына жеткізе қояды. Енді ол бұдан соң мұны жаман біреулердің тобына қосылып жүр деп ойлайтын болды, өйткені бұл үй жайында жаманат әңгімелер көп, бұл ара бандиттердің жиылып бас қосатын орыны деп жүр.

Әке-шешесі Эльвистің онда баруына тиым салды. Бұл жерден ол ешқандай да бандиттерді көрмегенін айтып, ант-суын ішіп еді, бірақ бәрі бос әуре болды.

— Сен енді ол жаққа бармауға уәде беруің керек! Әйтпесе бұдан былай үйден аттап шығармай қоямын! — деді мамасы.

Эльвис бұған уәдесін бере алмады. Басқасын былай қойғанда, оның күнбағысты күтіп-баптауы керек. Үйге де бас-көз болуы қажет. Ол сондықтан да мамасына ештеңе деп уәде бере алмады.

Мамасы оны әлденеше рет қамап қоюға да оқталды. Далада, бірақ, күн тамылжып тұрады. Баланы мұндайда үйге қамап қалай ұстарсың. Бұның үстіне үйдің ішінде де жымдай қылып, ерікке көндіріп отырғызу мүмкін емес. Мамасы сондықтан оның үйден қашып кете беретініне көп өкініш білдіріп жатпайды.

Бірақ күн сайын:

— Байқа, егер ол жаққа аяғыңды аттап басатын болсаң, полицияға хабарлаймын! — деп қояды.

Эльвис ол жаққа барса да әлгі бақтың ішінде көп аялдамайтын болды. Папасы жұмыстан келген бойда мамасы оны Юлияның үйіне барып кел деп жұмсайды. Эльвис мұны біледі де, папасы жұмыстан қайтады-ау деген мезгілде ол жерден зытып отырады. Оны Юлия үйінің маңынан ешкім де көрмеуге тиісті. Мамасы әбден сезіктенгіш болып алған. Үйге кіруі мұң, мамасы оның жанына жетіп келіп, иіс аулай бастайды. Газетте мұның жасындағы осы сияқты кейбір балалардың темекіні әлден-ақ тартатындарын жазған. Оған бұл да сөзсіз темекі тартып жүргендей көрінеді де тұрады. Үйдің іші ылғи да оған темекінің түтіні сасып тұрғандай болады. Ол папасына да тиіседі, темекіні тастап, ұлыңа жақсы өнеге көрсетуге тиістісің дейді. Папасының бұған тас-талқаны шығып ашуланады, бұл сөздің шығуына Эльвис кінәлі деп ойлайды ол. Аяқтан шалатын қырсық осындай-ақ болар. Бұның үстіне Эльвисте іс дегенің бастан асады.

Ол бірақ мойымайды. Петерді іздеу қазір көп уақытын алып жүр. Мүмкін бұнысы тіпті үмітсіз бір әурешілік те болар. Эльвис бүкіл қаланы кезіп, күндіз барлық кварталды тінткілеп шықты, тіпті қала шетіне де барды, бәрі есіл кеткен еңбек. Ал оның үкісі осы маңда ұшып жүргендіктен Петер де әлдебір жақын жерде болуы керек. Әлде олардың қалаға кездейсоқ келіп, артынша кетіп қалуы да мүмкін.

Юлия да жоқ. Эльвис оның қазір қайда екенін білмейді. Оның басқа, қарапайым бір үйде тұруы әйтеуір тіптен мүмкін емес деп ойлайды. Бұл қалада оның бұрынғы үйіндей әдемі, көзге сүйкімді үй мүлде жоқ.

Эльвис үшін бұл дүниеде Юлиядан артық ешкім жоқ. Мамасы кейде әлдебір «зиялылар» жайлы, жоғары сатыдағы адамдар жайлы әңгімелеп отырады. Оның оқитын журналдарында бұлардың суреттерін басады. Бұл адамдар сәнді, бай үйлерде көбінесе жападан жалғыз тұратын көрінеді. Эльвис мамасының журналын парақтап отырып, Юлия мен оның мамасының суретін іздейді. Бірақ бірде-бір бетінен оларға ұқсас келетіндердің суретін көре алмады. Петердің де суреті жоқ.

— Мама, мүмкін сенің журналдарың зиялы адамдардың барлығын бірдей көрсете бермейтін шығар,— деп сұрады ол мамасынан бірде. — Журналдарға тек ең зиялы деген адамдарды ғана түсіреді,— деп жауап берді ол.

Демек, Юлия ондайлардың санатына қосылмайтын болғаны да. Бір есептен сонысы да жақсы. Эльвистің өзі, мәселен, ешқандай да «зиялы» емес, бұл айтпаса да түсінікті жайт. Ол, бірақ байыпсыздықпен бұларды, папасы мен мамасын неге түсірмейді деп сұрап қалды.

— Не деп түсірмек? Мені мынау көнетоз пальтоммен суретке түсіре ме? Немесе әбден ескірген машинасымен папанды түсіре ме суретке? Сен шынымен-ақ зиялылар осылай, біз құсап өмір сүреді деп ойлайсың ба? — деді мамасы.

Сол арада папасы ойын-қалжыңсыз-ақ кәдімгідей тарс етіп ашулансын. Машинаның несі бар екен деді ол. Оның үстіндегі пальтоның да дәнемесі жоқ. Әке-шешесі сәл жерден ілік тапты да, ұрсыса жөнелді, ал Эльвистің тарапынан мұндай әңгімені қозғау нағыз ақымақтық болды да шықты.

Айталық, міне, Юлияның да, оның мамасының да ешқандай машинасы жоқ... «Зиялылар» санатына жататын адамдар сонда кімдер? Үйде әлдеқалай бір оңаша қалған кезде Эльвис атасына телефон соғып, осы жайлы сұрады.

Атасы, бірақ, зиялылар және қарапайым дегендер жоқ, кәдімгі адамдар ғана бар деді оған. Атасының айтқандарына сенуге Эльвис әбден дағдыланып кеткен еді. Бірақ бұл жолы өзінің сұрағына атасы түсінбей қалды ма екен деп ойлады. Өйткені Юлияның былайғы адамдарға қарағанда ізгілігі мен зиялылығы әлдеқайда жоғары — бұған күмән жоқ.

Жалғыз бұл ғана емес. Зиялылар қатарына жатпағанмен атасының өзін де жай ғана адам деуге болмайды. Адамдар туралы Эльвис қанша ойланса да, бәрібір ол жай ғана қарапайым адамды осы деп атай алмайды. Барлығын да ол ойша бірінен соң бірін сараптап көрді. Жоқ, олардың арасында бірде-бір ерекше емес адам жоқ.

Ол атасымен келесі кездескенде осы жайлы өзінің ойын айтып берді.

— Сенікі дұрыс! — деп келісті атасы.— Жер бетінде тек қана ерекше адамдар өмір сүреді. Сенің мұны түсінгенің жақсы. Адамдармен сонда ғана оңай тіл табысып, жұғысып кете аласың.

Ия, атасы айтқандай, адамдармен тіл табысып, жұғыса білу керек. Бірақ Эльвис мамасымен және папасымен қалай, қайтіп тіл табыспақ? Ол

мамасына осыны жай ғана достық көңілімен айтып көріп еді. Мұным әдепсіздік болады-ау деген ойында да жоқ болатын. Мамасы бұлқан-талқан ашуланып, ұятсызсың деп ұрсып тастады.

— Сен емес, қайта біз сенімен тіл табысудың амалын қарастыруға мәжбүр болып жүрміз! Ойлап тапқан нәрсесінің түрін қарашы! — деп айқайлады зығырданы қайнағанынан қып-қызыл боп.

Ал ол, бар болғаны, бұл мәселені мамасымен бірге талқыға салып көргісі келген. Мүмкін ортақ пікірге де келуге болар ма еді. Енді бірақ ортақ пікірге келуге болмайтындығы көрініп тұр. Олай болса, оның көзіне түсе берудің қажеті шамалы. Және тіпті олардан өзін оқуға үйретуді сұраудың да керегі жоқ, құр босқа үміттеніп келіпті. Бәрібір одан ештеңе шықпайды.

Сұрап көр, әке-шешесі оқып үйренудің аяқ астынан саған қанша қажеті болып қалды деп таңдансын. Одан әрі не үшін, неге керек деп қазбаламай қоя қойса жақсы. Ол Юлияның дәптеріндегі жазулардың бөтен көздерге арналмағанын жақсы түсінеді ғой.

Ол, керек десең, бұны үйде ұстауға да қорқады. Жұмбақ сөздер жазылған соңғы бетті ол жұлып алып қойнына тыға салды. Бұдан соң ол зиратқа барып, шыршалы шарбақтың астындағы тас салынған қорапшаны қазып алды. Ол парақты бірнеше қабаттап, әбден кішірейгенше бүктеді. Сонсоң қағазды қорапшаның ең түбіне салып, үстін таспен бастырып қойды. Сақтық үшін ол қорапшаның сыртын қақпағы ашылып кетпесін деп жіппен шандып тастады. Содан соң қорапшаны қайта көмді. Бірақ басқа жерге, орнын ауыстырып көмді. Сөйтіп дәптердің парағын сақтайтын жақсы, құпия орын тапты. Енді Юлияның хатына ешкімнің де қолы жетпейтін болды. Эльвистің де алаңдамауына болады. Өзінің істейтін ісін өзі жалғастыруы керек, сонда бәрі орнына келеді. Бұдан соң ол оқуды үйрене бастады. Оның не ойлағанын ешкімнің де білмеуі керек. Ал оған бұл үшін ешкімге қажетсіз, үйме-жүйме боп шашылып жатқан ескі журналдардан өзге ештеңенің де керегі жоқ. Үйден шығарда ол бұларды өзімен бірге ала кетеді.

Ол журналдардағы ірі әріптермен терілген тақырыптарға аса мұқият көз жіберіп қарады. Көп ұзамай әріптерді қалай ажырату керек екендігін біліп алды. Ол өзінің аты-жөнін жаза білетін еді ғой. Журналдардан әуелі сол

әріптерді қиып алды. Бар-жоғы он әріп болды. Бұлардың екі реттен қайталанатындары да бар. Соларды жаттап үйреніп алды да, хабарландыруларды қарай бастады. Хабарландыруларға қарап та, ұғымың жетсе, бірталай нәрсені біліп алуға болады.

Бұл қажетіңе почта жәшіктеріне тасталатын жарнама парақтары да жарайды. Заттың жазылған атына қоса, суреті де болады мұнда. Міне, соған қарайсың да, бірінен соң бірін біле бересің. Әрине, мұндайда бірлі-жарым қате де жіберіп қоюың мүмкін, уақыт та көп кетіп қалады, өте шұқшима жұмыс. Бұл үшін әріп бірнеше жерде әр түрлі жағдайда қайталануы керек, сонда ғана оны білетініңе сенімді боласың, Әрине оқуды үйренудің басқа да амал-әдістері бар ғой.

Көше бойымен жүріп келе жатып, Эльвис үйлердің маңдайшаларындағы әріптерге зер сала қарайды. Дүкендерге кіріп, жазу таңбасы бар товарлардың барлығына көз тоқтатып шығады. Цифрларға да қарайды. Цифрларды да біліп алуы керек. Бірақ цифрлар әріптерге ұқсамайды. Оқуды үйреніп алу үшін өте көп уақыт жұмсауың керек. Ал оқуды үйрену дегенің өте-мөте қызғылықты нәрсе екен.

Эльвис оқуды әбден жақсы меңгеріп алмайынша Юлияның хатын қолына алмауға бекінді. Ол өзінің жап-жақсы жүгіртіп оқитындығына нық сенімді болған кезде ғана барып хатты қолына алады.

Уақытты ол босқа өлтірмеді. Петерді іздеу үстінде қайда жүрмесін, ол барлық жерде көздерімен әріптерді тінткілеп, сөздерді құрастырып оқуға тырысады. Өткен жолы тіпті ол бүкіл зираттың ішін аралап жүріп, құлпытастардағы жазуларға да зер сала қарап шықты. Бұларда әр қилы аттар мен цифрлар көп еді. Бірқатарын ажыратып, оқып та шықты. Мысалы, «Юхан» деген сөз. Бұл атты оқығанда ол өзін бір түрлі сезініп кетті.

Шыныменен-ақ осы жерде Юханның жатқаны ма? Бұл оның үш ұйықтаса да түсіне кірмеген. Юхан әжесі мен атасы тұратын деревняда жатыр деп ойлайтын ол. Содан кейін Эльвис осы есімді басқа да қабірлердің басынан көрді. Юхандар оның санай алған сандарынан да әлдеқайда көп болып шықты. Олардың, демек, соншалықты көп өлгені ғой.

Бірақ ешбір жерде бірде-бір Эльвис жоқ. Ол қабірлерді қайта қарап

шықты. Еш жерде жоқ. Қалай болғаны сонда? Өте таңқаларлық... Эльвис тіпті өзінен-өзі толқып кетті. Көп ұзамай, бірақ, ол бәріне түсінді. Төңіректе құлпытастары жоқ зираттар да көп болатын. Түйін шешілді. Барлық Эльвистер, міне, сонда жатыр. Оларға тек ескерткіш белгілердің қойылмауы қалай? Оларды мүлде елемеген, әлде немесе өздері керек етпеді ме екен? Жалпы және... Оған мола басындағы құлпытастар деген ұнай ма өзі?..

Бірақ, гүлдердің Эльвистерге қажет болары анық. Ол дүкенге жүгіріп барып, көкнәр гүлінің бір қорап тұқымын сатып әкелді. Содан кейін тұқымдарды барлық қабірлердің үстіне отырғызып шықты, Эльвистердің бірде-біреуін ұмытқан жоқ.

Артынша Юханның алдындағы ар-ұяты оның жанын жегідей жей бастады. Юхан оған қаншама киімдерін, ойыншықтарын сыйлады. Және тағы кішкентай кілт пен өрнекше тастың сынығын да қалдырып кетті.

Ал ол болса мантиған момақан; үстіне Юханның костюмін киіп тұрады да, оның зиратына гүл егуді ойына алмайды. Қандай ұят! Ал үлкендер оны қанша ұялады деп ойласа да Юханның киімдерін киіп жүргеніне өзінің көңілі әбден толады. Эльвис қайта үстіндегі костюмнің бұ дүниеден көз жұмып кеткен баланікі екеніне мақтан тұтады.

Жок, Эльвис Юхан үшін бірдеңе істеуі керек. Көңілі соқсын, соқпасын дүкенге екінші рет барып келуіне тура келді. Ол тағы бір қорап тұқым сатып алды. Тек бұл жолғысы көкнәр тұқымы емес.

Көкнәр — әдемі, үлкен боп есетін гүл. Бірақ, жел тұрса болғаны, бастары төгіліп қалады. Олар оттай алаулап, шешек атады, бірақ ұзақ тұрмайды, Эльвис бұл жолы бірнеше гүл тұқымының жиынтығын алды. Қорапта тұқымның әр түрі бар. Бір гүлдер гүлдеп болғасын, басқалары гүлдейді. Осылайша барлық Юхандардың зиратында гүлдер ұзақ, күздің әлдебір уағына шейін гүлдеп тұратын болады.

8

Кеш түсіп қалса да, күн ұясына әлі қонған жоқ. Қазір жаз мезгілі, ал дачада жаз күнінің ұзақтығы бұдан да айқынырақ байқалып тұрады. Бітпей жатқан жұмыстары да, шыны керек, көп, дегенмен де Эльвистің бүгін дачаға баратыны теріс болған жоқ.

Бүгін — жұма.Папасы, мамасы және Эльвис қалаға осыдан дүйсенбі күні таңертең ғана оралады. Эльвис сөмкесіне өзінің заттарын салып, жинақтала бастады. Жолға жиналудың да өз қызығы бар. Мамасы өзімен не ала жүру керектігін білмейді, ал Эльвис болса біледі. Аздан соң оның сөмкесі тырсыып шыға келді, бұл шаруаны ол лезде тындырды. Ал мамасы әлі жинақталумен жүр.

Папасы машина мен үйдің арасында ерсілі-қарсылы сабылып, дачаға апарылатын жүктерді тасып жүрді. Оның енді аздан кейін мамасының әлі түк бітірмей шұбатылып жүргеніне зығырданы қайнай бастайды. Ол оны асықтыра түседі, асығып-абдырағандықтан мамасының қолына ұстаған нәрселері шашыла бастайды. Сессанның да үріп, қыңсылап, мазасы қашады, өйткені бұл иесінің тарапынан ескерусіз қалып бара жатады. Бұл көрініс Эльвиске әбден таныс. Мұндайда жан-жағыңа абайлап қарап, аяқтың астында қалмаудың жәйін қарастыруың керек. Сол себепті де Эльвис бірден машинаның ішіне кіріп алады.

Ол есіктің әйнегінен сыртқа қарайды. Төңірек толған балалар, мәз-мейрам боп ойнап жүр. Эльвис бірақ олардың ешқайсысымен таныс емес. Ол бұларды күнде көреді, олар да мұны көреді, бірақ бір-бірлеріне жоламайды. Сірә, ол бұлардың ешқайсымен еш уақытта да таныспайтын болар. Әсіресе,өзі басынан кешірген сол бір оқиғадан кейін бұл ой оның басына әбден орнап алған еді. Бұл жайт баяғыда болған-ды.

Ол көшеде келе жатқан. Кенет қарсы алдынан өзі еш уақытта көрмеген екі бала шыға келсін. Сірә, мектептің оқушылары болса керек, қолдарында портфельдері бар және бойлары да сәл-пәл ғана ұзынырақ болатын. Эльвис қалай болғанын өзі де білмей қалды. Қалт тұра қалды да:

— Мен сендерді бірінші рет көріп тұрмын, — деді.

Әлгі балалар бұған төне түсті, бірақ неге екені белгісіз, оның көзіне тіктеп қараған жоқ. Олар тесірейген көздерімен бұны басынан аяғына дейін тіптілеп қарап шықты; үстіндегі күртешесін, шалбарын, басындағы бөркін, бәрі-бәрін түгендей қарап өтті.

— Үстіңе кептеп алғандарың немене? — деді әлгілердің бірі.

Эльвис, әрине, оларға шынын айтты. Оның үстіндегі Юханның киімдері, ол өліп қалғандықтан бұған сыйланған. Сол арада әлгілер оны сұқ

саусағымен нұқи көрсетіп, күліп, мазақтай бастады. Олар Эльвистің айтқандарын қайталап айтып, мәз-мейрам болды. Ол бұларды бірінші рет көріп тұр. Үстіндегісі — Юханның киімдері, ол өліп қалған. Мәжүгін ғой өздері. Бір-бірімен танысқанда, әдетте, алдымен көздер мен көздер ұшырасар еді, бұлар бірде-бір рет қараған жоқ, хайуанаттар ғұрлы болмады. Ол бұрылды да, жөніне кете берді.

Олар бірақ бұның соңынан қалмады. Артында келе жатып, әлгілер сол айтқандарын қайталап, мазақтай берді. Жолдан оларға тағы бір балалар қосылды, тағы, тағы қосылып ұбақ-шұбақ бір тізбек болды. Бәрі де және, бірінің аузына бірі салып қойғандай, әлгі сөздерді қайталап айқайлап айтып, Эльвисті мазақтап келе жатты.

Ол аз-маз қорқайын деді, бірақ не істерін білмеді. Тоқтай қалып еді — олар да тоқтады. Ол бірдеңе айтқысы келсе, әлгілер жауап орнына мұның айтқанын қайта айтып, мазақтай жөнеліседі. Не істемесін, не айтпасын, бәрін де мазаққа айналдырады. Кенет әлгі балалар күлкілерін тия қойып, бұған әлденеге ызалана қарады.

Олар бұған қарай төне түсіп, жақындай берді, тіпті, міне, таяу қалды. Сол кезде бұл тұра қашты. Олар соңынан тұра құды. Бір бала оны қолындағы портфелімен тірсектен қағып қалып еді, тәлтіректеп кетті. Тағы бір қағып жіберген кезде құлап түсті, балалар оны портфелдерімен үсті-үстіне төмпештеп, тепелей берді.

Сол минутта сол араға Юлия пайда бола кетті. Эльвис онда әлі оны білмейтін, сыртынан ғана көріп жүретін. Юлия оған орнынан тұруға көмектесіп, енді үйіңе қарай жүгір деп еді, ол жерге тағандалып қалғандай орнынан тапжыла алмай қалды. «Жүгір!» — деп ол тағы бір қайталағанда барып, ұйқыдан оянғандай селт ете қалды. Одан әрі не болғанын Эльвис білмейді. Арт жақтан тек олардың айқайын естіді. Юлия бостан-бос арамтерге түсіп, балаларға ұрысып жатты, әлгілер жауап орнына бірдеңелерді айтып айқайласады.

Бұның соңы немен тынғанын ол сол күйі білген жоқ. Осыдан соң, Юлиямен танысып кеткеннен кейін де бұл жайында одан сұрағысы келмеді. Ал келесі бір кездескенде ол бұнымен ескі танысындай ашыла сөйлесіп кетті. Петермен ғана ол бірде-бір тіл қатысқан емес. Петер кейде оған «Сәлем!» деп айқайлап қоятын, Эльвис бірақ оған жауап бермейтін,

қысылып, ұялып қалатын. Петер осыдан соң онымен айқайлап сәлемдесуін қойып кетті. Олар бірақ қарсы келіп, кездесіп қалған сайын бір-бірінің көзіне ескі таныстардай қарасып өтеді. Бірақ, әрине, олар онша таныс емес. Ал мына балаларды ол тіптен танымайды.

Осылайша Эльвис машина ішінде мамасы мен папасын күтіп отырып, оны-мұны жайлы ойларға берілді. Міне, ақыры олар да дайын болды. Сессанды қолына ұстаған күйі келіп мамасы Эльвистің қатарына жайғасты. Папасы жалғыз өзі алға отырды. Машина орнынан қозғалды.

Бүгін — жұма, кеш, олар дачаға кетіп барады. Таңертеңгісін күн жадырап тұрды. Мамасы мен папасының көңілдері де көтеріңкі. Ертеңгілік кофені олар бақ ішінде отырып ішті, мамасы мен папасы ауыздары тынбай әзілдеседі. Бүгін олар аса мейірімді.

Ертеңгілік астан кейін олар теңізге барып, суға шомылып келуге жиналды. Егер жүр-жүрлеп жатса, Эльвис те олармен бірге қуана-қуана барар еді, бірақ тек бұған қазір мүмкіндігі жоқ. Ол басқа бірдеңені ойластырып қойған. Көбінесе осылай болады. Ол солардың қалағанын-ақ істегісі келеді, бірақ істей алмайды. Бұл арада қандай шешімге келерінді білмей басың қатады.

Эльвис папасы мен мамасына қарады. Олар қазір көңілді, ойларында дәнеңе жоқ — ал кенет мұның өздерімен бірге теңізге бармайтынына екеуі де ренжіп қалып жүрсе қайтеді? Онда амал жоқ, барады. Егер ренжімесе, онда Эльвистің қазір ойға алып тұрған нәрсесі әлдеқайда маңыздырақ, ол шомылуға бармайды. Қалай істегенің дұрыс болатынын білсең ғой. Әке-шешесі суға шомылғанда киетін киімдерін қолдарына алып, оны күтіп тұрды.

— Жүр, Эльвис! — деді мамасы.

— Тезірек! — деп дауыстайды папасы.

Екеуінің ортасында Сессан ойнақтап, секіріп жүр. Олар күн көзінде жадырай күліп тұр. Жақсы. Ол бұл жолы бұлармен бірге барады. Қазір енді дауласып жату — кеш. Ол кешігіп қалды. Ойға алған ісін кейінге қалдыра тұруға тура келді. Эльвис әке-шешесін тез қуып жетті...

Теңіз жағасы көңілді болды. Папасы Эльвисті суға жүзуге үйреткісі

келіп еді, онысынан мүлдем ештеңе шықпады. Папасы өзін ұстап, демеп тұрса да Эльвис су түбінен аяқтарын көтеріп алуға қорықты. Ол бірақ бұның мұнысына ашуланған жоқ, күле берді, мамасы да күлді. Эльвистің өзі де күлді. Бәрі қосыла күлді.

Кешке мамасы мен папасы машинаға отырып, қалаға барып келуге жиналды. Бірақ Эльвистің бұл жолы оларға ергісі келмеді, өзінің ойлаған ісін жүзеге асыруға кірісетін сәт енді туды деп ойлады. Әке-шешесі бұған ашуланған жоқ.

— Әй, ақымағым-ай! Осындай тамылжып тұрған күні үйде қамалып отырмақсың-ау! — деп дауыстап жіберді мамасы, бірақ мұнысы оның ашуланғандағысы емес еді. Тіпті Эльвис олардың өздері де машинаның ішінде қамалып отырады емес пе дегенде де ол ашуланбады.

Бүгін әке-шешеңе не айтсаң да — олар күле береді. Кей-кейде олардың осындай боп өзгере қалатындары бар. Бұл — ең жақсы, жарқын күндер. Оңаша қалғаннан кейін Эльвис үйдің іші ұядай ғана болып тұруы үшін барлық терезе мен есіктерді тарс жауып қойды. Содан соң Юханның ең соңғы ойыншығын — сыртында «Айнымас достар» деген жазуы бар өрнекше тастар салынған қорапты қолына алды. Ол ас үйге кірді де, өрнекше тастардың барлығын еденге төкті. Үйдің іші қаңыраған бос, әрі тып-тыныш болатын, ас үйдің қабырғасындағы сағаттың ғана тық-тық соққаны естіліп тұрды. Өте маңызды іспен шұғылдануға бұдан артық қолайлы жағдай болмақ та емес.

Етбетінен жатып алып, Эльвис аспай-саспай өрнекше тастарды анықтап қарай бастады. Ол бұлардан сурет-бейне құрастыру үшін алдымен өстетін, жақсылап тұрып қарап алуы керек қой. Бір-бірлеп алып, саусақтарының ұшымен сипалап отырды. Ол тіпті тастарды мұрнына апарып иіскеп те қойды, сонан соң, бояуларына ұзақ қарап, анықтап, ажыратып алғасын бір-біріне үйлесетіндерін бөлектеп жинақтады.

Содан кейін ғана қиюластыра бастады. Бүгін бәрі орын-орнына түсіп, ыңғайласып жатты. Бір өрнек тасқа бір өрнек тас дәл келіп қиыса берді, ол таңдап, саралап, көп әуреге түспеді. Бәрі де өзінен-өзі қиюласып жатты, бұлайша тек түсінде ғана болуы мүмкін.

Міне, енді еденнің бетінде сурет пайда болды. Тек бір ғана тастың орны

кетіктеніп тұрды. Бірақ сурет тұп-тұтас боп шықты. Екі ат: бірі боз, бірі ақ. Шарбақ қасында бастарын түйістіре бір-біріне жанасып тұр, төбелерінде көгілдір аспан, ал айнала жап-жасыл шабындық. Өте әдемі сурет.

Эльвис жетпей тұрған соңғы өрнекше тасты іздей бастады. Мүмкін ол жаңа қорапшаны ақтарып төге салғанда еденнің бір шетіне қарай ұшып кеткен болар. Эльвис столдың, орындықтардың астына үңілді, қораптың ішін қарады. Еш жерден көрінбеді. Әлде бірдемесі жоғалып қалмаса жарар еді деп, әжесінің қорқа беретіні бекер болмай шықты. Қандай өкінішті! Ақ аттың тұмсығы кетіліп тұр. Эльвистің көңілі сұлқ түсіп, суретке жабырқай қарады.

Содан соң терезе алдына барып, баққа көз жіберді. Терезе алдында осылай сыртқа қарап тұру да жақсы. Ол қанша уақыт өтсе де тапжылмай осылайша тұра беруге бар еді...

Кенет терезе түбінен әлдене сыбдыр ете түскендей болды. Әлдеқандай бір ақ нәрсе жылт ете қалды да, зым-зия жоқ болып кетті. Эльвис демін ішіне тартып, қатты да қалды. Бақтың үстінен күн күлімдеп тұрған, ал Эльвиске түнерген қара, ызғарлы бұлт бақтың ішін бір сәтке тұмшалап алғандай көрініп кетті. Бірақ бұл түнерген ызғар оның іші-бауырын қалтыратып, кеудесін жаншып өткен сәттік әсердің дірілі болатын.

Енді-енді ойы айқындала бастады. Ол әлгі нәрсенің не екенін білді. Көрмесе де білді. Терезенің түбінен жылт ете қалған Сиппан ғой. Көзді ашып-жұмғанша мысық жалғыз аяқ жолдың үстіне ытқып шықты. Сөйтті де, тұмсығын созып, бұл тұрған терезеге тақай түсті. Сонан соң кенет селтиіп қатты да қалды.

Ас үйдегі сағат тық-тық, тық-тық етіп, уақытты санай берді. Уақыт, бірақ, бір сәтке тапжылмай қалғандай болды. Секундтар, әлде минуттар өтті ме екен?! Сиппан мен Эльвис бір-бірінен көздерін алмады.

Ескі жараның аузы қайта ашылып кетті. Өзінен Сиппанды айырып алған кездегі көңілін қамықтырған сезім оның өн бойына тағы да тарап жүре берді. Төтеннен құйын үйіріліп кеп, аяқтан шалып, шайқалтып кеткендей халде тұрды. Бірақ Сиппанның көзінен-көзін алмай неғұрлым ұзақ қараған сайын оның көңілі де орнығып, жан жарасының ауырғаны басыла түскендей болды. Екеуінің де көздері бір-біріне бәрін айтып тұрды.

Егер Сиппан алдынан жүгіріп өтіп, сол күйі көрінбегенде көңілі ұйқы-тұйқы болып қала берер еді. Мысықтың мұны сезініп, білгені жақсы болды, қашан бұның көңілі тыншып, бәрі бұрынғы қалпына түскенше күтіп, қарап тұрды. Мүмкін бұл да дәл осындай күйді сезініп тұрған шығар... Сірә, солай болуы керек...

Кенет Сиппанның құлақтары елең етіп, тікірейе қалды да, отын қора жаққа жалт қарады. Эльвис те қозғалақтап қалды. Енді оның көңілі әбден орнына түсті, жүрегінің ауырғаны да шым-шымдап басылып келе жатты.

Эльвис өзінің ойынына қайта оралды. Тұмсықсыз, көзсіз қалған атқа ойлана қарады. Тапты! Кенет оның басына бір ой сап ете қалды... Ол отын қора жаққа қарай тұра жүгірді. Отын ағаштарының ең төменгі жағында, түкпірде жатқан шөрке қайда? Міне! Ол шөркені суырып, оның астына тығылып, ішінде кілт пен өрнекше тастың сынығы бар қорапты алды. Кілтті орнына салып қойды. Шөркенің астында өзінің сағатын күтіп жата берсін.

Өрнекшенің сынығын уысына қысып алған күйі Эльвис кейін жүгірді. Үйдің барлық есіктері ашық қалды. Бұларды жаба салу Эльвистің ойынан да шығып кетті. Ас үйге қайтып келгесін ол еденге жайып тастаған өрнекшелерге қарап, ұзақ тұрды. Саусағының ұшымен отын қорадан әкелген соңғы сынықты сипалап, байқап көріп еді, сол болды да шықты. Аттың тұмсығы мен аттың мына қоңырқай көзі көп жылдар бойы қорада осы сәтті күтіп жатыпты...

Эльвис тізерлеп отыра қап өрнекшелерге соңғы сынықты қиюластырды. Ғажап. Сурет енді кенет өзгеріп сала берді, аттың шырадай жанған көзі түп-тура Эльвиске қарап қалды. Осы сәтте ол өзінің қасына Сиппанның келіп тұрғанын сезді. Қолын созып, мысықтың арқасынан сипаса болар еді, бірақ оны шошытып жіберем бе деп қорықты. Мысық та көздері жап-жасыл боп жанып, атқа қарап тұрды.

Салтанатты минут. Толық мәніне жуық бақыттылықтың жалғыз минуты. Минут. Тағы бір минут.

Аулаға машина келіп кірді. Сиппан секіріп, ырғып түсті, өрнекшелер жан-жаққа шашылып қалды. Мысық есікке қарай атылып, қас қағымда жоқ болды. Эльвис шашылып қалған өрнекшелерді шапшаң жинастырып,

қорапқа салып үлгерді. Әке-шешесі қайтып оралды.

— Осындай тамылжып тұрған күнде шынымен-ақ сенің кеш бойы үйден шықпай отырғаның ба? — деп таңданды мамасы.

9

Юлияның үйіне бара беру енді қауіпті. Эльвистің бұған көзі жеткен. Ол баққа кірерде ылғи да жан-жағына абайлап қарап алатын болды, кім білген, кенет онда әлдекімнің жүруі мүмкін. Ол қақпаның алдында ұзағырақ тұрып, байқап, аңдап алады — ауланың ішінде біреулер жүрген жоқ па екен деп сақтана қарап қояды. Бүгін де ол дәл осы дағдысынан жаңылған жоқ. Бақтың іші тым-тырыс. Үйдің іші де солай сияқты. Содан соң ол бақтың ішіне кіріп, өзінің шаруасымен айналысып кетті. Әр кездегідей ол күнбағыстың аман тұрғанына қуанып қалды. Гүлден мұның несі кем, қазірдің өзінде-ақ Эльвистің бойынан асып барады. Анау басындағы қалпағы — гүлтүйнегі ме екен? Біліп алуы керек-ау!

Эльвис айналасына қарады. Әне, шөптің арасында сыра шишаларынан босаған көне жәшік жатыр. Соның үстіне шықса, мүмкін бойы күнбағыстың гүлтүйнегіне жетіп қалар.

Жәшікті, әрине, мұнда бандиттер әкеліп тастаған. Шкафты қиратып, әуре болып жатпас үшін отындыққа осыны жаратқылары келген ғой. Эльвис жәшікті күнбағысқа таман сүйреп әкелді.

Жәшікке енді шыға бергені сол еді, тап жақын маңда әлдекімнің бар екенін сезіп қалды. Сонша болмай күнбағыстың тұсындағы терезеден каминге пайдаланылатын темір көсеу сумаң ете қалды. Эльвис жалт бұрылып үлгере алмады, темір көсеу кеудесіне тиіп, ол шөптің үстіне құлап түсті.

Ол тұра салып, қашқысы келіп еді, бірақ сол арада өзінен әлдеқайда үлкен, тіпті ересек болып қалған үш жасөспірімді, екі баланы және қызды көзі шалып қалды. Олар бірінен соң бірі терезеден секіріп түсті.

Әлгі үшеуі бұның үстіне төне кетті.

— Сен бұл жерде неғып тіміскіленіп жүрсің? Жексұрын боқмұрын!

Олар мұны аяқтарымен тепкіледі, үстіне түкірді. Эльвис тұрғысы келіп еді, тұра алмады. Тұруға тырысса, олар мұны жерге қайта домалатып жібереді. Шөп су, дымқыл еді, бірнеше күн осының алдында жаңбыр жауған, ауа ылғалды, күн бұлыңғыр болып тұрған.

— Мына боқмұрынды не істесек екен? — деді жасөспірімдердің бірі.— Жібере салсаң, жеткізіп барады бәрін!

— Осыдан аузыңнан бірдеме шықса — өлтіріп тастаймыз! — деді қыз.

Ол бірнеше шыбықты жұлып алып, өрме жасады да:

— Көрдің бе мынаны? — деді.— Міне, осындай нәрсемен сен сияқты боқмұрындарды тыңшылық жасамауға үйретеміз. Сенің қайда тұратыныңды білеміз, сақ бол сондықтан!

— Баланы жіберуге болмайды! — деді әлгі бірінші жігіт.— Бұл бәрібір жеткізіп қояды.

— Мен ештеңе айтпаймын! Шын сөзім! — деп мүләйімсіді Эльвис.

— Жап аузыңды!—деп айқайлап жіберді оған әлгі жігіт.

— Ол біздің кім екенімізді білмейді ғой,— деді жүзі бұларға қарағанда жылылау басқа біреуі, — Солай болғандықтан мұның жеткізіп барғанында тұрған не бар! Мұны бәрібір бұл жерде ұстап тұра алмайсың ғой. Онсыз да әуре жеткілікті. Жә, бас қатыратын дәнemesі жоқ, жібере салыңдар бұны!

Қыз шыбықтың ұшын Эльвистің дәл мұрынының астына тақап-тақап қойды.

— Мә, иіскеп көр! — деп, ол кіжініп, мұны қолымен жасқап қалды.

Ашулы жігіт еңкейіп, Эльвистің шалбарын ышқырлығынан төмен қарай түре бастады.

— Шыбықтың дәмін татып қойған бұған оншалықты зиян бола қоймас! — деді ол.— Жеткізіп баратын болса біздің не істейтінімізді көріп, біліп қойсын. Кәне, қалғанын өзің шеш!

Эльвис бірақ мойын ұсынуды ойына да алған жоқ. Жабайы аң құсап сабалап, тістелеп, бұлқынып бақты, бандиттер абдырап қалды. Мұнша күш бұл балаға аяқ астынан қайдан біткен? Эльвис әлгі ашушаң жігітті сирақтан періп қалды, ол бұның жер-жебіріне жетіп ұрыса жөнелді. Эльвис қыздың шашына жабысып айырылмады, қолындағы шыбығымен ол мұның бетінен осып жіберді, сонан соң барып жібере салуына тура келді. Сонда да бәрібір берілмеді. Ол бар күшін сала жұлқынып қорғана берді. Төбелестің ең қызған шағында бақтың ішіне машина келіп кірді. Үш бандит сол бойда мұның қасынан зым-зия зытып жоғалды. Эльвис жалғыз қалды. Оған қашу керек дегеннен басқа ой келмеді, сол бойда жүгіріп жөнеле берген. Бірақ қайда қашарын білмеді. Машинаның ішінде кім отырғанын да білген жоқты. Ол солай қарай ұмтыла түсті де, бұл ойынан қайтып қалды. Ойынан қайтқаны абырой болды. Өйткен себебі енді бір сәтте әлгі үшеуі сол машинаға қарай бара жатты. Демек, машинамен келген бұлардың танысы. Ал олай болса, олар Эльвисті құртпаса, құтқармайды.

Эльвис үйдің тасасына тығылып, тұра қалды. Ол әлгі үшеуін көріп тұрды, олар бұны көрген жоқ. Оның түсінгені, машинада отырған жігітке бұлар болған жәйді айтып жатты. Олар бірінің сөзін бірі бөліп, қолдарын сілтелеп сөйлеп жатты. Әлгі келген жігіт машинадан секіріп түсті.

— Топастар! Баланы жібермеу керек еді ғой! — деп тамағы жыртылғанша бақырды.

Әлгілер сол бойда ауланың дуалына қарай тұра жүгірісті, сірә, Эльвисті қақпадан шығып кетті деп ойлаған болса керек.

— Оның алысқа ұзап кетуі мүмкін емес! — деп айқайлап жіберді қыз.

Машинасы бар әлгі жігіттен басқалары жолдың бойына өре шықты. Ал ол сол жерде темекі тартып тұрды. Орнынан қозғалуға қорқып, Эльвис те сол күйі тұрып қалды. Енді не болмақ? Құтылып кетуге онда ешқандай үміт жоқ енді. Тіпті машинасы бар жігіттің жанынан жылыстап өтіп кеткеннің өзінде де қазір қайтып оралатын үшеуінің көзіне түспеудің жолы, амалы аз. Ал олар Эльвистің еш жерде жоқ екеніне, ұзап кете қоймағанына көздері жетіп, енді-енді кері оралып қалады.

Демек, осы жерде тығыла тұруы керек, қалған жалғыз-ақ амал осы болғаны да? Жасырынатын басқа қандай жер бар? Бақтың ішінде оны көріп

қалады. Әлгілер ол жерде жосылып, тінтілеп жүреді де, тауып алады. Бұл арада жасырынатын таса жоқ.

Жоқ, неде болса ол үйдің ішіне кіріп жасырынуы керек. Қаншалықты қорқынышты болса да, басқа жол жоқ. Оның мұндайға бел буатыны бандиттердің басына да кірмейді.

Ол жарды жағалай бұқпантайлап жүріп, үйдің ішіне өтетін есік-тесік сияқты бірдеме іздеді. Терезеге жету оған жоқ. Үлкен кіре берістен өте алмайды, көріп қалады. Екінші есіктен де солай. Бірақ артқы жағында бастырмаға шығатын есік болушы еді. Егер тек ол ашық болса ғана ғой... Оны қалай білмек бірақ?..

Міне, әлгілердің дауыстары қайта шықты, бандиттер қайтып келеді.

Эльвис үйдің артқы жағына қарай жүгірді. Бастырмаға кірді де, есікке қарай ұмтылды. Есік қырсыққанда ашылмады. Ол құрыды.

Жанталаса есіктің тұтқасына жабысып, денесінің бар салмағын сала оны төмен басты.

Тұтқа ырқына көнді. Есік ашылды. Сірә, құлпының бір жері ұстап тұрған болса керек.

Эльвис үйге атылып кірді, асығып жүріп бастырманың есігін жабуды ұмытып кетті. Сол бойда бірақ есіне түсіп, кейін қарай ұмтылды да, тұтқаны ұстай алып, бұған тағы бар салмағын салды, өйтпесе есік жабылмайтын да еді. Есікті ашық тастауға болмайды, бандиттер онда оның осында екенін біліп қояды.

Олар қазір бақтың ішінде, Эльвиске дауыстары ап-анық естіледі. Әйтеуір енді оны үйдің ішінен іздеу ойларына түспесе екен. Өздерінің дауыстары ызалы, әбден ашу кернеп алған.

Эльвис басқышпен бұқпантайлап жоғарғы қабатқа көтерілді де, ең түпкі бөлмеге жасырынып, әйнегі қираған терезенің түбіне барып отырды.

Оған төменгі жақтан әлгілердің не айтып жатқандарының барлығы, әрбір сөзіне дейін анық естіліп тұрды.

— Перінің күшігі! Қалай ғана тез жүгіреді, — деді жігіттердің біреуі.

Бірақ қолына шыбық ұстаған қыз бақтың ішін ерсілі-қарсылы кезіп, әлі іздеумен әуре.

— Ол қашып кете алған жоқ! — дейді әлгі қыз.— Мүмкін емес!

Мүмкін Эльвис әлдебір бұтаның түбінде тығылып отырған болар деді ол, аналар да бұдан соң оны іздеуге кірісті. Тек әлгі жігіт қана сол қалпынша машинасының қасында темекі тартып тұра берді. Олар қанша іздесе де, Эльвисті бірақ таба алмады. Содан кейін әлгі жігіт бұлардан кәдімгідей жауап ала бастады.

— Ол боқмұрынға не керек болды екен? — деп сұрады ол.

— Кім біледі. Сірә, тіміскіленіп, бірдемені біліп алғысы келген болар,— деп жауап қайырды әлгілер.

Тәрізі, машинасы бар жігіттен қорқатынға ұқсайды бәрі. Бұлардан оның жасы үлкен, тіпті ересек деуге болады, күш жағы да басымдау шығар. Олар ақтала бастады. Біз оның сыбағасын тәуір-ақ бердік десті әлгілер, ол баланың бұдан соң сөз жеткізіп баруға жүрегі дауаламас, мұндай балақайлар сөз айтпақ түгіл, өздігінен полицияның қасына жолауға қорқады.

Бірақ машинасы бар жігіт олардың бұл айтқандарын тыңдағысы келмеді.

— Есуастар нағыз! — деп айқайлады.— Ол боқмұрын менің қолыма түскенде мұндайларға не істеу керектігін өзім-ақ көрсетер едім.

Бұл сөздерден Эльвистің тұла-бойы шымырлап кетті. Бандиттер өзара керілдесе бастады. Оларға әлгі жігіттің есуассыңдар дегені ұнамай қалыпты. Олар бір-бірін жаман сөздермен балағаттап жатты, ара-арасында ұстап алғанда Эльвистің сазайын кімнің келістіріп бере алатындығын айтып, бірінің сөзін бірі бөліп, мақтанысып та қояды. Енді ол егер қолға түсіп қалғандай болса, өзін не күтіп тұрғанын біліп отырды.

Қалай ғана оған бұл арадан қашып шығуға болар екен? Мүмкін көп ұзамай олар бұл арадан кететін шығар?

Асығатын бірақ олар жоқ. Машинадан әр түрлі бір нәрселерді түсіріп жатты. Және бәрінен де қиыны — олар үйге кірді.

Енді Эльвис қолға түсті. Құтылып кетуге ешбір үміт жоқ. Бандиттер жоғарғы қабатқа көтерілмей қоя ма?

Эльвис кыбырлауға да дәрмені жетпей, тышқан құсап көзі жылтырап бұғып, тып-тыныш отыра берді. Әрі-беріден соң аз-аздап бойы бұған да үйрене бастады. Тәрізі, олар сол төменгі жақта айналсоқтайтын болғаны. Демек, онда шыдамды ширатып, күте тұруы керек. Бір жаман жері алданыш етіп отыратын іс жоқ. Мылқау адамдай боп, бір нүктеден көзінді алмай отырғаның мынау. Ал оны күтіп тұрған шаруа дегенің асып-төгіліп жатыр.

Келесі бөлменің еденінде бір ескі журнал жатты. Соған жетіп, қолына бір іліктірсе ғой! Қарап отырғанша әріптерді қосып оқуды үйреніп жаттыға берер еді. Сонда уақытың құрдан-құр осылай өлмес еді ғой...

Байқап көрсе қайтеді...

Рас, бөлме дегенің үлкен бір әлемдей далиып жатыр. Едені тура мұхиттың айдыны. Эльвис еденнің тақтайына аяғын басуға қорқады. Сықырлап, ойбайын салуы мүмкін. Егер жата қалып еңбектесе ше...

Ал, сәт! Еден сықыр ете түсті. Бағына қарай, сірә, ешкімнің құлағына шалынбаған болуы керек. Сонда да ол сәл-пәл аял жасап алды. Содан соң етбеттей жата қалып еңбектей жөнелді. Онша ыңғайлы емес екен, бірақ ештеңе етпейді, шыдауға болады.

Міне, журналға да қолы жетті. Журналда машиналар мен моторлар туралы жазылған екен. Іші толған — автомобильдердің суреттері. «Вольво» — папасының машинасы — бұның ішінде оның да суреті бар екен. «Вольво» — бір түрлі көңілді, оңай оқылатын сөз.

Эльвис осылай отырып уақыттың қалай өтіп жатқанын да білмеді. Терезенің сыртында қараңғылық үйіріле бастағанда барып уақыттың өте кеш болып кеткенін білді. Бұл арада ол қанша уақыт отырды екен? Шамалап айту қиын.

Үйдің іші қазір тып-тыныш. Ол тың тыңдады. Мүмкін бандиттер

әлдеқашан кетіп қалған шығар. Бірақ ол неге ештеңе естімеді? Тым болмаса машинаның гүрілі естілер еді ғой. Ұйықтап қалды ма екен әлде ол? Әлде ол емес, бандиттер ұйықтап қалды ма екен? Астыңғы қабаттың тып-тыныш болып тұрғаны да сондықтан шығар?

Енді қайтсе екен ол? Түні бойы осында қала бермейді ғой. Егер бандиттер астыңғы жақта ұйықтап жатқан болса, қастарынан қалай өтіп кетпек? Олар оянып кетпей ме?

Машинаның тұрған-тұрмағанын білу үшін Эльвис абайлап басып, терезенің алдына барды. Міне, қырсық, дым көрінбейді. Терезенің сырты — тұтасқан ақ перде. Бүкіл үй алып бір бұлтқа оранып тұрғандай.

Ал егер бұл түтін болса ше? Мүмкін үй өртеніп жатқан шығар. Бандиттер үйге өрт жіберген болар? Содан соң қашып кеткен. Бірақ егер үй өрттің ішінде қалса, түтіннің иісі шықпай ма? Эльвис терезеден басын шығарып, ауаны иіскеді. Жоқ, ешқандай да түтіннің иісі сезілмейді, тек ауаның дымқыл екені білінді. Демек, бұл онда тұман. Міне, қайда жұмбақ...

Бұл арадан қайткенде де шығып кетуі керек. Әуелі бандиттердің бар-жоғын біліп алуы қажет ол үшін. Машина тұманда көрінбейді. Ол сәл-пәл аялдап, ойланып алды. Эльвистің бандиттердің қасынан байқаусыз өтіп кетуі үшін тұманның үйдің ішіне де еніп, түп-түгел бүркеп тұрғаны да жақсы болатын еді. Терезелердің көбісі әйнектері сынған, ашық-тесік; азғантай күте тұрса мүмкін тұман үйдің ішіне де толар. Эльвис отыра қалды да, қайтадан сарыла күтті. Және ұзақ күтті.

Әрі-беріден соң ұйқы жеңе бастады да, ол біразырақ қалғып алды. Ал оянған кезде қараңғылық әбден қоюланып бара жатқан еді, әсіресе, үйдің ішінде. Терезенің ар жағы, сырттың сәл ғана жарықтау екені аңғарылады, тұман бірақ әлі бұрынғысынша қалың. Оның есесіне үйдің ішінде ешқандай да тұман жоқ. Енді бұдан артық күтуге болмайды. Не болса да басқа түскенін көріп бағады. Жолға шығатын кез туды.

Эльвис абайлап, ептеп басып, есікке тақады да, әрі итеріп ашып жіберді. Барлығы құлаққа ұрғандай тып-тыныш. Бір аттап, екі аттап, ол басқышпен төмен қарай түсе бастады. Әрбір басқышта тоқтай қалып, демін ішіне тартып, тың тыңдайды. Жүрегі атша тулап соғады. Жайлап та соқпайтынын қарашы, тарсылынан ештеңе естімей тұрғаны.

Басқыштың ортаңғы тұсына келгенде кіре берістегі бөлме көрінді. Эльвис қалт тұра қалды. Үйдің іші тұтасқан түнектей қараңғылық, қай жерде адам, қай жерде көлеңке тұрғанын ажыратып болмассың. Бірақ үй іші тып-тыныш. Дыбыс та, сыбдыр да жоқ. Ол бір аттады. Тағы бір адым қосты...

Эльвис басқыштан түсіп, дыбыссыз ғана ортадан өтті де, есікке жақындады. Есікті ашты да, табалдырықтың үстінде не әрі, не бері жүрерін білмей, қалшиып қатты да қалды.

Оның көз алдын көзге түртсе көргісіз қалың қара тұман көлегейлеп тұрды. Есік өздігінен жабылып қалды. Эльвис үйге қайтып кірерін де, кетерін де білмей дал боп тұра берді, не істерін білмеді. Кенет ол өзімен бірге қалта шамын алғанын есіне түсірді. Соны қалтасынан алды да, жағып жіберіп еді, жарығы бірақ тым әлсіз болды. Эльвис шамын сөндірді де, тұманның ішіне сүңгіп кетті.

10

Ол бірнеше қадам жасады...Алдынан қап-қара діңгек тәріздес әлдене пайда бола кетті, ол әйтеуір қолын ілгері созып үлгерді, әйтпесе маңдайымен соғылуы да мүмкін еді. Жолдың қайда екенін ажыратып жата алмады — айнала қою түнек, тұтасқан мұнар мен тұман, жылт еткен жарық жоқ...

Ол тың тыңдады. Төңірек жым-жырт. Жарық та, дыбыс та бұл араға жете алмастай, бәрін де тұман тұншықтырып, жұтып жіберген тәрізді. Эльвис осы түн-түнектің арасындағы жалғыз тірек — ағаштан мықтап ұстап айырылмады.

Қою тұман оның ойларын да жұтып қойғандай, өзінің қанша уақыт осылайша ештеңені қаперлемей, ойсыз тұрғанын білген жоқ. Содан соң барып асығуы, жүруі қажет екенін ұғынды. Оның үйге қайтуы керек.

Эльвис діңгекті жібере салып, бірдемеге соқтығып қалмас үшін қолдарын алға созған күйі ілгері жүрді. Бір адымынан бір адымы озып, қармалана қалтақтап, алға қарай баса берді. Аяқ асты — шөп.

Ол қазір керекті, дұрыс бағытқа қарай келе жатыр ма екен? Мұны қайдан білер? Ал егер ол бір орнында шыр айналып жүрген болса ше?

Ақырында аяғы шықырлаған қиыршық тасқа тиіп, өзін қатқыл дүниенің үстін нық басып тұрғанын сезінді. Енді ол үйден қақпаға дейін апаратын жолмен келе жатқанын білді. Тек бұдан ауытқымаса болды, ол бақтың ішінен шығып кетеді.

Ол жүре берді, жүре берді. Бұл жолдың соншалықты ұзақ екендігін білмеуші еді. Шегі де, шеті де жоқ секілді. Бүгін бәрі де әдеттегідей емес, өзгешеленіп кеткен сияқты сезіледі. Қақпа қайда? Мүмкін байқамай өтіп те кетті ме екен одан? Олай болса асфальт жолға шығуы керек еді ғой. Ал оған әлі аяғы тиген жоқ. Сол қиыршық, тасты жолдың үсті келе жатқаны. Мүмкін жігіттер қақпаны топсасынан шығарып тастаған болар? Бақтан машинаны шығару үшін сөйткен болар?

Жоқ. Міне, қақпаға да жетті. Ашық тұр екен. Эльвис шықты да, есігін жауып кетті. Жақсы болды. Бақтың ішінен де шығып кетті-ау, әйтеуір. Ең бастысы, енді ағаш көпірден өту; дәл сол мезетте оның үстінде шамы жарқырап, машина келе жатты. Ол тура осы жаққа, Эльвиске қарай келеді. Машина жанынан өте шықты да, әрірек барып тоқтай қалды.

Бұл мүмкін қайтып оралған бандиттер болар? Эльвис анықтамаққа, тексермекке бола кідіріп жатпады. Ол көпірдің үстімен, қалқан біліктің бойымен қолын сырғыта тапыраңдай жүгіре жөнелді. Одан кейін тек ілгері жүре беруге тура келді. Көшені тауып алу қиын емес, ең бастысы тас жолға шығып кетіп, машинаның астына түсіп қалмас үшін үйлердің қабырғасына жанаса жүруі керек. Табан астынан жарқ ете қалып, дәл жанынан зулап, ағып өтіп жатқан автомобиль шамдарынан тұла бойды үрей билеп ала жөнеледі. Тротуар таусылып, көшенің келесі бетіне өту керек болғанда да үрейден қалтырайсың. Енді-енді түпсіз құрдымға құлап кетердейсің. Ауық-ауықта әлдекімдердің аяқ алыстарының дыбыстары мен әлдеқандай дауыстар естіліп қалып, көмескі бір сұлбалар жанынан озып, өте шығады. Сұмдық үрейлі.

Кенет буалдыр тұманның арасынан әлдекімнің бейнесі қараң ете түсті де, белгісіз бір көздер Эльвистің бет-жүзін тінтілеп өтіп, ғайып болды. Өзі секілді бір бала... Бір-біріне олар бірақ тіл қатысып үлгермеді, әлгінің бет-бейнесі мұнар арасынан көрінді де, сол заматта жоқ болып кетті. Эльвис артына бұрылып қарап еді, әлгі баланы көре алмады. Ол да егер бұрылып қараған болса, Эльвисті бәрібір көре алмас еді. Олар сол күйі бір-бірімен дыбыстасып, сөйлесуге батылдары жетпей кете барды. Бұдан соң-ақ

Эльвис көңілденіп сала берді. Ол жалғыз емес екен, мынандай тұманда өзінен де басқа қаңғуылдап жүргендер бар болып шықты.

Эльвис жарық жарқыраған терезелердің қасынан өтті. Мұнарлы түнек бұрынғыдай енді қорқынышты емес. Ілкіде көрінгендей жер-дүние түн-түнектің қойнауына сіңіп, еріп кетпепті, сол баяғы қалпында қалыпты. Өзгермеген, бүлінбеген. Эльвис болса үйіне жақындап қалды. Жолдың соңғы бір аралығын ол жылдамырақ жүріп өтті. Міне, ол үйінің алдына келді. Ішке кіруге асықпады, тың тыңдады. Өмірінде бірінші рет үйдің ішінде радионың самбырламай тұрғанына өкінді.

Үйдің іші тып-тыныш. Әлдебір жерден терезенің сарт етіп жабылғаны естілді. Бұдан басқа бірақ ешқандай дыбыс шықпады. Кіре беріс есік әлі жабылмапты. Қосалқы есік те ашық тұр. Енді ішке кіру ғана қалды. Қалайша бәрі оп-оңай болып тұр... Ешқандай кедергі жоқ...

Эльвистің қазір бір-ақ тілегі бар — бірден жата қалып ұйықтау. Ол есікті ашып қалды да, өзінің ұйықтауға бірден жата алмайтынын түсіне қойды. Бөлменің қақ ортасында, люстра жарығының астында мамасы мен папасы тұрды. Екеуі де бұған пері көргендей қарады. Көзқарастарында тек мұны кінәлау кейпі ғана бар.

Радионың да, телевизордың да үндері өшіп тұрған. Осыншама өлі жым-жырттық оған кенет барлық сөз бен дыбыс атаулысынан да мың есе үрейлі көрініп кетті. Сонан соң іле Сессан үрді. Сол заматта сұрақтар жаңбырдай жауып, тергеу басталды да кетті.

Эльвис жарықтан жасқанып, жыпылықтаған көздерін уқалай берді. Оның сұмдық ұйқысы келіп тұрды. Сұрақтар құлағында ғана күңгірлейді, ал санасы — тас қамал, ештемені ұғынбайды, қабылдамайды. Қаншама сөз босқа шығын болып жатыр... Эльвис болар-болмас есінеп қойды.

Мамасы қасына келіп шөткімен мұның курткасын және шалбарын тазалай бастады. Үсті-басы түгелдей бір ақшыл затқа былғанған дейді ол.

— Бұл не?

— Бұл тұман ғой жұғып қалған,— деді ол.

— Сен немене, бізді мазақ етпекпісің?

Папасының даусы ашулы, бұның қолынан жұлқып-жұлқып қойды.

Мамасы болса оның үсті-басын тазалап әуре. Оның да жүзі ашулы. Екеуі екі жақтан Эльвиске ұрысады. Ол өзін жеңіп бара жатқан ұйқыдан бар күшін сала сергігісі, өзіне айтылып жатқан сөздерді түсінгісі келеді.

Эльвиске басы дыңылдап, тұманның ішінде қалқып тұрғандай сезілді. Ол үстіндегі ақ таңдақтарды жұғып қалған тұман дегенде мамасы мен папасын мазақ қылуды қаперіне де алмаған. Бірақ сонымен қатар үстіне жұққан қара дақтар да бар еді, мамасы бұны Эльвиске көрсеткен кезде ол, таң қалатын ештемесі де жоқ, алдымен тұман ақшыл болды да, артынан қарайып кетті деді. Бұдан басқа ол ештемені түсіндіре алмады. Және олардың қарапайым нәрселерді неліктен ұғынбайтындықтарына таңданды.

Ақырында әке-шешесі сөзден тосылды. Мінезі адам төзгісіз, қасарыспа бала деумен ғана тынды олар әдеттегідей. Жазасына тамақ бермей, ұйқыға жатқызып тастаулары керек еді. Дегенмен де мамасы ол үшін ас ішілетін столдың үстіне әкеп оны-мұны тамақ қойды. Бұл — менің мейірімді көңілшектігім, әйтпесе Эльвис бұған тіптен де лайықты емес деп түсіндірді ол.

Эльвис бірақ аш та емес болатын, оны ұйқы қалжыратып бара жатты. Тұманның адамға мұншалықты әсер еткені не деген кереметтілігі екен. Ал тамақ сол күйі тұра берсін, Эльвистің оны аузына апарып, шайнауға да қазір дәрмені жоқ.

Сол арада оған шешініп, кереуетіне барып жатуға рұқсат етті, мүмкін мамасы шешіндірді ме екен, ол ештеңені білмей, ұйықтап кетті.

11

Келесі күні ол қайтадан көңілді қалпына түсті. Тұманнан оның басы да, көше бойлары да айығып қалған еді. Күн жадырап тұрды. Папасы да ерте оянды. Мамасы әлі төсегінен тұрмаған болатын, таңертеңгілік жеңіл-желпі асты папасы дайындады. Бүгінгі күн барлық жағынан да тиянақты басталды. Ас үйдің іші жайма шуақ, тыныш. Ешқандай сұрақ та, тергеу де жоқ. Таңертеңгілік мезгілде папасымен бірге оңаша қалу жақсы, артық әңгіме де айтылмайды, радио да самбырлап сөйлеп тұрмайды. Папасы аузын шайнаңдатып отырып газет оқиды. Егер футбол жайлы жазылған түкке тұрғысыз бірдемені көзі шалып қалса ғана әлдене деп күңк ете түсетіні бар. Бірақ бұған көңіл аударып, сөзге қосылуың міндетті емес,

өзіңмен-өзің болып, ойыңды ойлап отыра бер. Жай күндері папасының қасында, ас үйде отыру Эльвиске керемет ұнайды, ол кетіп қалған бойда көңілсіздік орнайды. Әдетте, Эльвис, папасы бұнысын жақтырмаса да, оның соңын ала үйден шығып кетуге тырысады. Мамаң оянғанша сенің үйде отыра тұруың керек дейді ол. Сонан соң оған қашан далаға шығып, серуендеп немесе ойнап келуге болатынын мамасы айтады екен.

Мамасы бүгін ол ешқандай ойын, серуен дегендерді, ойына да алмайды деп шешті. Күн ұзағына үйде отырады. Кешегісі үшін оны тіпті төсектен де тұрғызбауға болатын еді. Мамасының мейірбан, кең пейілділігінен бәрі. Ал көшеге қоя беруге ол енді қорқады. Эльвис бұл жазаға көңісі келмей, қарсылық білдіруге тырысып еді, бірақ пайдасыз болды, мамасы бір айтқанынан қайтпады.

Әрине үйде отырғанда оның өзіне қолбайлау екені рас, бірақ сөйткенмен де, күн ұзағына бұған бола абыржып, толқып жүргеннен бұл әйтеуір жақсы ғой дейді ол. Және оның үстіне бұл өзінің кеше қайда болғанын айтқысы келмейді екен. Өзінің неге соншама сатпақталып, киімдерінің барлығын жыртып және ластап келгенінің себебін адам құсап айтса жөн-ау.

Мейлі, өз сазайын өзі тартсын. Оның жанына бұл титімдей де батпайды.

— Мен саған жақсылық қана тілеймін, бұны түсінгің келе ме сенің? — дейді мамасы.

Әрине, ол бұны түсінеді. Ол өзінің қандай қиямет жағдайға тап болғанын айтып та берер еді, бірақ бұл мүмкін нәрсе емес. Және мамасы оны сөзбен қуырып ұрысқан сайын да оны айтудың мүмкіндігі тіптен азая түседі.

— Кеше не істегеніңді айтқың келмейді екен, онда сен әйтеуір сұмдық бірдеме бүлдіргенсің,— деді мамасы көздерін бұған оқтай қадап.

Ол өзінің ештеңе айтпай қойғанына әлі өкінеді. Ол мүмкін енді ешқашан да, еш уақытта да бұны көшеге шығармай қойса қайтеді? Эльвис оған не деп жауап берерін білмеді. Кеше кереметтей қорыққан-ды. Егер мамасына болған жайды енді айтып берсе, бүлдіріп алатыны анық, мамасы, өйткені — дызылдақ, шыдамсыз адам. Ең дұрысы, барлығын да ұмытып,

еске түсірмеу. Ол ақырында өзін де, мамасын да тыныштандырмақшы болып:

— Сен қобалжымай-ақ қой, мама! Телевизордан бұдан да сорақы нәрселерді көрсетеді ғой,— деді.

Расында да телевизордан мамасы екеуі бұдан да асып түсетін нәрселерді көрген. Мамасының көңілін бірақ бұл сөздер тіптен де орнықтырмады. Не істерсің енді, екеуі екі басқа тілде сөйлейді, олардың түсінісуі қиын.

Таңертең үсті-үстіне безілдеп телефонға дамыл болмады, мамасы телефондас құрбыларына кешегі оқиға жайында хабарлады. Бәрі де өзінің айтқанымен келісті деді мамасы кейіннен:

— Эльвис егер солардың баласы болғанда, олар бұған көресін көрсетер еді. Бұл сөз өте үрейлі естілді. Бірақ, Эльвис су жүректердің санатына қосылмайтын бала.

Мұндайды оның естіп тұрғаны бірінші емес, өзіне олар не көрсетпекші сонда деп сұрауға да зауқы соқпайды. Мамасы бұл сауалға еш уақытта да жауап бере алмас еді.

Кей-кейде оның көңіліне аяныш пен мүсіркеу ұялайды. Мамасы бір айтқанын сан қайталайды. Тым болмаса бір рет жаңадан бірдеме тауып айтса өзіне жақсы болар еді. Не жайында болмасын — ауа райы ма, немесе ақша ма, әсіресе бұның тәрбиесіне қатысты жайларға келгенде мамасы бір айтқанын қайталай береді, қайталай береді. Әрдайым да алдын-ала оның не айтатынын біліп тұрасың. Шынымен-ақ бұнысын өзі байқамай ма екен? Сірә, байқамайтыны рас. Өйткені, нені айтса да, соны бірінші рет айтып, өзіне-өзі жаңалық ашып тұрғандай болады. Ғажап.

Мамасының ваннада кір жуып жатқанын пайдаланып, Эльвис есіктен жылыстап шығып кетуге тырысып еді, ұсталып қалды. Мамасының бұнысы енді шектен тыс! Ол телефонға барды.

— Қазір мен полицияға хабарлаймын! — деді де трубкуны көтерді. Номерлерін теріп болып жауап алғасын мамасы:

— Бұл полиция ма екен? — деп сұрады.

Телефон сымының басқа ұшынан әлдене деп дыбырлаған үн естіледі. Мамасы бірнеше қайтара «иә» деп қояды да:

— Сізбен фрау Карлссон сөйлесіп тұр. Түсінесіз бе, менің бір тіл алмайтын балам бар. Тіпті адамға бой беретін түрі жоқ өзінің. Аты-жөні — Эльвис Карлссон. Иә, иә. Ах, солай ма ? Полиция да оны біледі ме?! Иә, сіз оның тілазар, тіл алмайтын бала екенін біледі екенсіз ғой, иә, иә, солай...

Мамасы Эльвиске жабырқау түрмен қарайды да, трубкаға күрсініп қояды. Сосын сөзін ары қарай жалғастырады:

— Демек, сіздердің полицияларыңыз Эльвисті біледі екен ғой. Дұрыс, түсінікті. Онда, бастық мырза, кеше не болғанын айтайын, тыңдаңызшы. Бала күн ұзағына жоқ болып кетті. Үйге кешке, қас қарая келді. Үсті-басында бүтін жер жоқ, жыртық және әбден сатпақталған. Қайда болғанын айтпайды. Сөзді аузынан суыртпақтап та шығара алмайсың. Яғни, әлдеқалай бір жаман іске ұрынғаны кімге де аян ғой. Бұл — бұл ма. Бүгін ол жасырынып, үйден қашып кете жаздады. Ал менің оны далаға жіберуге неге қорқатынымды түсіне беріңіз. Енді менің не істеуім керек бұнымен? Оның тағы да қашып кетуге әрекет жасайтыны анық. Айтыңызшы, мен полицияның көмегіне арқа сүйей аламын ба? Ах, солай ма? Тамаша! Иә, иә әрине, бұның бәрін де оған жеткіземін. Эльвис сияқты балаларды тәрбиелеу қандай қиын екенін білсеңіз ғой, бастық мырза! Құр сұлденді қалдырады...

Мамасы жүз қайтара алғыс айтып, трубканы орнына қойды да, Эльвиске қарады.

— Естідің ғой әне! — деді ол.— Полиция да сені біледі екен әлдеқашан. Полиция бастығы менің кім жайлы айтып тұрғанымды бірден-ақ біле қойды. Ол саған бетегеден биік, жусаннан аласа болуыңды тапсырды. Полиция бастығы ағай қазір осында келеді. Ол маған күні бойы біздің көшенің бойын бақылайтынын хабарлады. Есіктен басыңды шығарсаң болды, ұстайды да, полицияға алып кетеді. Міне, саған ескертіп қойғаным бұл. Қашуды ойыңа да алма.

Эльвис ештеңе деп жауап бермеді. Ол бүкіл әңгімені әсерсіз тыңдады. Мамасының полицияға звондап тұрғаны бұл бірінші рет емес. Бұл қулықтың сырын ол әлдеқашан ашқан.

Полиция бастығы дегені бұл шын мәніне келгенде телефондас құрбыларының бірі. Сондықтан да қорқатын түк те жоқ. Сірә, балалары бой бермей бара жатқанда бір-бірлеріне осылай звондауға олар өзара келісіп қойған болулары керек. Бұл — олардың осындай ойыны. Мамасының бірде полиция бастығының ролін ойнағаны бар.

Бірде оған бір құрбысы звондаған болатын, мамасы сонда онымен өзін ашулы ағайға ұқсатып сөйлесті. Артынан ол Эльвиске телефондас құрбысының баласы бірдемені бүлдіріп қойғандықтан қорқыту үшін өзін ашулы полицейге ұқсатып сөйлескенін айтып күлгені бар. Ал енді қазір Эльвис бұнысына сенеді деп ойлайтынын қайтерсің!

Әрине, Эльвис бірақ бұның әшейін қулық екенін сезіп-біліп тұрғанын байқатпайды. «Полицияға» звондаған кезде мамасының өзіне-өзі көңілі қатты толып тұрды. Папасы да сондай. Аяз Ата болады да, сол бойда тасадан өзі қайтадан шыға келіп: — Сендерге немене, Аяз Ата келген жоқ па? — деп сұрайды. Эльвис папасын ренжіткісі келмейді. Әрине, Эльвис бұның Аяз Ата емес, папасы екенін бірден-ақ даусынан біледі, бірақ ешкімге де айтпайды. Нағыз Аяз Ата екеніне ол сенеді деп ойлай берсін мейлі.

Аяз Атаның, бірақ, жөні басқа. Бұл әке-шешесінің бұған деген өздерінің сүйіспеншіліктерін дәлелдейтін кезде жасайтын айласы, ойыны. Ал полиция мәселесі олардың бұны қорқыту үшін ойлап тапқандары. Ол атасына ғана барлық шынын айтып берді. Жалғыз атасы ғана Эльвистің Аяз Атаға да, полиция бастығына да сенбейтінін біледі.

Атасының өмірінде де осындай жағдайлар болған. Атасының кішкентай кезінде оған мұржа тазалаушыны айтып қорқытады екен. Тіл алмайтын балаларды мұржа тазалаушылар алып кетеді деп қорқытатын болыпты. Сол уақытта, әсіресе деревняларда полицейлер аз да, оның есесіне үйдің мұржасын тазалаушылар көп екен. Атасы еш уақытта да мұржа тазалаушылардан қорықпапты, бірақ, ол да бәрін түсінетіндігін сездірмеуге тырысыпты. Ол мұның барлығын әшейін балалардың ойыны деп ойлапты. Үлкендердің кейде бала құсап кететіндігін де түсіну керек. Адамдарды сәл нәрсеге бола ренжіту жақсы емес деп ойлайды атасы да, сондықтан папасы да сол өзінің Аяз Атасымен алданып жүре берсін. Ал мамасы айта беретін әлгі полиция бастығының қажеті тіпті де шамалы сияқты, бірақ шешесін де өкпелеткені орынсыз, мейлі ол да өз ермегінен ажырамай-ақ қойсын. Ең

бастысы, бұл бос мылжыңға Эльвистің өзі сенбесе болғаны. Өзіңді соншалықты үрейленген адамға ұқсатуың тіпті де міндетті емес. Құлықтарын әшкерелемегеніңнің өзі оларға жетіп жатыр дейді атасы.

Эльвис те солай ойлайды. Рас әрбір нәрсенің өз шегі бар. Ойдан шығарылғанның бәріне бірдей ол жөн-жосықсыз иланғанси алмайды ғой.

Ол мамасының полиция бастығы ағаймен әңгімесін түп-түгел аяғына шейін шыдамдылықпен тыңдады. Содан кейін оған қабағының астымен үнсіз ғана сүзіле қарады.

— Қарай бер, кәне, қара! — деді мамасы. — Жоқ, тоқта, сен неге сонша маған қадалып тұрсың, ә?

Бұдан соң ол оны ұйықтайтын бөлмеге кіргізіп жіберді де, есігін сыртынан кілттеп қойды.

Эльвис бұған да көндіккен.Құйттай кезінде өзін осылайша қамап қойғанда кәдімгідей-ақ жабығатын, ал қазір қыңбайды да. Не нәрсеге де үйренесің, көндігесің ғой. Бұған ол оншалықты абыржымады.

Мамасы тағы да әлдекіммен телефон арқылы сөйлесіп жатты. Ол Эльвистің әбден қасарыспа болып кеткенін айтып шағынады. Сірә, ол әжесімен сөйлесіп жатқан болуы керек.

— Тіпті ол енді полициядан да қорықпайтын болып алыпты, — деп күрсінеді мамасы. — Мұндай баладан түбінде не шығар?

Мамасы одан әрі бұл түбінде өмірден соққы жей ме деп қорқатынын айтады. Мұны мамасының тек қорқыту үшін ғана айтатынын біле тұрса да, бұл сөзге ол кірпідей жиырылады. Ол шындығында бұны түбінде бір жамандыққа ұшырайды деп ойлайды. Соған бола күйінеді, қорқады. Мамасын Эльвис аяйды, бірақ, ештеңемен жұбата да алмайды. Өйткені, мамасы бұны күнәлары үшін құдайдың жіберген жазасы деп есептейді... және де оның пір тұтатын адамындағыдай мұның толқынды, қап-қара шашы да жоқ, ән де сала білмейді. Қысқасы ол бұған ештеңесімен де жұбаныш бола алмайды.

Барлық пәле мамасы мен папасының қалаға көшіп келуінен,— дейді атасы. Олар өздерінің туған мекендерін тастап кетті. Қалада өмір сүру

жеңіл, әрі әдемі деп ойлағандықтан болған нәрсе бұл. Олар қалада адамдармен жиі ұшырасамыз, тротуарлар бойымен жүріп, дүкендердің сәнді витриналарына қарап, сүйсінеміз деп ойлады. Бірақ олар қателесті. Мамасының деревняда тұрған кезінде қазіргіден көңілі әлдеқайда көтеріңкі болатын. Ол күн ұзағына үй мен бақтың арасында сабылып жүретін, ерігуге уақыты да болмайтын. Іс дейтінің бастан асатын.

Әрине, егер адам отырып алып, телефонмен мылжыңдасқанды, мәселен, тауық жемдегеннен артық деп санаса, амал қайсы... Эльвис атасын түсінді, мамасы мен папасының қалада тұрғандарына оның көңілі толмайды. Мұнда адамдар қазымырланып, айқай-дабырға бейімделіп кетеді дейді ол. Мамасы мен папасы құсап туған жерін тастап кеткен адамдар өмір бойы бастары ауған жақтарға қарай қаңғыра береді.

— Күнә деген осы, міне,— дейді атасы,— ал сенің, Эльвис бұл араға ешқандай қатысың жоқ.

Эльвис кімге сенерін білмеді. Әдетте, атасы шындықты ғана айтады. Бірақ адамдардың қалаға көшіп келгендіктерінде тұрған қандай күнәкәрлік бар?

— Күнә деген,— деп жауап берді атасы,— адамның өмірден өз орнын таба алмауы. Ал орнын таппағаны — бұл адамның өз көңіліне қонымды істі таппағаны деген сөз. Бұдан асқан күнә да, айып та жоқ.

Папасы бірақ күн ұзағына жанармай колонкасында жұмыс істейді ғой. Ал мамасы үйге қарайды, кейде тіпті самса да пісіре қоятыны бар...

Эльвистің өзінде де осы қаланың ішінде тындыратын әр қилы іс дегенің жеткілікті. Гүл отырғызу— деревнядан да гөрі қалаға қажетірек. Атасыныкі, әрине, дұрыс та шығар...

Дачада мамасы бір айтқанын кеп қайталай бермейді. Ол жерде Эльвисті өз еркіне жіберуге де қорықпайды. Ұйқыдан тұрған бойыңда шық та, баққа қарай жүгіре жөнел, сенде ешкімнің шаруасы болмайды. Дачада мамасы Эльвиске бола қалтырамайды, түбінде бұл өзін-өзі құртады дегенді де айтпайды.

Эльвис бірақ қалада да, дачада да — сол баяғы бір Эльвис қой. Ешбір айырмасы, өзгешелегі жоқ. Және түбінде өзін-өзі құртайын деп жүрген ол

жоқ. Бұған ол сенімді. Өзі жайлы не айтылмасын, бәрібір өз жайын жақсы біледі. Ішкі дүниесінен әлдеқандай бір үн, өзіме аян нәрсені өзім ғана білемін деп қайталап тұрады. Ал басқа жұрттың білуі мүмкін емес. Мен, бұл — мен. Ал олар, бұл — олар. Бітті. Нүкте. Оның құпиясы да осының өзімен тікелей байланысты. Және әзір оның Құпиясы барда ештеңе де қорқынышты емес.

Тек мамасы осыны түсінгенде бұған бола сонша толқып, абыржымас еді ғой. Ол да осындай бір құпияны иемденсе ғой, шіркін...

Папасының, әйтеуір, құрып бара жатқанда, футболы бар. Ал мамасында — тек қана Сессан.

12

Эльвис сол күйі әлі қамауда отыр. Мамасы оны ас үйге өзімен бірге түскі ас ішуге ғана шығарды да, артынан оны қайта қамап қойды. Бұл ісіне өзі қамығып жүрсе де мамасы бүгін дегенінен қайтпайтын қатал болуға тырысты.

— Маған да бұл ұнайды екен деп ойлама,— деді ол,— саған қандай қиын болса, маған да сондай, бірақ басқа амал бар ма? Ойыңа келгеннің бәрін істей беруге болмайтынын сенің ақырында түсінуің керек қой. Ұқтың ба?

Оның түсінгісі-ақ келеді, бірақ түсіне алмайды.

Эльвис кереуеттердің арасында әрлі-берді жүрді де қойды. Қабырғаға көлденеңнен үлкен кереуеттер тұр — бұлар мамасы мен папасынікі. Қарама-қарсы қабырға жақта — кішкене кереует орналасқан. Бұлардың арасында адам ететін болар-болмас-ақ жер бар. Мамасы мен папасының кереуеттері жанында тумбочкалар жайғасқан. Бұдан басқа бөлмеде жұмыс столы, бірнеше орындық бар.

Бұл жерде, ұйықтайтын бөлменің ішінде ештеңемен де шұғылдана алмайсың. Ойыншықтар жәшіктің ішінде, кереуеттің астында жатыр, ойнауға бірақ зауқы соқпайды. Әдетте Эльвис бұларды қонақ үйге апарып ойнайтын. Ал ас ішілетін жерге ойыншықтарды тасуға болмайды, оның іші әр уақытта жинақы тұруы керек. Қонақ үйде отырып тек қана телевизор көруге болады.

Орындықтың үстінде тозығы жеткен ойыншық қонжық жатыр. Ол Эльвиске Юханнан қалған. Оның қалай аталатынын ешкім де білмейді. Қалайша Юхан мұны ешбір адамға айтпаған? Әжесі болса Юхан бұған ешқандай да ат қоймаған деп ойлайды... Аты, әрине, болған ғой.

Эльвис қонжықты алып айналдыра қарады. Бұған қандай ат қойылғанын білгісі-ақ келеді. Мүмкін бұның бет-аузына қарап, атын білуге болар. Мүмкін тұмсығынан білуге болар ма екен? Құлақтарына, әлде көздеріне қараса ма екен?..

Қонжықты қолына ұстаған күйі Эльвис терезенің алдына келді, бұл арадан анығырақ көруге болады. Аюдың көз қарашықтары қап-қара, үп-үлкен. Ал айналасы сары жолақтанған.

Енді білді ол! Қонжықтың көздері екі күнбағысқа ұқсайды. Сірә, Юхан бұған атты көздеріне қарап қойған болар. Бірақ «Күнбағыс» — аюға оншалықты лайық ат емес.

Эльвис көшені көріп отырсын деп қонжықты терезенің алдына жайғастырды. Содан соң кереуеттің астынан ойыншықтар салынған жәшікті суырып алды. Осының ішінде бір жерде күнбағыстың тұқымдары салынған қорапша болатын. Жәшікке тыққаны оның есінде. Қорапшаның сыртында өте әдемі гүлдің суреті бар болатын. Міне!

Эльвис қонжық жайғасып отырған терезенің алдына келіп, қорапшаның сыртына үңіліп қарай бастады. Кенет ол өзінің оқи алатынын білді. Шынымен-ақ оқи алатыны рас болғаны ма?

Бұрынғыдай буынға бөліп, ежіктеп жатпай-ақ ол:

«Күнбағыс» деген сөзді теп-тез оқып шықты. Әріптер ол ойланамын дегенше өз-өздерінен келіп басына қона-қона қалды. Мұндай ғажайыпты көргені өмірінде бірінші рет. Бұған жалғас келесі қиынырақ сөзді де оп-оңай ажыратып оқып шықты.

Г-Е-Л-И-А-Н-Т-У-С.

Әрбір гүлдің және де шет ел тіліндегі аты болатынын оның естігені бар. Сірә, «Гелиантус» — шетелдік сөз. Эльвис қонжыққа сенімсіздеу ғана қарап қойды:

— Юхан сені, сірә, Гелиантус деп атады ма екен? Жоқ, бұлай деп атамаған сияқты. Әрине, жалпы алғанда басқа бірдемені осылай деп атай салуға әбден болады және мүмкін де нәрсе.

Эльвис ойлы жүзбен тұқым салынған қорапшаға бір қарайды, аюға бір қарайды. Қорапшаның сыртына күнбағыстың суреті салынған. Күнбағыс қонжықтың көз қарашығының айналасындағы жолақ тәріздес тұп-тұтас алтындай жирен сары түске малынып тұр. Жирен сары? Түсінікті ме!

«Күнбағыс», «Гелиантус» — бұның бірі де келмейді. «Жирен, жиренше» — бұның жөні басқа енді. Осындай көздері бар қонжыққа бұл таптырмайтын керемет ат. Эльвис «жирен, жирен, жиренше»,— деп бірнеше рет қайталап қойды. Иә! Бәрі де анықталды енді. Ол Юханның қонжығын қалай атағанын тапты. Әрине, бірақ мұны ол ешкімге жария етпейді.

«Жаман айтпай, жақсы жоқ» деп отыратын әжесі. Бұл сөзге ол бұрын онша мән бермейтін, сенбейтін де. Ал қазір, міне... Егер мамасы оны бұл бөлмеге қамамағанда ол қонжықтың атын еш уақытта да таппас еді. Керек десең, мамасына рақмет те айтқысы бар.

Несі бар, қазір бұл жерде отыру тіпті де жаман емес. Радио мүлдем естілмейді деуге болады. Ал жалғыз өзің қалып, ойланып алу да зиян емес. Көшеде оны күтіп тұрған істің бастан асып жатқанында қамалып отырғаны Эльвиске аздап өкініштілеу де, ал жалпы бірақ мына жерде уақыт өткізу өте тамаша, бұдан өзге кереметтің болуы да мүмкін емес. Оның қасында өзі атын тауып берген кішкентай аю бар. Қонжықтың бірден көңілденіп кеткені көрініп тұр.

Эльвис маңдайын терезенің әйнегіне сүйеді. Әйнек сап-салқын болатын, бұған жанасып тұру жанға рақат.

Ал, аспан — көгілдір. Бірақ онша көгілдір де емес, көгілдір сияқты ғана құсап көрінеді. Неліктен солай болатынын Юлия айтып берген еді, ал ол Петерден естіген. Мұндай-мұндайларды оның білетіні, әрине, даусыз ғой.

Аспан деген қап-қара және өте-мөте үлкен, оның шегі де, шеті де жоқ. Ал көгілдір түс дегенің тіпті болмайды аспанда. Бұл әшейін қап-қара түнектің бетінде қалқыған буалдыр түтін сияқты бірдеме. Кейде бұлт тұтаспай тұрған кезде ғана көгілдірленіп көрінеді. Міне, қалай бұл! Аспан

дегенің өзі қара түсті болады екен.

Мұны естігенде Эльвис аз-мұз өкініп қалған. Сонда алдымен түн пайда болған ғой. Содан соң барып — күндіз. Ал бұл керісінше болуы керек емес пе еді? Алдымен — Эльвистің ұйықтамайтын, ойнайтын кезі — күндіз болып, содан соң жұрттың бәрі ұйқыда жататын мезгілі — түн орнамай ма екен?!

Кейіннен Эльвис, алғашқыда ғана солай көрінгенімен шындығында бұлай болуы онша жаман да емес шығар деп ойлады. Мүмкін түннің күндізге жол беріп ығысқаны тіпті де жақсы болар. Күндізгі сәуленің сөніп, түнге айналғаны қайта жаман емес пе! Ал ең жақсысы — алдымен ұйықтап, оянып, содан соң ойыныңды ойнап, жұмысыңды істеген ғой! Әйтпесе қалай, ойнап, жұмыс істеп алып, сонан кейін аяқ астынан ұйықтауға жата қалмақсың ба?! Атасы оның бұл ойларымен келіседі. Мамасы бірақ келіспейді. Мамасы жалпы ұйқыдан ояну дегенді жақсы көрмейді. Көбірек ұйықтағанды ұнатады.

Сондықтан да аспанның түсі қара болғанында тұрған ешбір жамандық жоқ. Эльвис терезеге демін үрлеп жіберді де, әйнектің бетіне дөңгелек шеңбер сызды.

Кенет әлдекім терезе түбіне кеп тоқтай қалды да, қолын бұлғады.

Петер!

Өзі соншалықты көп іздеген Петер ана жерде, төменде тұр. Дәл оның терезесінің түбінде!

Петер Эльвиске қолымен терезені аш деп белгі берді.

Эльвис орындыққа шығып алып, терезелердің сырғытпаларын олай-бұлай қозғап әурелене бастады. Асығып, абдырағаны сонша, терезені аша алмай қойды. Ақыры бір кезде ашты-ау, әйтеуір.

— Сәлем! — деді Петер.

— Сәлем!

Эльвис езінің Петермен өмірінде бірінші рет тіл қатысып тұрғанын

сонда ғана білді.

Сол бойда ол бірақ жарық дүниенің бетіндегі барлық нәрсені ұмытып тұрды. Петер оған қолын созып:

— Секір! — деп айқайлады.

Терезе жерден онша биік те емес болатын. Бір-екі метр бар-жоғы.

Эльвис терезе жақтауына шығып, өзімен бірге конжықты алды да, екеуі тұп-тура Петердің құшағына ырғып түсті.

— Сен білесің бе, бүгін мені далаға ойнауға мамам жібермей отырған,- — деді Эльвис.

Әдетте үйден сытылып шыққанда ол бүйтіп тұрмас еді, зытып ала жөнелер еді. Бірақ қазір неге екені қайдам, өйткісі келмеді. Қашып не керегі бар?

— Жүр, сенің мамаңа барып, рұқсат сұраймыз,— деді Петер.

Қарсы алдында тұрған Эльвис пен Петерді көргенде мамасы таң қалып қалды.

— Бұл немене тағы! — деп кіжінді ол. — Ақыры мынау қашып шықты ма?

— Мен ұстап алдым,— деді Петер.

Мамасы барлық есіктердің жабық тұрғанын білетін. Сол себепті де дымға түсініп тұрған жоқ. Эльвис оған түсіндіре бастады:

— Алдымен мен терезенің жақтауына секіріп шықтым,— деді ол.

— Жоқ,— деді Петер.— Алдымен секіріп түс деп Эльвиске мен айттым.

— Иә, солай, рас. Содан соң мен секіріп түстім,— деп растап қойды Эльвис.

— Ал мен оны қағып ұстап алдым,— деді Петер.

— Иә, ол мені қағып алды,—деп растады Эльвис.

Мамасы ақыры не болғанын түсінді.

— Демек, сен терезеден қашып шыққан болдың ғой, ә? — деп сұрады ол.

Эльвис басын шайқады.

— Мен қашқам жоқ,— деп нық айтты ол.— Мен әншейін секіріп түстім.

— Эльвис қашып кетуді ойына да алған жоқ,— деді Петер.— Біз сізден рұқсат сұрауға келдік.

— Иә, біз сізден рұқсат сұрауға келдік,— деп жаңғырықтай қайталады Эльвис.

— Иә... Бірақ мен түсінбей тұрмын...— Мамасы біресе Петерге, біресе Эльвиске қарады. Мына боқмұрын оны тағы алдап тұрмаса не қылсын?

— Біз екеуіміз бір аз уақыт қыдырыстап қайтсақ деп едік,— деді Петер.

— Иә, сөйтсек дегенбіз,— деді Эльвис.

— Және азырақ әңгімелессек дегенбіз,— деп, сөзін жалғады Петер.

— Себебі біз әлі бір-бірімізбен сөйлесіп көрген емеспіз,— деді Эльвис.

— Демек, сіздер таныс та емессіздер ғой, солай ма? — деп сұрады мамасы көзінің астымен барлай қарап.

— О не дегеніңіз,— деп жауап берді Петер.— Біз Эльвис екеуіміз ежелгі таныстармыз.

— Сендер бірақ бір-бірлеріңмен ешқашан сөйлеспепсіңдер ғой?

Мамасы бұл екеуіне алма-кезек қарап, ештеңеге де түсінбей тұрды.

— Онда тұрған еш нәрсе жоқ,— деді Петер.

— Еш нәрсесі жоқ,— деп растады Эльвис.

— Бір-бірлеріңмен ешқашан тіл қатыспаған болсаңдар, сонда қандай таныс боласыңдар?— деді мамасы жұлып алғандай.

— Сөйтсе де біз таныстармыз,— деді Петер, сөйдеді де, Эльвисті көтеріп алды.— Бұлай да болады.

Мамасы оған таң қалған кейіппен қарады. Мүмкін оны мазақ етіп тұрған болар. Және жалпы бұның өзі сырттан жасалып отырған әлдеқандай бір қастандық сияқты бірдемеге ұқсай ма, қалай. Мамасы Эльвиске қарады. Кенет оның айтқалы тұрған бар сөзі басынан ұшты да кетті. Бұрын ол мұның көздерінің осындай екенін байқамай келіпті. Көкпеңбек-ау, көкпеңбек екен. Ал ол қоңыр деп келіпті. Бірақ көкпеңбек екен ғой. Және ол сондай тіл алғыш, ақылды да бала екен ғой өзі. Баласын мұндай деп тіпті де ойламапты. Керемет, монтиған жап-жақсы-ақ бала екенін қалай білмей келген десеңші!..

Иә, әрине, ол Эльвистің Петермен қыдырыстап келуіне рұқсат етеді. Әрине, сөйтеді, неге бермесін рұқсатты?!

Олар кетіп қалды. Мамасы есіктің тұтқасын ұстаған күйі табалдырық аузында бұлардың соңдарынан қарап біраз тұрды. Бұдан соң ол үйге кіріп, терезені ашып жіберді де, олардан тағы да көз алмай қарай берді. Олар дәл сол кезде терезе жанына өтіп бара жатып, бұған қол бұлғады. Содан кейін де қашан көзден тасаланып кеткенше бұлардың арттарынан ұзақ қарап тұрды.

Ауызғы бөлмеге қайтып келгесін ол телефонның қасына барып отырды. Трубканы көтере түсті де, қайта қоя салды. Ал жалпы қазір оның біреумен міндетті түрде сөйлесуі керек еді ғой...

Мамасы трубканы қайта көтерді де, сол тізерлеп отырған күйі қатты да қалды. Ал трубка болса гуілдей берді...

Мамасы бірақ тапжылмады. Әрине, оған біреумен сыр бөлісу қажет-ақ болатын, бірақ шынтуайтына келгенде не айтпақ? Баласының көзінің көкпеңбек екені кімге таңсық!

Ақыры ол ас үйге барып кірді де, радионың даусын әдеттегіден де қаттырақ шығарып қойды.

Петер екеуі біразырақ жүргесін Эльвис одан:

— Сен мамама таныспыз деп айттың ғой. Рас айтқаның ба бұл? — деп сұрады.

— Ал біз расында да таныс емеспіз бе? Сен мені әлде өтірік айтты деп ойладың ба?

— Жо-о-о...

— Сен әшейін біздердің бір-бірімізге тіл қатыспағанымызды есіңе түсірдің бе?

Эльвис басын изеді. Ол мамасының таныс деп бір-біріне тым құрығанда тіл қатысқан адамдарды айтады деген сөзін ойына алды. Ол да бұрын осылай ойлайтын, бірақ мұнысы дұрыс емес екен. Олар, міне, қазір қыдырыстап қатар келеді. Эльвис өзін Петердің қасында атасымен бірге келе жатқандай сезінеді, оны да сол атасы сияқты жақсы білетін тәрізді. Олар әлденелер жайлы мылжыңдасып-мылжыңдасып алады, енді бірде екеуі де үнсіз қалады. Ал айтатын ештеңе болмай қалғанда екеуі де үндемейді. Үндеспей қалған кездің өзінде де атасы мен Петердің қасында Эльвис өзін жалғыз сезінбейді. Атасымен де, Петермен де оған көңілді.

Петер:

— Білесің бе, мен өзім біздерді ескі таныстармыз деп есептеймін. Біз екеуіміз Юлияның үйі маңында жиі ұшырасатын едік қой. Сен сол жерге қаншама рет келгенсің...

— Иә...

— Ал сені көрген сайын мен, Эльвиспен сөйлесіп, тіл қатысатын әйтеуір бір күннің келетіні анық деп ойлап қоятынмын. Ал қазір енді не жайында әңгімелесетінімізді біліп алу үшін жақынырақ танысуымыз қажет.

— Енді сен мені білесің бе?—деп сұрады Эльвис.

Петер үнсіз ғана жымып қойды.

— Әлі көре жатамыз,— деді ол.— Әйтпесе күте тұруға да болады.

— Менің күткім келмейді! — деп қарсылық білдірді Эльвис.

Ол Петердің қолынан ұстады да (ол атасымен де ылғи өстіп жүретін), ілгері сүйрелей жөнелді. Олар бұрышты айналып кетті.

— Жүр! Менің саған бірдеме көрсетуім керек, Мына көшемен жүрейік!

Петер оның соңынан ерді. Жолай оларға әр тұстан балалар кезігіп қалып жатты. «Сәлем!» — деп дауыстайды Петер анасына да, мынасына да. Эльвис бірақ ешқайсысымен де амандасқан жоқ. Ол бұл балалардың ешбіреуімен де таныс емес-тін. Әрине, бұларды ол талай көріп те жүрген.

Мамасының айтуынша ол балалармен үйірсек емес. Сол себепті онымен ешкім бірге жүргісі келмейді. Мамасы солай дейді. Әуелі ол өзінің осындай екеніне сенбеген, бірақ бірде балалар оны жабылып сабап кеткеннен кейін ол мамасының айтқаны рас екеніне көз жеткізген.

Әрине, жалғыз ол ғана кінәлі емес шығар. Балалардың өздері де онымен тіл табысып, жанасуды білмейді. Солай болғандықтан да оларға жолаудың қажеті аз.

— Сонда мұның қалай болғаны? — деп сұрады кенет Петер.

Эльвис оған бұрылып қарады. Не жайында сұрап тұр ол? Эльвистің қазір не ойлап келе жатқанын шынымен-ақ біліп қойғандағысы ма? Әлде Эльвис ойындағысын дауыстап айтып келе жатты ма екен? Петер көшенің қақ ортасында қалт тоқтай қалды.

— Мына балалармен осы уаққа шейін қалайша сонда таныс болмағансың? — деп сұрады ол.

Эльвис үндеген жоқ. Күрделі сауал, бұған қалай жауап берсе болады?..

— Мәселен былай, олармен қарсы кездесіп қалғаныңда сен өзіңді қалай ұстайсың?

— Көзімді тайдырып әкетемін,— деп жауап берді Эльвис.

— Ал олар да сонда саған қарамай өтіп кете ме?

Эльвис: — «Қараса да, курткам мен шалбарыма көбірек қарайды»,— деп жауап берді. Петер қолын оның иығына салды, олар әрі қарай жүрді. Аздаған үнсіздіктен кейін Петер одан:

— Ал егер солардың біреуімен шын көңіліңмен танысқың келсе не істер едің? — деп сұрады.

Эльвис олармен тіптен де танысқысы келмейтінін, өйткені бұдан бәрібір түк те шықпайтынын айтты.

— Дегенмен де танысқың келсе ше? — деп қоймады Петер.

Ал біреумен шындап танысқым келіп бара жатса, сол адамның көзіне, мәселен, Петерге қарағандай тура қарар едім деді Эльвис. Ал балалардан бәрібір түк шықпайды деп түсіндірді, олар, керек десең, айтқан сөзіңе де мойнын бұрмайды.

— Неге мойнын бұрмайды?— деп сұрады Петер.

— Сірә, олардың тыңдауға құлқы болмайтын шығар,— деп жауап қайырды Эльвис. Балалардың онымен танысқысы келмейтіндіктері оған титімдей де болса әсер етіп, толқытпайтын тәрізді.

— Неге «құлқы болмайды»?

Петердің сауалды тиып тастамай қоя бергені жақсы болды. Эльвисті балалардың өзімен танысқысы келмейтіндіктері титімдей толқытпаса да, Петермен бұл жайында әңгімелескені жанына жағып барады. Шындығына келсе, Эльвис балалардан азырақ қорқыңқырайды да, ал сол қорқыныштан қазір, міне, осылайша сейілгенді ол жек көрмейді.

— Сен өзің қалай ойлайсың? — деп сұрады Петер.— Неге олардың құлқы жоқ?

— Олардың менсіз-ақ та достары көп...— дөп жауап берді Эльвис.— Мен оларға керек емеспін.

— Керек емессің?— деп қайталады Петер. Оның үнінде таңданғандық

бар еді. Түсіндіруіне тура келді.

— Жалғыз жүретіндер ешкімге де керек емес,— деді Эльвис.

Петер бәрібір бұрынғысынша аң-таң боп келе жатты. Эльвис қатты қателеседі деді ол.

— Жалғыздар да керек, тіпті басқалардан да қажеттірек.

Эльвис басын шайқады. Ол әлгі сөзін өзіне есеп беріп айтқан. Ал Петер, керісінше, қазір тура атасының айтатын сөзін қайталап келеді, өзінің кең пейіл жүрегінің ерік-әсеріне ғана бағынып келеді, тереңірек ойланғысы жоқ. Егер жалғыздар шынымен-ақ керек болса, онда жалғыз деген болмас еді ғой. Мұны кез-келген ақымақ түсінеді.

— Ал мен ақымақ емеспін,— деді Петер.— Және сенікі бәрібір дұрыс емес.

Содан кейін ол әуелі ойланып алайық жақсырақ, себебі бұл өте маңызды мәселе деді.

Эльвис бұған келісті. Күте тұрады.

Сәлден соң Петер Эльвистен:

— Ал саған сонда кей-кейде өзіңмен-өзің жалғыз қалған жақсы ма, қалай? — деп сұрады,— өз басым кейде оңашалықты сүйемін.

Эльвис басын изеп қойды. Әрине, ол да кейде жалғыз қалғанды ұнатады. Яғни...

— Кейде өзіңмен-өзің жалғыз қалған жаман емес,— деді ол,— ал жалғыз, жалқы болуың ғана жаман.

Бар айырмасы да осы. Эльвистің не айтқысы келгенін Петер түсінді. Кейде өзіңмен-өзің жалғыз қалған жаман емес, бірақ, әрине, тым ұзақ емес, әйтпесе іш құса боп жабығып кетуің мүмкін. Қасыңда ешкімнің де қосақталып жүргісі келмейтінін білген кезінде сен өзіңді-өзің мезі ете бастағаныңды сезіне бастайсың. Басқаша болуы мүмкін де емес шығар? Әзірге бәрі де жақсы. Эльвис әлі өзін мезі ете қойған жоқ. Бірақ ол бәрібір

өзіне дос тауып алғанды жек те көрмес еді: оның қамын көбірек ойлаған болар еді-ау сонда. Кейде жалғыз өзіңе бола қам жегеннің мәні аз секілді. Ал жалғыздардың да керегі бар дегенде Петер нені айтты екен?

— Ондай адамдар жалғыздық дегеннің не екенін жақсы түсінеді,— деп жауап берді Петер.— Олар бұның нендей нәрсе екенін жақсы біледі...

— Мұның есесіне басқалар бір-бірімен қалай қарым-қатынас жасау керектігін жақсы біледі,— деді Эльвис.

— Мүмкін білетін де, мүмкін білмейтін де шығар. Олар өздерінің ылғи да көпшіліктің ортасында жүретіндеріне дағдыланып кеткен. Сондықтан да ондайлар адамның қадірін әрдайым да біле бермейді, ал жалғыздықтың не екенін түсінетіндер қадірлей алады. Ал ең бастысы — бір-біріңді қадір тұта білу ғой.

Эльвис енді өзге ештеме де сұрамады. Петердің айтқандары, сірә, дұрыс болар. Өзінің ешкімге керек еместігін айту Эльвиске де орынсыз болған шығар мүмкін. Көре жатармыз. Ал әзірге шүбәсіз, айқын білетініңді ғана ұстанғаның дұрыс. Жерге тұқым себуің керек, төңірекке гүл қаптап кетсе — жақсы емес пе, бұдан соң сенімен кім дауласар екен.

— Ал Юлия қайда жүр? — деп сұрады Эльвис.

— Юлия қазір бұнда жоқ,— деді Петер.— Мамасы демалыс алып, екеуі деревняға кетті.

Петер де демалыста болып келіпті. Айтуынша ол қаладан бірнеше шақырымдай-ақ жерде болған көрінеді. Өзінің Үкішігіне бола ол алысқа кете алмайды екен. Үкісі оның ұзаққа, алысқа кеткеніне дағдыланбаған. Жалпы, былайша, Үкішігі онсыз-ақ та өз күнін өзі кере алады. Бірақ Петер бәрібір одан ұзап алысқа кеткісі келмейді, өйтетін себебі — Үкішігі сенімді достықтан айнымай, оның артынан күн сайын ұшып келіп тұрғанды жақсы көреді екен. Қазір, міне, Үкішігі Петердің үйінде қонақтап ұйықтап отырған көрінеді.

— Ал сен мені қайда апара жатырсың? — деп сұрады Петер.

— Біз Юлияның үйіне бара жатырмыз,— деді Эльвис, — бізге міндетті түрде бару керек.

Юлия кеткелі Петер онда болмаған еді. Эльвистің сөзінен ол үйдің онша қолайлы жағдайда емес екенін аңғарды.

— Оны қиратып тастағаннан сау ма өзі? — деп шошына сұрады Петер.

Эльвис оған барлық болған жайды айтып берді. Бақтың іші машина сынықтары мен қоқыстардан көрінбейтінін, оның ішін өз әлінше тазалап қойғысы келгенін, бірақ оны бандиттердің ұстап алып, сабағанын, қазір енді олардың үй мен бақты әбден иемденіп алғанын да, бәрін-бәрін айтты. Олар төбелесіп, бақырып-шақыруды ғана біледі, бәрін бас-көзге қарамай қиратады. Ол жаққа бару — тіпті қорқынышты да.

— Ал күнбағыс қалай? — деп сұрады Петер тұнжыраған кейіппен.— Бүлдіріп, жұлып тастаған жоқ па күнбағысты?

Эльвис оны тыныштандырып қойды. Әзір оған ештеңе бола қойған жоқ. Бандиттер оны байқамады. Бірақ одан әрі не болмақ? Күнбағыс әжептәуір өсіп қалды, гүлдеп, түйнек те салыпты.

— Сенің күнбағысың гүлін ашпай тұрып біз ол жерді тәртіпке келтіреміз,— деді Петер шешімді, әрі нық түрде.

Ол Эльвисті иығына отырғызып алып, адымын кең тастап, ілгері жүріп кетті.

Петер күйіп-пісіп келеді. Үйді ешкімнің қарамағаны не деген оңбағандық. Мүмкін тіпті әлдекімдерге үйдің азып-тозып тұрғаны қажет те болған шығар, тезірек қиратуға себеп болады ғой. Бұны қазір Юлияның білмейтіні де жақсы әйтеуір, әйтпесе ол қалай күйінер еді. Оның келер қарсаңына шейін үйді тәртіпке келтіріп қою керек!

— Мен олардың барлығына әлі көрсетермін! — деді Петер тістеніп.

Эльвис оны сақтандырып қойды:

— Бандиттер өте ызалы. Олардың сені ұрып тастауы мүмкін!

Петер бірақ олардан қорықпады.

— Олардың өздеріне жаман болады ғой. Мен көрсетемін әлі көресіні!

Олар өздерінің істеген істеріне әлі-ақ өкінетін болады,— деді ол.

Бұдан әрі Петер үндеген жоқ. Үйге жақындаған сайын оның адымдары да шапшаңдай түсті. Қақпаның алдына келгенде ол Эльвисті жерге түсірді. Олар сол үнсіз қалпы бақтың ішіне кіріп, үйдің төңірегін айналып шықты. Көрініс адам айтқысыз болатын. Күнбағыстың ғана аман тұрғаны — көңілге жалғыз демеу.

— Мұны осы араға отырғызғаның дұрыс болған екен,— деді Петер.

— Күнбағыс тұрғанда әлі үміт сөнбек емес!

— Мен де солай ойлаймын,— деді Эльвис.— Әне, гүл-түйнегін қара!

14

Үйдегілер Петерге қатты ден қойып, сұрағыштай бастады. Әсіресе мамасы. Ол жайлы Эльвистен қайта-қайта сұрап, нендей адам екенін біліп алғысы бар. Эльвистің онымен қалайша жап-жақсы танысып алғаны таң қалдырады.

— Ия, біздер таныспыз,— дейді Эльвис.

— Білемін. Бірақ қалайша, қайтіп таныстыңдар?— деп сұрайды мамасы.

— Әншейін-ақ, былайша достасып кеттік,— дейді Эльвис.

Мамасы оған тағатсыздана қарап қояды.

— Қалайша ол саған дос болады? Сенен ол әлдеқайда үлкен емес пе. Түсіншейші өзің: бұлай тіпті де болмайды.

— Мәселе сонда ғана тұрса, онда атам одан да үлкен ғой,— деді Эльвис жайбарақат қана.

Мамасы не істерін білмеді.

— Түкке тұрғысыз сөзді айтасың. Атаңның бұл жерге қандай қатысы бар?

— Ол екеуіміз де доспыз,— деді Эльвис.

— Адамның күлкісі келетін сөз,— деді мамасы, өзі бірақ күлген жоқ, әншейін бір кекесінмен мырс ете түскендей болды.— Атасы...— деп сөзін іліп ала жөнелді.

Демек, оның мырс ете түскені әңгіменің атасына қарай ауғандығынан болды ғой.

Эльвис оған көзінің астымен жаратпай қарап қойды. Бүгін ол мамасымен сабырлы, өзіне-өзі сенімді үнмен қысылмай сөйлеседі. Бұнысына өзінің де таңы бар және аздап қысылып та тұр.

Көзқарасын қарашы өзінің. Ол ұлының не болып бара жатқанына түсінбейді.

— Ал сен, мама, маған сонда дос емессің бе? Немесе папам?— деді Эльвис өзінің дегенінен табандап айырылмай.

Мамасы диванға отырды.

— Сөзге құлақ салшы өзің. Біз сенің ата-анаңыз. Мамаң мен папаңыз ғой біз. Бәріміз — бір семьямыз,— деп түсіндірмекші болды мамасы.

Ол бұл сөздерді Эльвистің басына қолымен апарып сіңіріп жіберердей нықтайды.

Семья дегеннің ете маңызды екенін түсінуі керек қой оның. Ең басты, ең маңызды нәрсе.

Эльвис басын тұқшитып алды. Қолдарын шалбарының қалтасына салды. Қасарып сүзгелі тұрған өгізшеге ұқсайды өзі дейді ішінен мамасы. Бала кезінде осындай сүзеген өгізшелерді талай көргені бар еді. Эльвис оған қабағының астымен сүзе қарайды.

— Семья — бұл өзара дос деген сөз емес әлі,— деді ол.— Ал атам — менің досым.

— Жарқыным-ау менің, не деп аузыңа келгенді соғып тұрсың? Әрине, біз бәріміз де доспыз бір-бірімізге. Жай ғана дос емеспіз бірақ, Біз—сенің ата-анаңыз. Ал бұл бәрінен де маңыздырақ, әрі жақсырақ та. Түсінесің бе?

Эльвис басын шайқады.

— Достан артық бәрібір ешкім де жоқ,— деді ол сол өзіне-өзі сенімді үнмен.

Мамасы күрсініп қояды.

— Түсінсейші өзің,— деді ол,— мен сенің бұл мәселеде адасқаныңды қаламаймын. Петердің тарапынан, сені өзінің қасынан тастамай жүруі, әрине, өте жақсы. Мүмкін Петер балаларды керемет жақсы көретін болар. Ал, мүмкін, тіпті мұнысы сенің ешкіммен ойнамай, жалғыз жүргеніңе білдірген аянышы, мүсіркеуі де шығар. Жоқ нәрсені ойдан шығарудың не керегі бар? Өзіңнен әлдеқайда үлкен адам сені қалайша досым деп санасын. Мұны сенің түсінуің керек қой... Ал атаңа келсек, расында да ол сәл-пәл әпенделеу және бала мінезді кісі, оныкін шын деп қабылдамау керек.

Эльвис оның айтқандарын тыңдап болды да, ештеңе деп жауап бермеді. Өз сыры өзіне ғана аян ғой. Мамасының сөздерінің бірі де, Петер жайлы да, атасы жайлы да айтқандары оның көкейіне қонған жоқ, намысына да тимеді. Тек атасы туралы сөзге ғана аздап өкпелеп қалды. Атасын қорғай алмағаны дұрыс болмады.

Эльвистің мұндай жағдайларда аузына қажетті сөз де түспей қалады, үндемейтіндігі сондықтан. Бірақ бұнысы атасы жайлы айтылып жатқан әділетсіз сөздерге шыдайды дегендік емес. Қайта керісінше. Оның жанына әлгі сөздер қатты батып тұрды. Ол жайында не айтылмасын, бәрібір Эльвис атасын жақсы көруден айнымайды. Атасының шын мәнінде қандай адам екенін біледі.

Петердің де қандай адам екенін біледі... Ол мамасының айтқандарын ұмытқысы-ақ келді. Көңілінен бірақ тікенектей қадалып, бір жағымсыз әсер айықпай қойды. Қанша шыдамды болуға тырысса да, әлгі бір нәрсе қадалып-қадалып қояды. Петерді ол білмей ме сонда?..

Десе де қалай өзі... Петер бір аттап, екі аттаған сайын қарсы кезіккен балалардың бәрімен де сәлемдеседі, ұл, қыз демейді.

Ал шынында да оның Эльвисті қасына ертіп жүргендігі де балалардың барлығын шетінен алаламай жақсы көретіндігінен болар. Әйтпесе

мұнымен бірге жүру қайбір көңілді дейсің?

Петер мүмкін балаларды былайша жақсы көреді деп айтқанда мамасының Эльвисті өкпелету ойында да болмаған шығар. Бұл өзінен-өзі түсінікті жай, Эльвистің түсінуі керек еді. Ал ол бәрібір түсінбейді.

Бұнысы сонда-шыныменен-ақ, жоқ нәрсені «ойдан шығару» болып табылғаны ма? Мамасы, сірә, осылай ойлайтын болуы керек. Ал олар, папасы екеуі Эльвистің өздерін тек үлкен адамдар және ата-анасы болғандығы үшін ғана сыйлағанын қалар ма еді?

Несі бар, қаласа қалайтын да шығар.

Егер олай болса, онда шаруа қиын. Эльвиске бұл ұнамайды. Ол мамасының сөздерін тіптен ұмыта алмай қойды. Ал ол болса сол айтқандарын телефонмен әлденеше рет қайталады. Ол құрбыларына «балаларды сондай керемет жақсы көретін» Петер жайлы, ақырында Эльвистің ылғи да балалардың арасында жүретін оны, басқаша қабылдамасқа амалы болмағаны туралы қайта-қайта әңгімелей берді. Және сол балалардың бәрінің қолдарында портфель бар-мыс...

Келесі күні Петер Эльвисті іздеп келгенде, ол үйде болмай шықты.

— Қайда кетті екен ол? Тап жаңа ғана осы арада болған? — деп аң-таң болды да қалды мамасы.

— Мүмкін, көшеге шығып кеткен болар?— деді Петер.

— Мүмкін,— деп жауап берді мамасы.— Оның қалай шығып кеткенін мен білгенім жоқ. Радио сөйлеп тұрған. Жүріс-тұрысын сондықтан естімей калған да шығармын.

Эльвис менің келетінімді білетін,—деді Петер.— Сірә, оның менің алдымнан шыққысы келген болар да, екеуміз бір-бірімізбен ұшыраспай қалған шығармыз.

Петер далаға шығып, Эльвисті төңіректен іздей бастады. Мамасы терезені ашып:

— Қалай, таптың ба? — деп сұрады.

— Жоқ,— деп жауап қайырды Петер.— Жақын маңнан көрінбейді.

— Өзі бір түрлі бала! — деді мамасы. Сірә, оған тап осы мезет көңілі толмай тұр.

— Ештеңе етпейді! Енді-енді келіп қалар өзі де,— деп тыныштандырған болды Петер оны.

Мамасы, бірақ кәдімгідей-ақ, қалжыңсыз ашулы.

— Міне, ылғи да осындай ол! — дейді,— Бізбен де осылай. Оған сенім арту қиын.

— О, не дегеніңіз! — дейді Петер.— Басқа-басқа, ал Эльвиске сенім артуға әбден болады. Сірә, бір тығыз шаруаға кезігіп қалған болар. Мен мән-жәйді білейін. Қазір-ақ тауып аламын өзім.

Петер сөйтті де, Эльвисті іздеуге кетті. Мамасы терезе алдында тағы да азырақ тұрды да, бүкіл көшеге жаңғырықтыра: «Эльвис!.. Эльвис!»— деп бір-екі рет айқайлап қойды. Терезені жауып, содан соң ас үй жаққа кетті.

Сол кезде Эльвис кереуеттің астынан тоңқандап шыға келді. Ол үйде болатын. Жаңағы әңгімені де түгелдей естіді. Ол ұйықтайтын бөлмедегі мамасының кереуеті астында тығылып жатып, Петердің кетуін ғана күткен еді.

Ол енді өзінің тығылып қалғанына өкінді. Ақымақ ол, кереуеттің астына неге тығыла қойды десейші. Ақымақтығы, басқа ештеңе де емес. Не болған өзіне аяқ астынан. Ол Петердің өзін іздеп келетінін біліп, қуана күтіп жүрген жоқ па еді?!

Есіктің қоңырауы безілдеген кезде бірақ Эльвис қайтадан барып кереуеттің астына қойды да кетті. Тіптен ойланып та үлгермеді. Ол тығылуды ойына да алмаған еді. Неге екенін бірақ өзі де білмейді, солай боп шықты. Көзді ашып-жұмғандай бір сәттің ішінде басының бір тамыры соқпай қалғандай болды. Мамасынан сөз естімес үшін келесі жолы міндетті түр де ол Петермен көшеде кездесуге уәделесемін деп ойлады.

Петер «басқа-басқа, ал Эльвиске сенім артуға әбден болады!» демеді ме. Өз құлағымен естіді бұны. Ал Петер кез-келгенге сенім арта қоятын адам

емес. Енді ол не ойлар екен? Кездесуге уәделесіп қойған адамын Эльвистің оп-оңай алдай салғаны не болғаны дер ме екен? Петерді тап осы қазір шұғыл түрде іздеп табуы керек.

Эльвистің жолы болды, оның үйден шығып кеткенін мамасы білмей қалды. Петер бірақ жуық маңда жоқ болатын. Қайда кеткенін Эльвис білсе ғой қазір.

Мамасы терезені тағы ашып, Эльвисті шақыра бастады. Ол зып беріп бір подъезге кіріп кетті де, күтіп тұра берді. Мамасының даусы тиылған кезде ол көшеге жүгіре шығып, аула-аулалардың арасымен Петер тұратын жаққа қарай тартты. Ол Петердің қай маңнан шығатынын білетін, бірақ қай үйде тұратынын білмеуші еді.

Көп ұзамай Петердің өзін де көрді. Ол велосипедпен келе жатты. Петер Эльвистің үйінде емес, осы жерде өзін күтіп тұрғанына ешбір таң қалған жоқ. Ол Эльвистен велосипедке мінгің келе ме деп сұрады.

Сөйдеді де, Эльвисті көтеріп алып, алдына, бел темірдің үстіне отырғызды. Содан соң олар көше бойымен зырлай жөнелді.

— Кәнекей, сенің үйіңнің жанынан өтейік,— деді кенет Петер.

— Сені іздеп әуре болмасы үшін мамаңа көрініп кетейік.

Расында да сөйткендері дұрыс болар. Мамасы Эльвисті тағы да шақырып іздей бастады ғой әне — оның даусын бүкіл қала естігендей. Оның осындай айқайын естіген кезде Эльвис ылғи бір түрлі ыңғайсызданып қалады. Әдетте сондықтан ол ештемені естімегендей болар еді, өзін шақырып жатқанын білмегендей боп жүре берер еді. Мамасы екенін бірақ іші біледі ғой.

Петер педальге бар күшін салады, аз өтпей-ақ олар мамасы тұрған терезенің алдына келді.

Петер велосипедті кілт тоқтатты.

— Біз қаланың сыртына шығып келгіміз келеді. Көп кешікпей қайтып ораламыз,— деді Петер.

Мамасы Петерге Эльвисті іш тартып, өзінің қасынан тастамай жүргендігі үшін алғыстың үстіне алғыс жаудырды.

Эльвис мойнын ішіне тығып, басын тұқшитып алып, тағы да сүзеген өгізше құсап шыға келді. Мамасының сөзін тыңдасаң — ол бір жүрген мәжүгін, ал Петер оны аяғандықтан ғана қасынан тастамайды. Эльвиспен дос болу деген — адамға берілген жазамен бірдей-міс. Петер бірақ бұл сөздердің бірде-біріне құлақ асқан жоқ.

— Біздің бір шаруамыз бар,— деді де, екеуі велосипедпен әрі қарай жүріп кетті.

Әуелі олар жолға жейтін бутерброд сияқты бірдемелер ала кету үшін Петердің үйіне соқты. Петер нанды тілімдеп кесіп тастады, ал Эльвис тілім-тілім нандарға май жағып, оның үстіне содан кейін дөңгелекше етіп кесілген колбасаларды жапсырды.

— Мен, сірә, үстімді аздап ластап алған болармын,—деді Эльвис және егер мамасы қазір өзінің бұл түрін көрер болса қайтер еді деп ойлап та қойды.

— Солай ма? — дей салды Петер.— Ластағаның рас. Ең бастысы бутербродтарың дәмді болсын. Ал бұларың дәмді болыпты...

Содан соң Петер термосқа ыстық какао құйып алды.

— Дайын! — деді ол. — Мен тек өзіме оқуға бір кітап ала салайын. Қарсы болмасаң, барғасын сол жерде азырақ оқиын деп едім.

— Мен де бірдеме оқығым келеді,— деді Эльвис.

— Менің кітаптарымды ақтарып көр, мүмкін оқитын бірдеме тауып қаларсың.

Эльвис ішінде түрлі-түрлі гүлдердің суреттері бар бір кішкене кітапшаны тауып алды. Барлық өсімдіктердің қалай аталатынын ол енді осы кітапшадан біліп алар. Әрбір суреттің астында гүлдің атаулары жазылған.

— Маған мына кітапшаны алуға бола ма? — деп сұрады ол.

— Әрине. Қалай, дайынсың ба енді?

Олар велосипедке қайта отырып алып, жүріп кетті. Бутербродтар мен кітаптарды зат салатын артқы орынға жайғастырды.

Эльвис бел темірде отырды. Ол бұған алғашқыдай емес, үйрене бастады. Машинада отырғаннан да әлдеқайда артық екен. Өскенде ол өзіне машина сатып аламын деп әуре болмайды, велосипед сатып алады — бұл анық.

Қаладан біразырақ жер ұзап барып олар бір тоғайдың шетіне келіп жайғасты. Алдымен бутербродтарын жеп алды да, кітап оқуға кірісті. Петер тастар жайлы кітабын оқыды, ал Эльвис буын-буынға бөліп, гүлдердің атауларын ежіктеп отырды. Олар ара-арасында бір-бірлеріне кітаптарындағы суреттерді көрсетіседі. Эльвис соның арқасында көптеген тастардың атауларын біліп алды.

— Тастардың да аттары болады деп кім ойлаған,— деді Эльвис.

— Ал, неге болмасқа? — деді Петер.

Әрине солай ғой. Тастардың да толып жатқан өзге нәрселер сияқты маңызы бар. Эльвис түсінеді. Бірақ бұрын жалпы тастардың, әсіресе мола басындағы тастардың не қажеті барлығын ол түсініп болмайтын. Эльвис Петерге зират туралы айтып берді. «Юхан» деген жазуы бар құлпытастарды көргені жайлы айтты. Және бір таңқаларлығы — бірде-бір «Эльвис» деген жазудың жоқтығы. Мұны көргенде тіпті қалай ойларыңды да білмейсің.

— Ия,— деді Петер.— Моланың басына тас қою, сірә, міндетті де емес болар.

Сөйткенмен де Эльвис моласының басына тас қойғанды қалар еді, бірақ тек титімдей-ақ, құстың жұмыртқасындай-ақ болса жетеді.

— Иә — деді Петер,— мұндай тастың қойылғанына мен де қарсы емеспін, одан үлкеннің бірақ керегі жоқ.

Бұдан соң Эльвис бойын жазып, әрлі-берлі жүгіріп алды. Айналадан ұсақ-ұсақ тастарды жинап-жинап әкеліп, Петерге көрсетеді. Ол оған

бұлардың қалай аталатынын айтып береді. Петер бұл кезде гүл теріп жүрген. Ал гүлдердің атауларын Эльвистің өзі де жақсы біледі.

Петер оған гүлдердің қандай тек пен тұқымдастар семьясына жататынын қалай анықтау керектігін үйрете бастағанда Эльвис қабағын түйіп, тұнжырай қалды.

— Гүлдерде де семья деген бола ма? — деп сұрады ол көңілсіздеу пішінмен.

— Әрине, болады. Несі бар? Бұларды сол бойынша ажыратып, анықтау оңай ғой.

Эльвистің қабағы түсіп кетті.

— Яғни оларға да рұқсатсыз ештеңе істеуге болмайды екен ғой,— деді ол. Сонан соң іле: — Тастардың да семьялары бола ма? — деп сұрады.

— Кейбір реттерде болады,— деп жауап берді Петер.— Бірақ сенің неге көңілің толмай тұрғанына түсінбеймін? Бұлай болғаны барлық нәрселердің бір-бірімен байланысын, қарым-қатыстылығын көруге жақсы емес пе!

— Ал егер адамдар бір семьяға жатпаса, олар бір-біріне қарым-қатысы жоқ, бөтен бола ма? — деп сұрады Эльвис, Петерге жәутендей қарап.

— Жоқ, әрине, тіптен де бөтен болмайды,— деп жауап қайырды Петер. — Сен менің әлгі айтқандарыма басқа мағына беріп қараған екенсің ғой. Ал бұл дегенің өсімдіктерді анықтаудың әншейін ыңғайлы әдісі ғана.

— Жоқ, ыңғайлы емес бұл,— деп дүңк етті Эльвис.

— Жақсы. Семья деген әңгімені осымен доғарамыз. Бұған қарап тұрған ештеме де жоқ, онсыз да дүниедегі бар нәрсе бір-бірімен байланысты ғой, — деп күліп жіберді Петер.

Эльвис бірақ сол түнерген қалпы басын шайқап қойды.

— Сонда гүлдердің қалай болғаны? — деп сұрады ол.

— Саспай-ақ қой! Гүлдер өздерінің тұқымдастық, семьяластық

дегендерге бөлінетіндіктерін білмейді,— деді Петер.

Эльвис жадырап сала берді.

— Рас па? — деді сәл ғана жымып тұрып.— Білмегеніңде ештеңе де қорқынышты болмайды ғой.— Сонан соң іле-шала тағы да тұнжырай қалды.— Ал сен балалардың барлығын жақсы көреді дейді ғой? — деп Петерге сұраулы пішін танытты.

Енді Петер тұнжырап қалды.

— Ал сен,— деді ол қарама-қарсы сұрақ қойып,— үлкендерді жақсы көресің бе?

Сол арада екеуі де күліп жіберді. Мұндай да ессіз сұрақтар болады екен-ау!..

15

Эльвис қиын жағдайға тап болды. Кеше кешке Петер ұйықтайтын жиналмалы қапшығын алып, күзетіп шығу үшін Юлияның үйіне барып жайғасты. Үкішігін өзімен бірге ала жүрді, ал үйдің ішін әбден тәртіпке келтіргенше Эльвистің онда келуіне тиым салды. Егер төбелес шыға қалғандай болса екі ортада Эльвис бірдеңеге ұшырап кетер деп қорыққан еді Петер.

Демек бәрі де болуы мүмкін. Эльвис мұны жақсы біледі. Сол үшін де Петерге бола қобалжып жүрді, жалғыз өзі, қалай болар екен деп ойлады. Әрине, Петердің айтқанына қарсы келуге болмайды, бірақ оны жалғыз қайтіп тағдырдың тәлкегіне тастауға болады. Петерге көмектесу керек. Бірақ қалайша? Қайтіп? Эльвис ойдың түбіне жете алмады...

Ақырында ол ойлап-ойлап, бір шешім тапқандай болды. Тек мұны Петер мақұлдай қояр ма екен? Барлығын алдын-ала екеуі талқылап алғанда дұрыс болар еді. Петерді көру үшін бірақ Юлияның үйіне баруы керек, ал онда баруға Эльвиске тиым салынған.

Тұра тұр... Үйдің дәл қасына таяп бару міндетті де емес қой. Жақын маңына барып күте тұрады, Петер мүмкін бақтың ішіне шығып қалар. Сонда Эльвис оны дауыстап шақырып алады. Сонан соң олар мұның ойлап

тапқан әрекетінің жоспарын талқылайтын болады.

Күн жып-жылы, маужырап тұрды. Мамасы, сыңайы, нөсер болар дейді. Ол бұны ылғи да алдын ала сезіп-біліп отырады, сол себепті де әуелі Эльвисті сыртқа жібергісі келмеген. Мамасы нөсерден қатты қорқады. Бірақ дегенмен де оны қоя берді, Петермен кездесуі керек шығар деп ойлаған болуы керек. Петер пайда болғаннан бері өмір сүру дегенің жеп-жеңіл боп сала берді.

Мамасының айтуынша Петер «сыпайы, өте сүйкімді жас адам», «әншейін бір алтын жігіт». Бұны ол телефонмен құрбыларына айтып жататын. Және ол турасында тағы да «қайырымды жас адам» дегенді қосып қояды. Және ол «балаларды жақсы көреді». Мамасы Петер жайлы тура ас үйдің қабырғасында ілулі тұрған және әнді жақсы салатын басқа Эльвис туралы айтатынындай үнмен айтады. Мамасының даусы сүйкімді болып кетеді. Петер бірақ ән сала алмайды ғой. Кей-кейде көңілдері соққанда ғана Эльвис екеуінің ән айтатыны бар. Әсіресе велосипедпен зымырап келе жатқанда, бірақ жұрттың аузындағы әбден жаттанды болын кеткен әндерді емес, өздерінше бірдемелерді айтады — сөздерін аяқ астынан құрастырады, бұның өзінен қайта көңілді бола түседі, күлкіге де қарық боп қаласың...

Эльвис Юлияның үйіне қарай беттеді. Қақпа алдында тұрған машиналар мен мотоциклдарды ол алыстан-ақ көріп келе жатты. Демек, бандиттер қазір осында. Петер де сонда, барлығына қарсы жалғыз өзі қалған.

Сақтықты мүлдем есінен шығарып, Эльвис Юлияның үйіне қарай тұра жүгірді. Үйге жақындап қалғанда оған сол жақтан қатты-қатты шығып жатқан кейісті дауыстар естілді.

Эльвис тоқтай қалды. Қып-қызыл ұрыс-керістің үстінде бақтың ішіне бұзып-жарып кіріп барғанның қандай мәнісі бар? Тағы да соққы жейсің! Петерге бұлайша көмектесе алмассың. Әуелі онда не болып жатқанын байқап, біліп алу керек.

Эльвис аяғының ұшымен басып, үйді айналып өтті де, қарсы беттегі дуалға жабысып, тұра қалды. Дуал биік болатын, одан әрмен қарай асып түсу қиын. Бірақ енді секіріп түсудің қажеті де шамалы: дуал қирап қалған

еді. Әлдекім машинасымен бұзып өтіпті. Сол машина қазір бақтың ішінде таттанып жатқан темір-терсектің біріне айналған болуы керек. Бұрын дуалдың арғы жағында көкөністері бар тамаша бақша өсіп тұратын, енді тікенек пен сояу-сояу арам шөптер қаптап кеткен.

Эльвис дуалдың үңірейген тесігіне тақап барды. Бұл арадан бәрі де анық көрінеді және естіледі, ал бірақ оны ешкім де байқамайды. Рауғаштардың жапырақтары оны түп-түгел көлегейлеп тұрды.

Бақ іші ығы-жығы адамға толып кеткен. Әлдеқандай бір жасөспірім бозбалалар үй алдындағы алаңқайда топталып тұр. Бұлар сол әлгі бандиттер болатын, ол барлығын да таныды. Оларды көрген кезде үрейден оның жүрегі тас төбесіне шықты. Өткен жолы өзі қашып құтылған үшеуді де көріп тұр. Эльвистің сазайын бермекші болған машинасы бар жігіт те осы арада жүр. Бірақ бұл жігіт қазір тым-тырыс қана темекі тартып, бөлектеу тұрды, көздерінде ғана оның ыза мен кекесін бар еді.

Әзір ешкімнің жаман әрекетке қолы бара қойған жоқ. Бандиттердің көздері бағжиып қалған, тек балағаттау үшін анда-санда ауыздарын қимылдатып қояды. Олардың бәрі екінші қабаттағы терезе жаққа қарап тұрды. Одан әлдекімнің бұлардың барлығын шетінен сықпыртып сөгіп, қатты дауыстап жатқаны естілді. Кім де болса жалғыз адамның даусы. Эльвиске енді бұл айқын естілді. Сонан соң кенет кімнің айқайлап жатқанын білгенде барып тұрған орнында аузын ашып, қатты да қалды. Шыныменен-ақ бұның Петер болғаны ма?

Ол екінші қабаттағы қираған терезенің алдына келіп, тамағын жырта бар даусымен бандиттерге айқайлап жатты. Ашу мен ызадан ол әбден терісіне сыймай тұрды. Терезеден ара-арасында әлдеқандай бір қоқым-соқымдарды лақтырып жібереді. Эльвис Петерді қырынан, терезеден басын шығарған кезде көріп қалып тұрды.

— Сендердің ми сауыттарыңдағы немене өзі? — деп айқайлады ол. — Өздерің ақыл-естеріңнен айырылғансыңдар ма түге? Бұдан артық, бұдан жақсы үйді көргендерің бар ма! Бұны қиратылудан аман сақтап қалуға көмектескен өздерің емес пе едіңдер! Ұмытып кеттіңдер ме?

Алаңқайдағы тұрғандардың арасынан дабыр шықты. Машинасы бар әлгі бір жігіт тартып тұрған сигаретін шиырып лақтырып жіберді де, алға

өңмендей шығып айқай салды:

— Өтірік! Мен бұл ескі лашықты алып қалуды ойыма да алған емеспін! Маған керегі не еді мұның! Тапқан екенсің ақымақты!..

— Солай де! — деді Петер жайбарақат қана.— Онда, ше, кәне, тайып тұр! Бұл араға сенің бір тиынға да керегің жоқ енді!..

Петер содан соң аз ғана тосылып тұрды да, қайта айқайға басты:

— Егер араларыңда тағы да осындайлар болса, шықсын кәне ортаға!

Бірақ қалғандарының бәрі де тым-тырыс тұрды. Сәлден кейін араларынан өзара күбірлескен күңкілдері естілді. Бұлардың енді кімге ырза болмай күңкілдесіп жатқаны белгісіз еді. Петерге ме, әлде машинасы бар жігітке ме?

— Ал біздер, міне, осы үйге бола шыр-пырымыз шықты!— деп жалғастырды сөзін Петер.—Одан ары да сондай жанашырлықпен қарайтын боларсыңдар деп ойлаған едім. Үйді жөндеп, тәртіпке келтіріп алып, бұнда демалып, көңілденуге келіп тұрамыз деп келіскен жоқ па едік?! Ал сендер мұның орнына не істегенсіңдер? Барлығын шетінен бүлдіргенсіңдер, қиратқансыңдар, бақтың іші қоқыстан аяқ алып жүргісіз. Бұдан соң үйді қиратпайтын ештеңесі қалған жоқ дейді де, бір-ақ күнде мұны жоқ қылады. Сендер, демек осы үйді жермен-жексен етіп бұзып тастағылары келіп жүргендердің жағында болдыңдар ғой, солай ма? Түсінікті! Сендер барып тұрған сатқынсыңдар. Көмек күтетін адамдардың сиықтары сендер сияқты бола берсе, онда бұл дүние қараң қалар! Және бұның барлығы да тек қана сендердің кер жалқаулықтарыңнан, басқа ештеңеден де емес! Ақылсыздықтан және! Мұны басқаша айту тіптен де мүмкін емес.

Петер ілкіде сөзін ашулы бастаған жоқ еді — қайта мұңдылау шықты, соңғы жағынан бірақ қайта қызынып кетті. Бандиттер оның сөзін бөліп, әлдене деп балағаттап, Петерге бірдемелерді қарсыласып айтып жатты, бірақ оның даусы бәрін де тұншықтырып басып тастап тұрды. Істің дұрыс мән-жайын айтып тұрған — жалғыз ол ғана. Ал әлгілер болса сөзге сөз қайтарып, парықсыздан-парықсыз керісуді ғана біледі.

Кенет бір кезде әлгілердің біреуі Петерге қарай тас атты. Мұны қайсысының істегенін Эльвис көрген жоқ, сірә, сол машинасы бар жігіт

болар.

Тас терезеден әрі өтіп кетті, Петерге бірақ тиген жоқ, еденге барып тақ ете түскені естілді.

— Жауыздар! — деп айқайлады Петер.—Сендер қорқақ және нағыз жауызсыңдар!

Бұдан соң олардың ешқайсысы тас лақтырмады. Оның есесіне Петер терезеден жыртылған, көне етікті лақтырып жіберді. Мұның артынан шаңтозаңның бұлтын ілестіріп көпшік ұшты. Бұдан соң терезеден сынған пластмасса тәрелкелер мен граммофон пластинкалары сыртқа қарай бұршақтай жауды.

—Жетті енді. Мен қоқыстардан тазарта бастадым!—деп жариялады Петер.

Бандиттер тұрған-тұрған күйі үрпиісіп қалды. Бір-бірлерімен сонан соң сыбырласа бастады. Өзара мүмкін Петерге әлденедей қастандық жасауға келісіп жатқан болар. Ал оларға қарсы тұратын, Петер жалғыз ғой! Шұғыл бірдеме ойлап табуы керек! Эльвистің бұдан әрі ешбір әрекет жасамай тұра беруге дәті жетпеді.

Таяу барып, әлгілердің не жайында сыбырласып жатқанын тыңдап алуы керек әуелі. Содан соң үйге ас үй жағынан кіріп, Петерге бұлардың қандай қастандық жасағалы жатқанын жеткізуге болады. Және оған терезеден қоқым-қоқыстарды лақтырысуға көмектеседі. Ұрыс-керіс дегенге Эльвис онша шебер адам емес, бірақ қоқыстарды лақтыру қолынан келеді. Әйтеуір өзінен қандай да болмасын, пайда бары даусыз ғой...

Рауғаш бұталарын тағаланып, Эльвис үйге қарай мысықтабандай жөнелді. Бұл жаққа ешқайсысының көңіл аудармағаны жақсы да болды, рауғаштардың сыбдыры әжептәуір байқалып тұрған еді. Енді өзгелерінен берірек тұрған анау қираған машинаға жетіп алуы керек. Эльвис рауғаштар жапырағының сыбдыры басылғанша сәл демін басып алды да, әрі қарай кідірмей ілгерілей берді.

Қақ жолында, қалың шөптердің арасында бір тақтай жатқан болатын. Ол байқамай соған сүрініп кетіп, ұшып түсті. Қасында әлдеқалай жатқан темірге барып соғылып, басын көтеруге шамасы жетпей ұзынынан түсіп

жатып қалды. Со бойда табан астындағы қиыршық тастарды шықырлатып әлдекімнің өзіне қарай келе жатқанын құлағы шалып жатты.

Эльвис атып тұрып, қираған машинаға қарай бір ыршып түсті де, кабинаның ішіне қойып кетіп, тозық отырғышының артына бір уыс боп жасырына қалды. Құтылып кетуге бірақ енді ешқандай да үміттің жоқ екеніне көзі жетіп отырды.

Масаттанған айқай естілді. Артынша әлдекімнің мықты қолы Эльвисті мытып ұстап алды да, кабинадан суырып шығарды. Бұл бандиттердің бірі, ұзынтұра, шымырша жігіт болатын. Ол Эльвисті үй алдындағы алаңқайда тұрған топқа қарай сүйрелей жөнелді.

Эльвис тырмысып қарсыласып көріп еді, әлгі ұзынтұра оны қаңбақ құрлы көрмей көтеріп алып, сілкілеп-сілкілеп жіберді. Топталып тұрған бандиттер бірінің аузындағы сөзін бірі жұлып алып, дабырласып, айқайлап жатты. Ал Эльвисті көргенде әлгілердің қалай жамырасып қоя бергенін көрсең!

— Міне, мынау әлгі сол тыңшы! — деп дауыстап жіберді біреуі. Бұл Эльвистің анада қашып құтылған жасөспірім бұзақыларының бірі болатын.

— Ах, бұл сен бе едің! — Машинасы бар жігіт тісінің арасынан ысқыра сөйлеп, Эльвиске тақай берді.— Кәнекей, балақайды менің алдыма әкеліндер! — деп бұйырды ол.

Эльвис бірақ ұзынтұрадан жабысып айырылмады. Бұл өзі бір қарағанда басқалардай ызалы емес көрінген болатын оған. Ол қорқудан да гөрі ұялыңқырап тұрған еді, мұнысына тап осы сәтте өзі де түсінбеді. Петер қарап тұрған терезе жаққа мойнын бұруға беті шыдамады. Ұяттан өртеніп тұрғаны соншалықты, оның қорқуға да шамасы болмай қалды.

— Эй! Гоп!—деп айқайлап жіберді ұзынтұра Эльвисті аяқтарын тырбыңдатып әуеде ілгерілі-кейінді шайқап тұрып. Машинасы бар жігіт өзіне таман жақындай берген сәтте ол Эльвисті топтың ортасына қарай тастай салды.

Қара ормандай қалың қол Эльвисті жерге түсірмей қағып алды. Жігіттер мен қыздар «ураласып», Эльвисті доп сияқты етіп бір-бірлеріне қақпақыл жасады.

Ұзынтұра мен машинасы бар жігіт ұстаса кетіп, тебелесе батады. Ал Петер терезеден көрінген де жоқ, оның үні де естілмеді. Кенет әлдене салдыр-күлдір ете түсті. Бандиттердің тап аяқтарының астына, көгалға көп сыранның бос шишалары салынған темір шелек қаңғыр-күңгір ете қалды. Бұл тарсыл әлдененің жарылысы кезіндегі дүмпуден де қатты естілгендей болды. Содан кейін іле бәрі де жым-жырт бола қалды.

Сірә, бандиттер оқыс дыбыстан шошып қалса керек. Шошымаған болса да әйтеуір абдырап, сәл-сәл абыржып қалғандары анық. Сомадай екі жігіт Эльвисті қуыршақ тәрізді етіп көтеріп тұрды. Қазір оларға Эльвистен келіп-кетер түк те жоқ еді.

— Балақайды қоя беріңдер! — деп жекірді оларға Петер.

Әлгі жігіттер сол бойда қолдарын сылқ түсірді. Эльвис жерге сырғып түсіп, сол орнында, сол күйі отыра қалды.

— Тұр! — деп айқайлады Петер оған. Ашуланғаны ма бұл, ашуланбағаны ма, белгісіз.

Эльвис тұрды. Басы айналып, аяқтары қалтырайды. Ол енді қалай қарай, қайда кетерін білмей тұрды.

Петер терезеден мұны қолымен көрсетіп:

— Бұл балақайға қол тигізуші болмаңдар! — деді.

— Оның бір өзінің ақылы барлығыңдікін қосқандағыдан артық. Ол бұл араны арттарыңнан жинастырып, тәртіпке келтіруге тырысып жүрді, сендер болсаңдар қиратуды, бүлдіруді ғана білдіңдер. Қәнекей, әрмен тұрыңдар, бері жіберіңдер оны! Тез, кәне, деп тұрмын ғой сендерге!

Жігіттер кейін шегініп, Эльвиске жол берді. Оның айналасында ешкім қалған жоқ. Бәрі де үнсіз. Тек әлгі машинасы бар жігіт қана алға ұмтылып шығып Петерге ызалана айқайлады:

— Біреудің ісіне қолыңды сұқпа! Бұл боқмұрынмен мен өзім айналысамын! Мұндай ұятсыз, әрі барып тұрған бөспе сөз тасушы боқмұрындармен не істеу керек екенін де білмей тұрмын!

Сол орнында жерден өсіп шыққандай мелшиіп қалған Эльвиске қарай бұрылды ол. Бандит жігіттің өктем зәрлі көзқарасы оның бойындағы бар күш-жігерді зым-зия ғып өзіне тартып алғандай болды. Кенет осы сәт екі қыз бен бір бала топтан атылып шығып, Эльвистің алдына кеп тұра қалды.

— Жолдан былай! — деп айқайлады әлгі бандит.

Олар бірақ оның сөзін тыңдаған жоқ. Осы бір сәтте топтан бойшаңдау екі жасөспірім жігіт бөлініп шығып, оның қолынан шап беріп ұстай алды. Ол жұлқынып, шығып кетуге тырысып еді, мұнысы бірақ бос әурешілік боп қалды. Ол екеуі мұны тырп еткізбей мығым ұстап тұрды. Ол балағаттап, қарсыласып, әлгілерге даусын көтеріп, бірдеме деп жатты. Онысын бірақ ешкім де тыңдаған да, құлағына да асқан жоқ.

— Әбден мезі қылып біттің! Сені де командир дейміз-ау! — деген сөздер естілді жауап орнына.

Ұрыс-балағатты сөздер тағы да өршіп кетті. Петер ғана бұған араласпады. Ол терезенің алдында үнсіз тұрды. Эльвис оған көзінің қиығын салып қойды.

— Үйге бар! — деді Петер оған. Басқа ештеңе айтқан жоқ.

Эльвис қолдарын шалбарының қалтасына тығып, үйге қарай ләм деместен жөней берді. Ол жан-жағына қарамай жүре берді, бандиттер оған ысырылып жол беріп жатты. Ол көзіне таман төмен сырғытып киген бөрікшесінің маңдайлығы астынан тұп-тура алдына қарап бара жатты. Артына бірде-бір рет бұрылмады.

Ол өзінің доп сияқты артқа-алға, ілгерілі-кейінді лақтырылғанын есіне алды. Өзінің бұл араға келгенінен титімдей де мән шықпағанын ойлаумен болды. Және Петер де оған ренжіген болар?

16

Эльвис өзінің ойға алған ісін қайткенмен де орындауға бел буды. Юлияның бағындағы ұрыс-төбелестен кейін ол тұп-тура үйге тартты. Мамасы шығып кеткеннен кейін телефон бос қалды, Эльвис атасына звондады. Жолы болды. Трубканы атасының өзі алды.

— Менің туған күнімді бүгін атап өтейік! — деп ұсыныс жасады.— Жарай ма?

— Жарайды,— деп келісті атасы.

— Ал сен тап осы бойда келе аласың ба?

— Мен тек жуынып-шайынып, киімдерімді ауыстырып аламын да, кідірместен жолға шығамын,— деді атасы.

Эльвис болса киім ауыстыру дегенді ойына да алған жоқ болатын. Ол атасынан:

— Үстіңдегі қандай киім? — деп сұрады.

— Мал қораны тазалап жүрген адамның үстінде қандай киім болатыны белгілі емес пе,— деп жауап берді атасы.

— Өте жақсы! —деп айқайлап жіберді Эльвис.— Киіміңді ауыстырма!

— Саған не болған,— деді атасы,— әжең мені бұл түріммен өлсе де жібермейді. Қалаға барарда ол ылғи да менің дұрыс киінуімді талап етеді.

— Ал сен оған менің туған күнімді тойлаймыз деп айт! — деп тұрып алды Эльвис.

— Мұның септігі тиюі де екіталай нәрсе,— деді атасы, дегенмен айтып көруге уәдесін берді.

Ол бірінші автобустан қалмай, тезірек жетуге тырысамын деді. Олар ыстық шұжық сататын будканың алдында кездесуге уәделесті. Осылай болғаны дұрыс, ешкімге атасының не үшін келетінін айтып, түсіндіріп, ұғындырып жатпайды.

Эльвис телефонның трубкасын орнына қойып, көшеге қайта жүгіріп шықты. Әйтпесе кенеттен мамасы келіп қалуы мүмкін.

Эльвис салғаннан салып отырып, темір жол кеңсесіндегі ағайға барып, болған оқиғаның мән-жайын айтып берді. Ол кісі қолынан келген көмегін аямауға уәдесін берді. Одан соң Эльвис қалалық экспедиция бастығына

барып шықты, ол да көмегін аямайтындығын айтты.

Бұл ағайлар — жақсы адамдар, айтқаныңның бәрін бірден түсіне қояды. Атасына қарағанда олар аздап қаталырақтау, бірақ ақылдылық жағынан келгенде тура сондай деуге болады. Уәде берсе болды — орындайды. Ең соңында Эльвис өзінің тағы бір ескі танысы — шұжық сататын сатушыға келді. Бұл да өте ақылды ағай. Атасын ол сол арада отырып күтті.

Ширек сағат етпей-ақ атасы жетіп келді. Бірақ мал қора тазалағанда киген киімімен емес.

— Ештеңе де шықпады. Әжең деген ересен қатал кісі ғой,— деп түсіндірді мән-жайды.

— Уақытты құр босқа жоғалттым. Сен өзін де білесің ғой: әйелдермен дауласудан пайда жоқ.

Ия, Эльвис мұны біледі. Ол атасының тырысып баққанын да түсініп тұрды. Әйтеуір бір киер сәнді костюмін кимегені де жақсы болыпты, үстіндегісі бәріне де жарап қалады.

Атасы Эльвистен:

— Сенің туған күніңді қалайша тойлаймыз? Не ойлап таптың? Жә, кел, алдымен бір-бірден шұжық жеп алайық, ас үстінде талқылап көрерміз.

Жақсы ұсыныс екен деп ойлады Эльвис. Әрқайсысы бір-бір шұжықтан алды да, будканың алдындағы орындыққа келіп жайғасты. Эльвис атасына Юлияның үйі жайында, және онда не болып жатқаны турасында әңгімелеп берді.

Істің мән-жайын атасы бірден түсіне қойды. Ол әрдайым да бәрін түсінеді. Петерді тағдырдың тәлкегіне тастауға болмайтыны айдан анық нәрсе ғой. Атасының зығырданы қайнап, күйіп-пісті.

— Қазір барып мен ол мәжүгін әңгүдіктерді тезге салайын,— деді.

— Петер оларды тезге салып қойған,— деді Эльвис.

Бірақ атасы Петердің мұндай мәжүгіндерді жөнге сала алатынына бір

дегеннен сене қойған жоқ.

— Жас қой ол әлі,— деді атасы.

— Жо-о-қ! —деп қарсылық білдірді бұған өзінің досын мақтан тұтатын Эльвис.

— Петердің қолынан ол келеді. Өз көзіммен көрдім.

Осы мезетте экспедиция мен темір жол кеңсесіндегі екі ағай да келе қалды. Олар жұмыстарын аяқтап, Эльвиске көмекке келген болатын. Ол екеуі де шұжық алып, тамақ үстінде атасымен бірге алдағы іс-әрекеттің жоспарын талқылай бастады. Эльвис әлгі анадағы таныс полицейді шақырса қалай болар екен деп ойлады. Мұны ол атасына айтып, ақылдасып көріп еді, ол:

— Керегі болмас. Өзіміз-ақ бірдеме істерміз. Полицияның келгенін бандиттер көрсе іс насырға шауып жүрер. Полицей өзімен бірге тағы да серіктерін ерте келуді ойласа, бәрі де мүлдем бүлінеді.

Шұжық сатушы да будкасын жауып, олармен бірге баратындығын айтты. Бұдан басқа енді ешкімнің де керегі жоқ еді.

Экспедициядағы, темір жол кеңсесіндегі ағайлар бұнда жүк машиналарымен келіпті. Эльвис атасы екеуі темір жол кеңсесіндегі ағайдың үлкеніректеу жүк машинасына отырды. Ал шұжық сатушы экспедицияның жүк машинасына жайғасты. Бәрі Юлияның үйі алдына бір мезгілде келуге уәделесті.

Жүк машинасының үстінде шайқалып келе жатып Эльвис Петердің жағдайын ойлап, тағы да қобалжи бастады. Бұлар кешігіп қалып, аяқ астынан ол бірдемеге ұшырап қалғандай болса ше...

— Мен саған звондағаннан бері қанша уақыт өтті екен? — деп сұрады ол атасынан.

— Бір жарым сағат,— деді атасы.

— Өте көп уақыт өткен бе сонда?

— Қалай деуге болады... Бұның мәңгіліктей созылған ұзақ уақыт болуы да ықтимал, немесе көзді ашып-жұмғанша зыр ете түсер қас қағымдай-ақ сәт болуы мүмкін,— деп түсіндірді атасы. — Бұл сенің қандай ортада, қандай жағдайда болуыңа байланысты.

Жауап Эльвисті пәлендей тыныштандыра қоймады. Ол Петердің қазір қандай ортада қалғанын жақсы біліп келе жатыр.

— Петер үшін қобалжып келесің бе? — деп сұрады атасы.

Эльвис басын шұлғыды. Ал атасы қорқудың, қобалжудың керегі жоқ деді. Жұртты ақылымен жөнге сала білетін адам еш уақытта құрымайды. Бұл жұдырықтасып төбелесе білуден де маңыздырақ нәрсе.

— Міне, келіп те қалдық,— деп тыныштандырып қойды атасы.

Жүк машиналары бір мезгілде үйдің екі жағынан келіп, тоқтай қалды. Шұжық сатушы жерге секіріп түсіп, ауланың ішіне машинамен кіру үшін қақпаны ашты.

Олар қиыршық тас төселген кең жолмен аулаға кірген мезетте Эльвис тіптен толқуын баса алмай кетті. Не болғаны түсініксіз? Бандиттер ізім-ғайып жоқ. Төңірек құлаққа ұрғандай тып-тыныш, төбелес те, ештеме де жоқ.

Бақтың ішінде әлдекімдер жұмыс істеп жатыр. Олар қоқыс-қоқымдарды сыпырып, әр-әр жерге үюде. Енді біреулері қираған машинамен әуреленіп жүр. Жинау, тазалау жұмыстарымен айналысып жүрген біреулердің қараңқұраң еткен бейнелері терезеден де көрініп қалады. Тіпті бақтағы ағаштардың басына да шығып алып, бұтақтарды шөп-шалаңнан тазалап жатқандар бар.

Эльвис, атасы және басқалар да жүк машинасынан түскен бойда өздеріне қарсы келе жатқан Петерді көрді.

— Жарайсың, Эльвис! — деді ол. — Жігітсің нағыз!

Петер тап осы мезетте ауланың ішіндегі қоқыстарды тиеп, шығаруға машинаны қайдан табуды ойлап бас қатырып тұрған. Ал Эльвис болса бұл шаруаны Петерден де бұрын ойластырып үлгеріпті. Жүк машиналары

дегендей-ақ келді.

Эльвис өз көзіне өзі сенбеді. Қазір енді үй іші мен бақты тәртіпке келтіріп жатқан шыныменен-ақ сол бандиттер ме? Эльвис кеткенде бұл арада төбелес болып жатқан жоқ па еді. Бұларға сонда не болғаны? Эльвис мыналардың сол әлгі өзі көріп кеткен жігіттер екеніне тіпті де сенбес еді, бірақ расында да солар болатын.

— Таңқалатын несі бар? — деді Петер.— Жалпы бұлар ешқандай да бандиттер емес, сені мен өзіміз сияқты адамдар. Олардың да көңілді, әрі жақсы өмір сүргілері келеді. Тек бұларды теріс жолға итермелеп жіберген, сондықтан да ненің жақсы, ненің жаман екенін өздері де ажырата алмай қалған. Ал қазір олар өздерінің бұл қателігін түсінді.

— Қалайша сізге бұның сәті түсті?—деп сұрады атасы.

— Сәтін өздеріне-өздері түсірді, — деп жауап берді Петер.

—Біз осы арада біразырақ қана өзара талқыласып алып едік, сонан соң бәрін де өздері түсінді. Біреуі ғана түсінгісі келмеген еді. Бірақ өзінің сөзін ешкімнің тыңдағысы келмейтініне көзі жетті де, аман-сауында тайып отырды.

«Әлгі машинасы бар жігіт жайлы айтып тұр ол» деп болжамдады Эльвис. Ол жігіт бұл арада көрінбейді. Қашып кеткен ендеше сол.

— Және бұл араға енді қайтып келмейді,— деді Петер.— Қалғандары оны енді көргісі де, білгісі де келмейді. Оны тек бүлдіруге, қиратуға жібер, бұны да ол өз қолымен істемейді, өзі үшін басшылық жасағысы ғана келеді. Енді бірақ бітті, бәріне де нүкте қойылды.

Балалар оны қуып жіберді де, адам кейіптеріне оралды. Эльвис енді бұлардан қорықпай-ақ қойсын, олар бұрынғыдай жауыз емес, қайта мейірімді жігіттер, жұмыс істеп, маңдай терлерін адал төгуден де қашпайды өздері. Көріп тұрсыңдар ғой, міне, білектерін сыбанып жіберіп, бақтың ішін тазалап жатыр.

— Оларға көмектесу керек,— деді Эльвис.

Петер:

— Сірә, енді қоқыстарды жүк машинасына тией бастау керек болар. Және ана қираған машинаны да бұл арадан әкетудің амалын ойластырған жөн. Тазалау мен жинап-сыпырудың айналасында жүрген адам онсыз да көп,— деді.

Экспедиция мен темір жол кеңсесінен келген ағайлар және шұжық сатушы үшеуі іске кірісіп кетті. Көп ұзамай екі машинаның астауына да қоқыс төбесімен бірдей болып тиелді. Бақтың іші заматта бұрынғы жып-жинақы, ұядай қалпына келді. Және де барлық шаруа тез арада бітті.

Үйдің ішінде де қоқыс қалған жоқ, бірақ едендері лас қалпында болатын.

— Ертең айнадай ғып тазартамыз,— деді Петер.

Бүгін енді жұмыс аяқталды. Машиналардың қайтуы керек болған кезде атасы шұжық сатушыға:

— Жолай саған соға кетіп, ыстық шұжық, нан, қыша сияқты бірдемелер, турасы сендегі қалғандардың бәрін әкелейік. Балаларды жақсылап тұрып тамақтандыру керек. Менің оларды қонақ еткенім болсын! — деді.

Төбесімен бірдей болып қоқыс тиелген машиналар қақпаның арғы жағына шығып кеткеннен кейін Эльвис пен Петер екеуі күнбағысты көруге барды. Күнбағыс енді шыныменен-ақ аман қалды. Бұған бола қорықпауға да болады. Көп ұзамай оның гүлі де ашылады.

— Бұл Юлияның күнбағысы,— деді Эльвис. Петер мақұлдап басын изеді.

— Енді төрт күн қалды, содан соң Юлия келеді,— деді ол.

— Төрт күн-ақ па қалғаны?

Эльвис саусақтарын көзінің алдына тақап, санай бастады: бас бармақты алып тастайды.—Сонда тұп-тура төрт саусақ қалады. Көп ұзамай машиналар қайтып оралып, қақпаның алдына келіп тұрды. Балалар жүгіріп барып, шұжық сатушыға астаудан тамақ салынған себет кәрзеңкілерді түсірісіп және бұларды бақтың ішіне апарып қоюға көмектесті. Шұжық

сатушы шұжыққа қоса картошка, томат, тұздығын және қияр да әкелді, әркім қалағанын жеуіне болады.

Бақтың ішінде кішігірім той болды. Балалар ас үстінде де, одан соң да үйдің төңірегіндегі қалған жұмыстарды бөлісіп, істеп тастаудың жайын талқыға салды. Біреулері қираған машинаны шығарады, біреуі терезеге жаңадан көз салады, біреуі шарбақты жөндейтін болды. Үйдің ішін қайтіп әдемілеп жинақтап қоюға болатынын да ойластырды олар.

Эльвис аз сөйлеп, кеп тыңдады. Ол тек әлдененің ұмыт қалмауын қадағалап отырды. Мәселен, шарбақ турасында бірнеше рет қайталап, оларға ескертіп қоюына тура келді, балалар бұны естеріне алмай қойған...

Шыныменен-ақ қазір осы өзінің қасында отырғандар — сол әлгі бұзықтар ма?! Жоқ, енді олар тіптен де бұзықтар емес. Аузынан артық сөз шығарып, өздері жайлы жеткізіп баратын болса, өлтіріп тастаймын деп шыбықтардан өрме жасап алып, бұған кәрін төккен сондағы қыз қазір оның қасында отыр. Шұжығын томат тұздыққа малып береді, қияр ұсынады оған. Одан соң іле-шала Эльвиске лимонад құяды. Қандай сүйкімді қыз. Қазір олардың барлығы да сүйкімді.

— Түсінесің бе,— деді жігіттердің бірі Петерге,— біздер жалпы бұл арада бәрін қиратып, бүлдіргіміз келген жоқ... Біз бандиттер емеспіз ғой сондайлық бір...

— Әрине, түсінікті,— деп жауап берді Петер.

Қыздардың біреуі ағасының әйнекші екенін, азғантай ақыға терезеге әйнек салып та беруі мүмкін екенін айтады. Үйді жақсылап жөндеуге тура келеді.

— Бәріміз бірігіп ақша жинаймыз,— десті балалар.

— Мына балақайдан басқамыз,— деді кенет біреуі.— Ол ештеңені бүлдірген жоқ қой.

— Әрине, өзі де солай ғой! Эльвистің бұл араға мүлдем қатысы жоқ! — деп өзгелері де қостап әкетті.

Барлығы да Эльвиске қошаметтей қарады. Оған осыған шейін

осыншама көз еш уақытта жапырлай қарамаған еді.

— Жарайсың, Эльвис! — деді балалар.— Ақылды баласың.

Одан соң ән айтылды, балалардың біреуі гитарада ойнай жөнелді, барлығы жапа-тармағай билеп кетті.

— Тамаша туған күн болды! Солай ғой,ә?—деді Эльвис атасына үйге келе жатқанда.

— Мен көрген туған күндердің ішіндегі ең тамашасы! —деп мақұлдады атасы.

— Мен де солай ойлаймын! — деп қуана айқайлады Эльвис.

Олар бір-біріне қарап, үстерінің аяғынан басына дейін сатпақ-сатпақ болғанын бір-ақ білді.

— Жақсы костюмді кимегеніңе де шүкір, әйтеуір,— деп Эльвис атасына жұбату айтты.

— Жетпегені сол еді!— деді атасы костюміндегі ласты сүрткілеп жатып. Әжең де қайда жүріп, осыншама былғанғаныма таң қалатын болды.

— Менің туған күнімді тойлағаныңды айт, - деп ақыл берді Эльвис.

Атасы Эльвистің киіміндегі шаңды қағып жатып оның үсті түп-түгел ласқа былғанғанын көрді.

— Саған менен де гөрі көбірек тиетін болар, Эльвис, - деді ол кәдімгідей қамыққан үнмен.

— Жүр сенімен бірге еріп барайын да, саған ара түсейін.

Эльвис бірақ басын шайқап, бұған келіспеді. Онда тіптен сөз көбейіп кетеді. Мамасының атасына қалай қарайтынын ол білмейді емес. Ол Эльвистің мұншалықты былғанғанына кінәлі атасы деп ойлайды. Ал бұл әділеттілік болмас еді.

— Маған ара түсудің керегі жоқ,— деді Эльвис.

— Сен онанда әжемді тыншыт, ал мен мамамды тыншытайын. Біреуге арқа сүйеуге дағдыланбай-ақ қояйыншы.

17

Әжесі ас үйдегі диванның үстіне ораулы түйіншекті қойып жатып, болар-болмас күрсініп алды.

— Мынау Юханнан қалған ең соңғы киімдер,— деді ол.

Ас үйдің іші тып-тыныш бола қалды. Әжесі диванға отырып алып түйіншекті шешіп, киімдерді шығара бастады. Ол бұларды, әрине, Эльвис үшін әкелген.

Ешкім де үндеген жоқ. Мамасы плитаның жанына барып, кофе қайнататын шәйнекті қолына алды да, ішін шайып тастау үшін қақпағын ашып, судың ағынының астына үзік ұстап тұрды.

Эльвис әжесіне қарайды: ол Юханның киімдерін қолымен сипалап отырды. Эльвис әжесін де жақсы көреді, бірақ атасына көңілі көбірек бұрады. Әжесі — көп сөйлемейтін момын адам. Атасымен бірге келгенде оның үндемейтіндігі онша байқалмайды. Ал жалғыз өзі келсе үйдің ішінің осылай жым-жырт болып тұрғаны. Эльвиске қазір атасы жетпей отыр. Атасы келген кезде Эльвис әжесін тіпті ойына да алмайды. Бұнысы, әрине, әділетсіздік. Және дұрыс та емес.

Мамасы ақырында кофе қайнататын шәйнекті шайып болды.

— Бір шыныаяқ кофе ішетін боларсыз? — деді ол әжесіне қарап.

— Иә, рақмет,— деді әжесі естілер-естілмес қана.

Бұның есесіне мамасының кофе шәйнекті плитаның үстіне тарс еткізіп қоя салғаны ап-анық естілді. Ішінен шыныаяқтар мен табақшаларды алған мезеттегі буфет есікшелерінің сарт-сұрт ашылып-жабылғаны да өзгешелеу. Тәтті самса салынған табаның да тарсылы бөлекше шығады. Әшейіндегі байқала бермейтін тарсылдар, дыбыстар әжесі келген күні әсіресе айқынырақ естіліп жатады. Столдың үстіне дастарқан жайылып, ыдыстар қойылғаннан кейін мамасы кофенің қайнауын күтіп, плитаның жанында әрі қарап тұрды. Сонда ғана барып ылғи да толық жабылмай қалатын

құбырдан судың тамшылағанынан бөтен дыбыс естілген жоқ.

Мамасы да әжесі келген күні үндемей қалады. Оған кофе қайнатып береді, бірақ аузын мүлдем ашпайды деуге болады. Тіпті Эльвис жайлы да, оның жасаған ақымақ қылықтары туралы да әңгіме қозғамайды.

— Әжей бала тәрбиесі жайынан ештеңе түсінбейді,— дейді мамасы.— Ол кісі балаға ересектерше қарайды.

Мамасы әжесін көңілсіз адам дейді. Ал басқа әжеймен, мамасының мамасымен сөйлесіп, әңгімелесу әлдеқайда көңілді де, жақсы. Ал басқа атай, мамасының әкесі папасының әкесіне қарағанда «салауаттылау», жұтқыншағынан ащы су өткізуге әуес емес.

Ал Эльвис болса оларды да, бұларды да жақсы көреді, бірақ, әрине, папасының папасымен көбірек әңгімелеседі, екеуі—дос. Ол екеуінің өмірге деген көзқарастары бірдей. Кофе дайын. Мамасы столға келіп, әжесіне қарама-қарсы отырды. Эльвис столдың шеткі жағына барып отырады. Мамасы кофе құяды. Эльвиске де бір шынысын құйып берді.

— Балаға да кофе беретін бе едің? — дейді әжесі.

— Ол ылғи да бізбен бірге отырып кофе ішеді,— деді мамасы.

— Ал кофенің бұған қандай пайдасы бар?—деді әжесі.— Сенде сүт те жоқ па?

Мамасы күрсініп орнынан тұрды да, мұздатқыштан сүт құйылған құмыраны алып столдың үстіне қойды. Ашулы сыңайы бар.Эльвис не істерін білмеді. Шыныаяғы кофеден шүпілдеп тұр, енді дәл тұмсығының алдына сүтті әкеп қойды.Алдымен кофені, содан соң сүтті ішсе қайтер екен?

Эльвиске кофені ішкен не, сүтті ішкен не, бәрібір. Ал мамасы мен әжесі үшін бұл бәрібір емес сияқты. Мамасы жұлқынып, ызалы қимылмен кофесін қасықпен шайқап-шайқап жіберді. Ал әжесі екі көзін сүттен айырмай отырды. Екеуі де үнсіз. Эльвис тәтті тоқашқа қолын созды. Мамасы оның қолынан қағып жіберді, тоқаш нан салғышқа қайта түсті.

— Сұғанақтанба бірінші! Әжең алсын алдымен!

Мамасы нан салғышты алып, әжесінің алдына қойды. Әжесі сәл-сәл ғана қалтыраған қолдарын созады. Бірақ тоқашты алмайды. Бұның орнына ол кофе шәйнектің қақпағын ашады да, одан соң Эльвистің шыныаяғын алып, ішіндегісін шәйнекке қайта құйып ортайтады. Сонан соң шыныаяқтың ішіне екі шақпақ қант салып, кофеге араластырады. Шыныаяқтың ернеуіне шейін шүпілдетіп бұдан кейін сүт құяды. Кофе нағыз ақшыл-қоңыр қоспаның өзі боп шыға келді. Әжесі содан соң көңілі толған, масаттанған кейіппен шыныаяқты орнына қойды.

— Бұл сүт қатқан кофе,— деді ол.— Сүт қатқан кофені Юхан дүниедегі барлық нәрседен артық көретін.

Мамасы елеусіздеу ғана мырс етіп қойды. Ол шыныаяғынан кофені аузын толтыра ұрттап отыра берді, ештеңе деп сөз қайырған жоқ. Эльвистің «сүт қатқан кофені» бұрын да ішкені бар. Жек көрмейді ол мұны. Иісі ғана расында да өзгешелеу, юхандық, бірақ нан қабыршағын жібітіп жеуге жақсы.

— Енді тоқашты алуға бола ма? — деп сұрады ол.

— Сіз алып па едіңіз? — деді мамасы әжесіне.

Әжесі тоқашты сол бойда асығыс алды да, нан салғышты Эльвиске қарай ығыстырды. Үлкендеу бір тоқашты көрсетіп, оған соны ал деді. Мамасы тап осы арада бірдеме айтқысы келді де, ернін жымқыра қойды. Эльвис әлгі үлкен тоқашты алды. Әжесі бұған қарап жымиып қойды. Оның жүзіне қан ойнап шыға келді, сірә, өзінің дегені болғанына әбден көңілі толып отыр. Эльвис те оған қарап, ыржиып қойды.

Кофе ішіліп болғаннан кейін мамасы одан Юханның киімдерін киіп, бойына өлшеп көруді сұрады, мүмкін бір жерлерін жөндеу керек болар деді. Эльвис өзіне айтылғандардың бәрін екі етпей орындады — мұнысы киімді бойына өлшеуді керемет бір ұнатқандықтан емес, әжесін аяғандығы. Юханның киімін мұның үстінен көргенде әжесінің балаша қуанып тұратынын біледі. Сірә, сонда ол Юханды көз алдына елестетіп тұратын болар. Және де әжесін аяйтын бір себебі, оның ылғи да Юханды бір жаққа кетіп қалды деп өзін-өзі алдаусыратып отыратындығы: неліктен бүйтетіндігін Эльвис түсінбейді. Ол әжесіне аң-таң боп қарайды. Оған шындықты айтса қалай болар екен өзі? Өзінің бәрін де білетіндігін айтып

салса қайтер екен, ә?

Эльвис мамасына бұрылып қарайды да, жоқ, ештеме де айтпаймын деп бекінеді. Мама сына бұл шындықтың ұнамайтындығын сезеді.

— Иә, алдағы жылы балаға енді киімді өздеріңе алуға тура келер,—деді әжесі жәйлап қана,— Юханның бұл соңғы киімдері.

— Түсінікті жай ғой,— деді мамасы.

— Эльвистің мына киіп тұрғаны оның соңғы әдемі костюмі еді,— деп сөзін жалғастырды әжесі немересіне ойлана қарап қойып. Ол қолдарын тізесінің үстіне салды.— Біз мұны сол күзде, соның алдында... сатып алғанбыз...— деді ол сыбырлаған үнмен.

Одан әрі ол даусын сәл шығарыңқырап, Юханның ақыры бұл костюмді киетін кезге дейін жете алмай кеткенін айтты. Кажет болса, жеңдері мен балақтарын сөгіп, ұзартуға да келеді. Эльвиске бірақ қазірдің өзінде бұл салбыраған, мол.

Юханның киімдерінің неліктен өзіне мол бола беретінін Эльвис енді түсінді. Ол киімдерін өзіне шақ болғанға дейін жеткізбей тоздырып тастай берген. Басқа-басқа, ал киімнің дал-дұлын шығарып тоздыруға Эльвисті жібер.

Мамасы айналдыра қарап шығып, басын шайқады.

— Мына баланың үстінде бұл костюм ұзаққа шыдамас! — деді ол Эльвисті иегімен көрсетіп.

Әжесінің көздері бақырайып кетті.

— Сен бұл костюмді күтіп ки, Эльвис,—деді ол даусын нығыздап.— Сенің Юхан ағаң мұны сыйлыққа алғанда кереметтей қуанған, күтіп киюге уәдесін де берген болатын...

— Юхан... сапарға аттанып кеткен кезде неше жаста болатын,— деп сұрады мамасы.

Әжесі кетуге жиналып орнынан тұра бастаған еді.

— Қазір айтамын. Қазір осы Эльвис нешеде болса, оған да сонша болған. Алты жас, алты ай, он сегіз күн. Менің бүгін сендерге келіп, мына костюмді әкелгенім де сол себептен..

— Бұл сонда қашан болған еді? — деп сұрады мамасы.

Бұдан он екі жыл бұрын... Қазір ол он тоғызға толар еді ғой. Эльвис Юханның костюмін киген күйі сол орнында тапжылмай тұрды. Мамасы оған бір түрлі кейіппен қарап қалыпты. Теледидардан қайғылы, мұңлы бірдемелерді көрсеткенде оның көзқарасы тап осындай бола қалатын-ды. Ал әжесі сол күйі әлі су тамшылап тұрған құбырға қарап тұрды. Кенет мамасы орнынан атып тұрып, Эльвисті қатты құшақтай алды. Аңдаусыз тұрған ол тәлтіректеп барып ыдыс жуғышқа соғылды. Мамасы құшағынан оны сол бойда жібере салуға мәжбүр болды, өйткені оған Сессан көп жармасып, үріп, қыңсылай бастаған еді.

— Немене, мені қызғанасың ба? — деп күлді мамасы итті қолына алып

— Қызғандың ғой, иә? Сен тым болмаса еркелетуге де жарайсың. Мына оралымсыз құсап құлап қалмайтын шығарсың, ыдыс жуғышқа соғылмайтын боларсың сен.

Ол иегімен Эльвисті көрсетіп қояды, бірақ ашуланып тұрмаған сияқты. Өзін оралымсыз дегеніне қарап мамасы ашуланып қалды ма екен деп еді. Кенет осы арада оның басына мынандай ой сап ете қалды. Мамасы осы ұрысқанда кейісті сөздерді бұған пәлендей бір жек көргендіктен, жамандықпен айтпайтын шығар. Мүмкін мамасы өзін-өзі кей-кейде сабырлы ұстай білмегендіктен ғана айтып салатын болар-ау осы. Өте тың, өте жаңа пікір!

Әжесі әлдеқашан кетіп қалған, ал Эльвис болса әлі осы ойдың ұшығынан шыға алмай отыр. Солай болса жақсы, әрине. Мамасы, мүмкін шынында да, өзінің аузынан шыққан сөздерге мән бере бермейтін болар? Ал ол мүлде басқаша ойлап келген...

Мүмкін тіпті бұның өзі де өз сөздеріне онша мән бермейтін шығар? Оның аузынан қаншама ызалы, әрі татымсыз сөздер шықпады дейсің?! Рас, сондай сөздер аузынан шыққан кезде ол ойлап айттым ғой дейтін, бірақ сонда шыныменен-ақ ойланып сөйледі ме екен? Егер олай болмаса, нағыз сұмдықтың өзі ғой бұл...

Жоқ, сірә, адам өзінің айтқан сөздеріне әрдайым да есеп бере бермейді. Мұны біліп қойған дұрыс. Олай болса, мамасының ұрысқанына ол тектен-текке ызаланып, өкпелейді екен ғой. Эльвистің өзі дөрекі мінез көрсеткен кездегі мамасының ашу шақыратынына да пәлендей таң қалуға болмайтын шығар-ау.

Эльвис үстіндегі киім ілгіште салбырап ілулі тұрғандай Юханның бір киер сәнді костюмін асықпай шеше бастады. Юхан әлжуаз, әлсіз болғандықтан да костюмді шап-шақ қылып киюге дейін жете алмай кетті, ал Эльвис болса, керісінше, мығым. Сондықтан да бұл костюмнің ол өсіп, шақтап киемін дегенінше шаруасы бітіп те болады. Эльвис костюмнің шалбарына үңіле қарады. Бір кезде бұны әдемі костюмімен бірге Юхан киіп алшаңдаса, енді бұл — Эльвистікі. Ол өзінің бүгін алты жас, алты ай, он сегіз күнге толғанын білді. Бұдан былай күн санап енді Юханнан үлкен бола бастайды. Өзінің білетіні — өзіне ғана аян.

Мамасы шалбарды пенжегімен бірге алып шкафтың ішіне іліп қойды. Содан кейін ол әжесі отырған кезде сөйлемей тұрған радиоқабылдағышты қосады.

— Әжеңнің радиодан миы шаршайды,— деді мамасы,— ол кісінің басы көнерген, у-шуды көтере алмайды.

— Радиодан, басым жап-жаңа болса да, мен де шаршап кетемін,— деді Эльвис.

Мамасы бірақ оның сөзін тыңдамайды. Эльвис осы айтқанын оның құлағына тура айқайлап қайталағысы келген еді, бірақ дер кезінде өзін-өзі тоқтата қойды. Айқайлаудың не керегі бар? Бұл үшін тек қана сазайын алады. Эльвис сыртқа жүгіріп шықты да, Петердің үйіне қарай кетті. Оны қазір кездестіре алса жақсы болар еді. Эльвис кенет қалт тұра қалып, қолын көтерді. Әуелі ол бас бармағын, сонан соң шынашағын бүгеді.

Юлияның келуіне бар-жоғы үш-ақ күн қалды.

Папасы аяқ астынан Эльвис велосипед тебуді үйренуі керек деген шешімге келді.

— Бұның бір ерекше себебі бар,— деді ол.

— Қандай себеп? — деп сұрады Эльвис.

Папасы бірақ одан әрі ештеңе де айтқысы келмеді.

— Велосипед тебуді үйреніп алғаннан кейін білесің, — деді ол.

Мамасы Эльвистің велосипед үйренуіне қарсы болды. Бұған әлі ертерек деді ол. Эльвис велосипед тебуге әлі кішкентай, күте тұруға да болатынын айтты. Эльвистің, әрине, велосипед тепкісі келетіні өзінен-өзі түсінікті. Тоғай ішіндегі соқпақ жолға түсіп алып, Петермен бірге велосипедке мініп, жарысып, зырлағаннан артық не болушы еді...

Бірақ... велосипедтің бар-жоғы екі-ақ дөңгелегі бар, сондықтан қауіпсіз де емес, омақасып кетуің де аяқ астынан! Ал Эльвиске құлап қалудан қорқынышты нәрсе жоқ. Қатты қорқады. Жарадар болып, әлдебір жерімді ауыртып аламын-ау дегендіктен емес бұл, жалпы құлау деген қорқынышты. Ең жаманы — құлап бара жатқан сәт. Ал құлап түсіп, жерге арқаң тигеннен кейін онша қорқыныш жоқ.

Папасы мамасының ескі велосипедін алып шығып, Эльвисті өзіне шақырған кезде үрейден оның іші-бауыры қалтырап кетті. Ол бір ауыз тіл қатпай, папасының соңынан ере берді. Ал жүрегі кеудесінде допша тулап келеді. Олар қозғалысы мүлде аз бір көшеге қарай бұрылды. Папасы осы арада оған велосипед тебуді үйретеді. Тым құрыса енді осынысынан бірдеме шықса екен! Футболдан ештеме шықпағасын енді велосипед тебуді азырақ үйреніп алғаны дұрыс болар еді! Ол суға жүзуді де үйрене алмай-ақ қойған еді, папасы қатарынан екі жаз бойы арам тері шығып әуреленген болатын, бірақ түк те шықпаған. Эльвис өзінің әйтеуір бірдемеден жолы болуын іштей қатты тіледі.

18

Папасы өзінің аса мейірбандығынан ғана оған велосипед тебуді үйреткісі келеді, бұл — түсінікті жай. Ал футбол және жалпы спорт дегеннің жөні бөлек нәрсе: папасы Эльвистен ешқашан да спортшы шықпайды деп әрдайым да ызаланып жүретін. Қазір енді оның жүзінде мейірім шуағы мен бір жұмбақ сыр бар, Эльвис қайтсе де велосипед тебуді үйренуі керек дейді ол. «Бұның ерекше себебі бар». Эльвис онсыз да велосипед тебуді үйренгісі келеді, ол бұл үшін барлық күшін салуға бар...

Әуелі папасы велосипедті қалай тебу керектігін оған өзі көрсетті — әрлі-берлі жүрді, ал Эльвис қарап тұрды. Сірә, велосипед тебу дегенің құстардың ұшқаны тәрізді оп-оңай-ақ нәрсе болар өзі. Бірақ олай болмады, Эльвис өзі велосипедке мініп алған кезде барып мұның өте қиын нәрсе екеніне көзі жетті. Ол бар салмағымен рульге жабыса түсті, аяқтары педальге жетпей, салбырап қалды. Түк те өнбеді... Ол дөңбек ағаштай, икемсіз болатын және оның үстіне тұла-бойы қалшылдап тұрды. Папасы велосипедті нып-нық ұстап тұрған, Эльвистің қорықпауына да болатын еді, сонда да қалтырай берді. Әдетте ол өзіне-өзі ызаланбайтын, осы арада қатты ызаланып кетті. Ызаланған сайын велосипед оның ырқына көнбеді. Папасы қара терге түсіп, оны үйретуге тырысып-ақ бақты, олай әуреленді, бұлай әуреленді. Ол Эльвиске аяқты қай жерге қойып, педальді қалай айналдыру керектігін көрсетті. Сақтық үшін руль мен ершеден ұстап та тұрды. Бәрібір түк те өнбеді. Эльвис мәжүгін рульден жабысып айырылмады. Демек, оның велосипедке де икемі болмағаны айдан анық. Осыншама әуреленіп түк өндіре алмаған папасын аяды ол.

Рас, бұдан соң енді папасы пәлендей тырыспады. Ол велосипедтің үстіне төне еңкейіп тұрды. Ал Эльвис бір уыс болған күйі алдыңғы дөңгелек жақтан жерге сырғып түсті.

— Қайтеміз енді, үйге қайтамыз ба? — деп сұрады папасы.

Эльвис тыпыр етпестен өзінің ебедейсіз аяқтарына қарап отыра берді.

— Менен ештеңе де шықпайды,— деді ол. Сөйтіп папасының көңілін тыныштандырмақшы еді.

— Не, не дедің? — деп сұрады папасы. Жауап күтпестен Эльвиске қарады да: — неге олай дейсің?.. Әйтеуір сенен бірдеме шығатыны даусыз ғой, — деді.

Папасының бұған оншалықты сенімді екені байқалмайды. Олар мамасының ескі велосипедін жетекке алып, кейін қарай ілбіді. Эльвистің жүрегі дәл манағыдай тулаған жоқ. Ол ылғал сорған кесектей немесе Эльвистің өзі сықылды зіп-зілдей еді. Папасы оны жұбата бастады. Велосипед тебуді ешкім де бір дегеннен үйреніп кетпейді деді ол. Тіпті папасының өзі де сөйткен. Ал ол — керемет спортшы ғой. Ол да көпке шейін үйрене алмаған. Тек мойымау керек. Эльвис те бірте-бірте үйреніп

кетеді әлі-ақ. Шыдам қажет тек.

Эльвис ештеңе деп жауап қатқан жоқ. Іштей бірақ берілмеуге, мойымауға өзіне-өзі сөз беріп келе жатты. Үйренгісі келеді екен, сөз жоқ үйренеді. Әрине бірақ бұл үшін көп күш жұмсау керек екендігін біледі. Ештемеге икемі жоқ балаларды қайтадан жасап шығаратын бірдеме ойлап тапса ғой, шіркін. Сонда олар ата-аналарына сор болмас еді. Бірақ адам сол күйінде өзгермей қалуы керек. Эльвистің, мәселен, өзгергісі жоқ. Ол өзі қазір қалай, солай қалғысы келеді. Оның тіпті де бөтен біреуге айналғысы келмейді. Әйтпесе кенет өзі Құпиясы жоқ басқа бала боп шыға келсе, несі жақсы.

Папасы екеуі үйге қайтып келгеннен кейін мамасы:

— Қазір дачаға жүреміз! Бізді әлгі Италияға барып келген көршілер қонаққа шақырды,— деді.

— Сенің бірақ олармен осы кездескің келмейтін еді ғой,— деді папасы.
— Оларды сен шектен тыс көп мақтана береді деп жақтырмайтын едің!

— Олардың мақтана беретіні рас,— деді мамасы.

Бәрібір бірақ әйелдік әуестігі жеңе берді, — көршілер оған Италиядан әкелген нәрселерін көрсетпекші болған еді.

— Несіне барамыз? Кейін қызғаныштан ішіңнің өртеніп жүруі үшін бе?
— деді папасы наразылау үнмен.

Бірақ айналып келгенде бәрі де мамасының айтқанындай болады. Әкешесі дачаға барады, Эльвис те олармен бірге жүреді. Ол бұның орнына Петердің үйіне қуана-қуана барып келер еді, бірақ бұны айтуға батылы жетпейді. Ол велосипед тебуді үйренудің әуресінен де шаршады, және оның үстіне папасын да аяды. Әуелі мәжгүн ұлын велосипед тебуге үйретеді, одан соң бір кеш бойы көршілерде отырып, олардың бөскендерін тыңдайды. Бұның үстіне мамасының сондай заттарды сатып ала алмайтынына жыны ұстап, шаптығатынына дейін алдын-ала белгілі болып отыр. Ия, дачадан қайтып келгеннен кейін үй ішінің жағдайлы болмайтыны көрініп тұр.

Қолдан келер қандай амал бар. Жол бойы бірақ мамасының көңілі

көтеріңкі болды. Папасы мен Эльвистің бүгінгі машақаттары жайлы ол:

— Ештеңе етпейді. Велосипед тебүді Эльвис не ғұрлым асықпай үйрене берсе, солғұрлым кейін жақсы тебетін болады,— деді.

Өйткені әбден жақсы үйреніп алмайынша мамасы мұны велосипедпен қозғалысы ығы-жығы көшеге жібере салуға еш уақытта батылы бармас еді. Эльвиске бола мамасының қалай уайым шегетінін көрсеңіз.

Қараңғылық тез үйірілді. Ауа бірақ жұп-жұмсақ, әрі жылы еді, аспанда жұлдыздар жымыңдай бастады. Аспан дегенің — тура бәйшешек қаптап кеткен көктемгі бақтай. Велосипедпен осындай аспанда зымырап бір жүйткісең қандай керемет болар еді!

Эльвис әке-шешесімен бірге көршілердікіне барған жоқ. Оған онсыз да бәрі естіліп те, көрініп те тұрды, өйткені көршінің дачасы тұп-тура қарсыда болатын. Олар барлығы түрлі түсті келегейлі шамы бар верандада отырды, олар көктегі жұлдыздарды көрмейді...

Айтылып жатқан сөздердің әрбірі де айқын естіліп жатты, бірақ Эльвистің оны тыңдағысы жоқ. Дәл қазір мамасы көршілерге Петер жайлы айтып жатыр: «Сол әлгі өте сүйкімді жас жігіт менің баламды өйтіп-бүйтіп, болбырлығынан арылтып, ширатқалы жүр». Мұндай сөздің несін тыңдайсың!

Эльвис сарайға барып, отындық шерке ағаштардың арасынан Юханның құпиялары салынған қобдишаны алды. Жұмбақ кездің бейнесі салынған сынықша — өрнекше тастардың бірі болып шықты. Ал мына кішкене кілт ше?.. Эльвис оны қобдишаның ішінен алды да, сарайдан шығып, төмпешіктің үстіне барып отырды.

Осы кезде майтабандарын жайлап қана басып, бұқпантайлап келді де, Сиппан қалың шөптің арасында, Эльвистен бірнеше қадам жерде қалт тұра қалды. Эльвис қолын бұлғап, мысықты ыммен өзіне шақырды. Мысық үріккен жоқ, оған жақындай түсті. Міне, ол тіпті қол созымдай-ақ жерде тұрды. Бұлар кездесіп қалғандағы бұрынғы дағдылары бойынша бір-бірінен көздерін алмай қарады. Ол мысыққа іңір шұғыласымен жалтылдап тұрған қолындағы кілтті көрсетті. Сонан соң бұны мысықтың көз алдына тақап, маятник тәрізді етіп әрлі-берлі бұлғаңдатты. Сиппан екеуінің бұрынғы ойнап жүретін кездеріндегідей кілтті табанымен қағып жіберді.

Сиппан ылғи да жарқырауық заттарды жақсы көретін.

Эльвис бәсең ғана үнмен мысыққа сөйлеп отырды. Аздан соң Сиппан оның тізесіне шығып, жайбарақат жатып алды. Ол мұның арқасынан жайлап қана сипалады, мысық дәл бұрынғысындай пырылдай бастады. Эльвис бұған сұмдық қуанып кетті, мысық пырылдауын ұмытып та қалған болар деп ойлаған еді ол. Осылайша олар бір кеш бойы төмпешіктің үстінде отырды...

Эльвис алақанын ашып, жұмбақ қалыпта жарқырап жатқан кішкене кілтке қарайды. Бұл кілттің ашатын құлпы табылғанша әлі талай уақыттардың өтетіні жайлы ойға берілді ол. Көп уақыттардың өтетіні де жақсы. Қашан болмасын, әйтеуір, бірде оны өзінің табатынын біледі. Өйткені, бұл — Юханның ойлап тауып жүргені. Юхан бұл кішкене кілтті курткасының қалта жақ астарына әдейі тыққан. Бір кездері біреу тауып алатын болсын деген. Ал кілтті тапқан адам құлыпты да табады. Бұл түсінікті жәй. Оның өзі де солай пайымдаған болар еді.

Демек, құлыпты іздеуі керек. Тек қазір емес. Кішкене кілттің құпиясын әзірше сақтай тұрғаны жөн: көңілінде қиялдап, армандап жүретін бірдемең болуы керек қой. Юхан да тірі болғанында тура осындай шешімге келер еді.

Эльвис кілт жатқан алақанын жоғары көтерді. Алдымен бас бармағын, сосын шынашағын бүкті. Сәл ойланып алып аты жоқ саусағын бүгіп қойды. Бүгілмеген — ортаңғы және сұқ саусағы ғана. Юлияның келуіне бар-жоғы екі-ақ күн қалды!

19

Юлияның үйі енді бұрынғысындай тап-таза; әп әдемі болып тұрды, бақтың іші де сондай. Бір жөні болғанша үйге бас-көз боп қарай тұру үшін Петер сонда көшіп алды. Ол өзімен бірге кереует, стол және орындық алды. Бұған қоса Үкішіктің үлкен торын, өзінің барлық кітаптарын да ала келді.

Бақ ішінде, каштан ағашының астында велосипеді сүйеулі тұрды. Эльвис бақтың ішіне кірді. Велосипед дөңгелегінің сым шабақтары күнге жалт-жұлт шағылысады. Эльвис велосипедтің қасына келіп, бұны айналдыра қарады. Содан соң рулінен ұстап соқпақ жолға алып шықты.

Мүмкін Петердің велосипедімен тебуді үйреніп алу оңай болар. Осы сәтте Петер терезеден:

— Сәлем, Эльвис! Мен қазір келемін!—деп дауыстады.

Эльвис велосипедті рулінен ұстап күтіп тұрды. Эльвис Петерге оған кеше папасының велосипед тебуді үйреткісі келгенін айтты.

— Қалай ойлайсың мен үйрене аламын ба? — деп абыржи сұрады одан Эльвис.

— Әрине, үйреніп кетесің,— деді Петер,— тек бұл велосипедпен емес, бұл саған тым үлкендеу соғады.

Папасының кеше өзінікін емес, мамасының велосипедін алғаны да сондықтан екен ғой. Сарайда бірақ Юлияның велосипеді тұр ғой, ол мамасынікінен де кішілеу, ықшамдау.

— Бізге оны алуға болады деп ойлайсың ба? — деп сұрады Эльвис.

— Әрине болады деп ойлаймын. Велосипедінің сенің кәдеңе жарағанын естігенде Юлия тек қана қуанышты болады.

Олар сөйтіп Юлияның велосипедін алуға кетті. Велосипед өте әдемі болатын, түсі қанық, шым қызыл, әрі сондай жеп-жеңіл, ыңғайлы-ақ. Петер дөңгелектің резеңкесіне жел үрлей бастады, Эльвис тағатсыздана тыпыршып тұрды.

Өкінішке орай бұл велосипедті де зырлатып теуіп кете алмады. Кешегіден болар-болмас-ақ тәуір. Велосипедке отырғанда өзінің салмағын бұрынғыдай емес, игере бастағандай, рульге әлі жабыса берсе де, бір соқта зіл емес, кішігірім капшықтай-ақ күш салды. Және кешегідей қорыққан жоқ, өзін еркін ұстап отырды. Петер:

— Ал ахуалың қалай? — деп сұрады.

Эльвис тиісті жауабын берді, ал енді кешегі бір соқта зілден арылды, салмағы қапшықтай-ақ болып қалды.

— Тамаша! — деді Петер.— Капшықтың ішіндегісін қағып-қағып

түсіріп, жеңілдетуге болады соқталанған зілді қайтер едік?

Сол арада ол Эльвистің ішінен қоқым мен қоқысты сілкілеп түсіріп жатқан әрекетті бейнеледі. Ол оны жоғары көтеріп алып сілкілей бастады, екеуі де күлкіден мәз-мәйрам болды. Қаптың іші керексіз көп қоқымға толып кеткен. Керексіздерін, артығын түгелдей түсіріп тастау үшін дұрыстап сілкілеп алу қажет дейді Петер.

— Қара, әне, қара! Көрдің бе? Үп-үлкен бір сұрғылт соқта зіл жерге ұшып түсті! Мұның не екенін білесің бе?

Эльвис көзін бақшитып тұрып қарады. Ол Петер айтқан әлгі үлкен сұрғылт соқтаны кәдімгідей-ақ көрген сияқты болды.

— Ия, көрдім, ол не? — деп сұрады Эльвис демін ішіне тартып.

— Мұның бәрі сенің ішіндегі өтіріктерің,— деп жауап берді Петер.— Енді сен еш уақытта өтірік айтпайтын боласың.

— Еш уақытта да ма? — деп сұрады Эльвис.

— Еш уақытта да.

— Сен оны өз көзіңмен көрдің бе? Сірә, үлкен болар өзі, ә? — деп сыбырлады Эльвис.

— Өзі білмейтіндей-ақ! — деп күлді Петер.

Басының іші ойдан сіресіп тұрса да, Эльвистің күлкісі келді. Әлгі соқта, сірә, әжептәуір үлкен болар, үйден шыққан сайын мамасын ол қаншама рет алдады! Ал кейін қайтып келгенде де қайда болғанын айтпайтын, жасыратын...

— Соқта расында да зор болса, зор шығар,— деп келісті Эльвис.

Петер өзін доп тепкен футболшыға ұқсатып, аяғын қатты сілтеп жіберді.

— Бітті осымен!

— Не бітті? — деп сұрады Эльвис басын жоғары көтеріп.

— Сенің әлгі барлық өтіріктеріңнің шаруасы бітті! Аспанға ұшып кетті! — деді Петер.

— Қалай енді көңілің орнықты ма?

Олар іске қайта кірісті: Эльвис қасарыспа мінезден, мамасының тәтті-тұщыларын сыртқа тасудан, ісмерлік ұсақ-түйек сақтайтын оның қораптарын ақтаратын дағдысынан және тағы да басқа әлдеқашан ұмытылып кеткен күнәлардан да тура осындай жолмен арылды.

— Жетеді! — деді Петер.

— Әйтпесе тіптен жеңілдеп кетерсің де, велосипед сені үстінен қаңбақ құрлы көрмей лақтырып тастап, өз жөнімен безіп ала жөнелер. Ал енді тағы да велосипедке отырып көрейік.

Эльвис бірақ сабасына түсе алмады. Бақтың ішінде ойран асыр сала жүгіріп, тамағы қарлығып, ішек-сілесі қатқанша күлді, өзінің бірақ неменеге сонша көңілденгенін біліп те жатпады. Ақырында әйтеуір ол сабасына түсті де, өзін тосып тұрған Петердің қасындағы велосипедке кеп мініп алды. Эльвис педальдарға аяғын салып, табандарымен нығарлай басып ілгерлі-кейін, ілгерлі-кейін айналдыра бастады. Велосипедтің ершігі оның арқасына тіреліп тұрды, ол бұған отыра алмады, мұның есесіне бірақ педальдарды жап-жақсы айналдырды. Велосипед зымырай жөнелді. Бұл өзі нағыз кереметтің кереметі болды. Тіпті де қорқынышты емес еді, өйткені Петер ершіктен ұстап, артында жүгіріп келе жатты..

Эльвис осылайша өмір бойы тоқтамай зырлай берер еді — оның көңілінің тап осы сәт қандайлық көңілді сазға бөленгенін көрсең ғой. Ол педальды айналдыра берді, айналдыра берді. Қақпа есігі мен үйдің арасындағы жолмен ілгерлі-кейін, ілгерлі-кейін зымырады.

Петер енді аз өткесін ершіктен қолын жіберіп, жүк салатын артқы орынның торынан ұстады. Эльвис мұны білген жоқ. Ол тек педальді айналдыра берді, аузымен мотор жасап, ырыл-тырылға басады. Петер артқы орынның торынан қолын жіберіп қалды. Эльвис ешкімнің сүйеуінсіз, демеуінсіз, жалғыз кете барды. Әуелі ол мұны байқамаған, қаннен-қаперсіз әрі қарай зырлатып айдай берді. Көңілі желдей есіп, шаттанғанның үстіне

шаттана түсті.

Кенет Петердің артта емес, қапталда жүгіріп келе жатқанына көзі түсіп кетті. Ол манадан ершіктен ұстап келе жатқан қолын бұған бұлғалап қояды. Сол кезде, міне, Эльвис жалп ете түсті. Ол оқ тиген торғайдай тыпырлап, қолдарымен жерді тырмалай берді, ал велосипед үстінде қисайып жатты. Әуелі Петер велосипедті көтеріп алып, сонан соң Эльвисті орнынан тұрғызды. Оның еш жері жараланған да, ауырған да жоқ еді.

— Онда қайта отыр! — деді Петер.

Эльвис үндеместен келіп велосипедке қайта отырды. Ол тіпті Петердің енді ершіктен ұстайтыны, ұстамайтыны жайлы да сұрамады. Петер ершіктен ол айтпай-ақ өзі ұстап тұрды. Эльвис бұны білген, Петер оны екінші қайтара құлатпақ емес. Сөйткенмен де Эльвис әлі де қорқыңқырап отырды. Және осы жолы да, Петер қолын ершіктен алып, артқы орынның торынан ұстай берген кезде құлап түсті. Бірақ жерге құлаған жоқ, Петер оны қағып алды, содан соң тағы ол ілгері қарай айдай берді. Енді Петер қолын көпке шейін жібермеді. Эльвис артына жалтақ-жалтақ қараған сайын ершіктен ұстап келе жатқан Петердің қолын көреді. Ол бірақ Петердің болар-болмас қана саусақтарының ұшымен демеп келе жатқанын білген жоқ еді. Ал содан кейін Петердің қолы мен ершік арақашықтығы он сантиметрге жуық алшақтап кетті. Эльвис жылдамдықты арттыра түсіп, ыңылдап, әнге басып келе жатты. Петер де оның әніне қосылып қояды. Енді Петердің қолы мен ершіктің арақашықтығы жарты метрге жетті. Петер де қатты жүгіре түсті, ол енді артта емес, манағыдай велосипедтің қапталында келе жатты. Эльвис бұны көрді. Петер оған қарап өзінің ершікті ұстауға тиісті қолын бұлғалап қойды. Эльвис бұны да көрді. Ол енді ыңылдап ән айтуын қоя салып, тістеніп алды. Бірақ құлаған жоқ, әрі қарай зымырай берді, Енді ол велосипедті тебе алатын болды! Тек, міне, үйдің қабырғасына соқтығып қала жаздады, енді сәл болмағанда ол күнбағысты тапап кететін еді, дер кезінде әйтеуір тоқтатып үлгерді. Дәлірегі, оны Петер тоқтатты. Эльвис бірақ педальді босатып, жерге секіріп түсуге асықпады. Петер қолын велосипедтен жіберген жоқ, ал Эльвис тепе-теңдік қалыпты сақтап тұрды. Педальдар аяқтарының астындағы басқыштар тәрізді. Педальды басып тұрған кезде оның бойы Петердікімен бірдей. Велосипедтің үстінен оған күнбағыстың түйнек-қалпағы да жақсы көрініп тұр. Ол енді-енді қауызын ашқалы тұр. Іш жағы алтындай жарқырап келеді. Гүлі шашақталып қалған...

Эльвис рульден қолдарын жібере салды. Сонан соң оң қолының жалғыз саусағынан басқасын бүгіп, Петерге:

— Юлияның келуіне бір-ақ күн қалды! — деді.

20

Эльвис үйдегілерге өзінің велосипед тебе алатындығын айтпады.

Оның айтқысы-ақ келген, тіпті бұған ерте бастан дайындалып, бір түрлі қуанып, іштей өрекіп жүрген. Папасымен бірге шығып, өзінің велосипедті қалайша тебетіндігін көрсетпекші болып та қиялдаған. Алдын-ала ол мұны папасы мен мамасына қайтіп айтатынын, олардың бұған не дейтінін, қалай таң қалысып мәз болатындықтарына шейін көз алдына елестетіп те жүрді. Бірақ неге екені белгісіз, енді айтқысы кеп оқтала бергенде тілінің ұшына бірде-бір сөз оралмай қалды. Еріндері өзінен-өзі қымқырылып, балық тәрізді мылқау халге түсті.

Бірдеме айтқысы келгенде дәйім ол осындай бір түсініксіз жағдайларға тап болады. Неліктен екенін Эльвистің өзі де түсінбейді. Қалт етесің де, тапжылмай қаласың. Аузыңа сөз түспейді. Бұл жолы оның үндей алмағаны да дұрыс болып шықты. Өйткені мамасы Эльвиске оған белгісіз бір жайтті аңдаусыз айтып салған еді.

Жалпы бұл жайлы ол білмеуге тиісті болатын. Оған мүлде күтпеген сыйлықты тарту еткілері келген-ді. Мамасының мұны енді білдіріп алғанына папасы күйіп-пісті.

— Атайдың Эльвиске әлден-ақ велосипед сыйлаймын деуі неткен ессіздік! Бір-екі жыл кідірте тұруына болмас па еді. Алдымен бұл тым құрыса мектепке де барып алса екен-ау. Эльвис таң қалғаннан сілейді де қалды.

Велосипед! Бұл неғылған велосипед өзі! Ол әрине енді бұл жайлі әкешешесінен дұрыстап айтып беруін сұрап, қыңқылдап отырып алды.

Юханның велосипеді болған. Оған бұны өмірінің сол соңғы жазында тарту етіпті. Бірақ Юхан мұны тебуді үйрене алмай-ақ кетіпті, себебі ол өте әлжуаз бала болған. Сондықтан да велосипедті елі су жаңа деуге болады, өйткені бұл сол күйінде тұрған да қойған. Енді қазір сол велосипед

деревнядағы сарайдың ішінде Эльвистің келуін күтіп тұр. Әрине сарайға құлып салынған. Атасы бұны Эльвиске қазірден-ақ сыйға тартқысы келеді — мектепке кейін велосипедпен барып жүрсін дегені ғой. Папасы да мұны дұрыс деп мақұлдайды. Тек мамасы ғана мұны атасының ессіздігі деп санайды. Ал Эльвис өзі бұған қалай қарайды? Расына келсе, өзі де білмейді.

— Баладан несіне сұрайсың? — дейді мамасы папасына.

— Мұндай да ессіздік болады екен! Оның керек дейтіні беп-белгілі емес пе? Өзінің пайдасына бола шырылдағанды бұл түсінетін бе еді.

Эльвис үндемейді. Дәлірегін айтса, не деп жауап берерін білмейді. Қазір ол өзінің нені керек ететінін, нені керек етпейтінін біліп тұрған жоқ. Бұл мәселенің айналасындағы әңгімелер тым шым-шытырық боп кетті. Содан соң Эльвис жалғыз қалды. Өзіне не қажет екені сонда ғана аян болды!

Ол телефонмен атасынан:

— Юханда велосипед болған дейді ғой? — деп сұрады.

— Ах, солай де!—деді атасы.

— Жалпы, былай... біздер саған өзің мүлдем күтпеген сыйлықты тарту етуді ойлағанбыз, жә, алайда бұл енді пәлендей құпия да емес шығар. Кейде осылай да болады. Бұл жайлы өзі пікірталас көбейіп кетсе, велосипедті қашан алатындығыңды өзің ғана шеш! Әжең де велосипеда саған беру әлі ертерек деп отыр. Ол мамаңның сөзін мақұлдайды.

Бұл велосипедті олар Юханның бір арманы осы болып, көкейінен кетпей жүргені үшін ғана сыйлапты. Және оның үстіне деревняда қаладағыдай қозғалыс та жоқ. Жалпы, тағы да Юхан велосипед тебе алатын кезге жете алмады, ол ауру еді, бірдемемен әйтеуір оның көңілін аулап, қуанту қажет болатын. Тіпті велосипед тебудегі өзінің шамасын да байқап көрмепті. Бірақ велосипедінің болғанына қуанышты-ақ еді. Біресе қоңырауын сыңғырлатады, біресе кілттерімен ойнайды. Ал сол велосипед Юханның кезіндегідей әлі сол қалпында сарайда тұр. Содан бері ешкімнің де бұған қолы тимеген.

— Жақында мектепке баратын болғасын саған бір кәдеңе жарар деп

ойлағанмын,— деді атасы.

Эльвис осы арада көңілінде тұрғанның бәрін ақтарып салды. Велосипедті өзінің тебе алатындығын, мұны және кеше үйренгенін, бәрін-бәрін айтты. Үйде бұл жайында ешкім бірақ білмейді. Және де білуге де тиісті емес. Ең алдымен велосипедті жақсы тебе алатындығына Эльвистің өзі тағы бір рет көз жеткізіп алуы керек. Кеше тебе алатындығы рас, бүгін ұмытып та қалуы мүмкін ғой.

— Олай болуы мүмкін емес! — деді атасы.

Эльвис бұған бірақ мынандай қарсы дәлелдер айтты:

— Еш уақытта бірдемеге шүбәсіз болмау керек қой. Бүгін — осылай болса, ертең — басқаша боп кетеді. Бір ретте, мысалы, мен жіңішке тақтайшалардың үстімен жүруді үйреніп алғанмын. Есіңде ме, ата, сендердің деревняларында, жол бойында жатқан әлгі бір ақ тақтайшалар ше?

— Автобус аялдамасындағы ма? — деп анықтап алды атасы.

— Иә, сол, аялдамадағы.

Бірде Эльвис осы тақтайшалардың үстімен кәдуілгі жолмен жүргендей еркін басып өткені бар. Келесі күні бұл өнерін папасына көрсетпекші болғанда түк те шықпай қойған. Құлап қалды. Атасы мұны біледі ғой.

Папасына көрсетпес бұрын велосипед тебуді әуелі жақсырақ үйреніңкіреп алғаны дұрыс. Юлияның велосипедін теуіп бара жатқанында Петердің сырттай бақылап қарап тұрғаны бір басқа да, ал мамасының велосипедінде отырғанында папасының бұған қарап тұруы бір бөлек нәрсе. Солай емес пе?

— Иә, сенікі дұрыс,— деді атасы.— Мен сені түсіндім. Маған телефон соққаның теріс болмады. Шынымды айтсам, өзім де Юханның велосипедін не істесем екен деп, сан толғанып жүргенмін. Біз әкең екеуміз бұл велосипед енді сенің мектепке барып-келетін көлігің болсын деп шешкенбіз.

— Мектептің бұл араға қандай қатысы бар? — деп қарсы дау айтты

Эльвис.

Мектепті ойлап не керегі бар қазірден? Жақында мектепке баратыны рас, ол кездің де бір лажы бола жатпай ма?! Онан да келешек уақыттардың қамын ойлаған жөн емес пе екен! Эльвис велосипедті келешек күндердің үлесіне сақтағысы келеді. Көңілі орнығып жүреді, оның велосипеді болады, не туралы қиялдап жүретіні де енді анық. Кейбір істе асығып, аптықтаған жақсы. Неліктен осыны ешкім түсінбейді!

— Бұл ойың да дұрыс! — деді атасы.— Былай болсын. Велосипед қажет болған кезде маған хабарла. Мен со бойда саған велосипедті алып жетемін.

— Тура анадағы менің туған күнімдегідей болады ғой, ә? — деді Эльвис.

— Тура солай болады,— деді атасы.— Сыйлықты қашан алу керектігін өзің шешесің.

— Жақсы,— деп келісті Эльвис.— Сен үшін басқа біреулердің шешім жасауы ылғи да шым-шытырық түсініксіз бірдемеге әкеліп соғады. Бұдан соң не болатынын көрсең!

— Мен де сондаймын,— деді атасы.— Мен өзіме қатысты істі өзім шешкенді жақсы көремін.

— Тек адамдар мұны түсінбейді ғой,— деді Эльвис маңызды үнмен.

— Ештеңе етпейді, біз оларды әлі-ақ үйретеміз бұған,— деп қостады оны атасы.

Атасымен сөйлесіп болғасын Эльвис сол бойда зытып отырды, мамасы келіп қалса тағы да сөзден құтыла алмайсың. Оның қазір өте маңызды шаруасы бар. Соңғы уақытта әбігер жүгірістің көп болғаны соншама, бұл жайында мүлде ұмытыңқырай жаздапты.

Оқу! Ол әріптерді оқуды әбден үйреніп алған еді ғой! Ал кенеттен ұмытып қалып, оқи алмай жүрсе ше? Жетпегені тағы осы еді! Жаңа ғана атасына қай уақытта да адам өзіне шүбәсіз болмауы керек деген өзі емес пе еді?! Ең дұрысы — бұны қазірден қайта қолға алған.

Ертең Юлия келеді. Ал ол әлі қағаздағы жазуларды оқыған жоқ. Тезірек — зират жаққа! Алғашқы бетте ол жүгіре жөнелген. Сонан соң бірдемесін ұмытқандай қалт тұра қалды да, қолдарын шалбарының қалтасына салып алды. Бұдан әрі қарай асыққан жоқ. Оның алдында қаратамақ шымшық жорғалап барады. Егер басып озатын болса, құс ұшып кетеді. Мүмкін ал бұның тіптен ұшқысы жоқ шығар. Мүмкін бұған осылайша жорғалау керек болып келе жатқан шығар. Мүмкін қаратамақ шымшық әлдене іздеп келе жатқан болар.

Шымшықтың жағдайымен санасуы керек. Өзі ұшып кеткенше Эльвис осылай жайлап басып баяу жүре береді. Және асығатын да не бар? Көше бойымен жүрген жақсы. Көп ұзамай кеш те түседі.

Эльвис өзінің құпиясын бейнелеген. Суретті тыққан жерге қарай бара жатты. Қолына алып тұрып суретке тағы бір қарап қоюдың өзі қызық нәрсе. Оны қолына ұстамағалы қашан! Осы уақыттың ішінде бұған көңіл аударуға да мұршасы болмай кеткен. Юлияның жазған қағазы да сонда жатыр.

Ал Юлия ертең енді осында болады. Шымшық алда жорғалап барады. Юлияның ертең келетіні қандай тамаша болды! Бірақ бұл оған асығу керек деген сөз емес. Оның жазған қағазын бүгін оқып шыға алса, нағыз керемет сонда болады. Оқи алмайтындай болса, келесі жолға сақтай тұрады. Кім біледі, мүмкін, сірә, сақтай тұрғаны да дұрыс болар. Юлияға бұл бәрібір ғой. Өзінің жазғанының қашан оқылғаны оған әрине бәрібір. Мүмкін кімнің оқығаны да бәрібір болар оған. Мүмкін ол үшін бір ғана нәрсе маңыздырақ; өзінің не жазғанын оқыған адам түсінсе екен дейтін болар. Кім білсін, бұны ол қазір түсіне ме, түсінбей ме? Кейбір нәрселерді түсіну үшін уақыт керек.

Ал қаратамақ шымшық әлі сол, алда жорғалап келеді. Кей-кейде бір шетке секең етіп секіріп түсіп, тұмсығымен жерді шұқылап әлденелермен әуреленіп қалады. Мұндайда Эльвис тоқтап, күтіп тұрады.

Ия, барлығының ойлағанындай тез арада жүзеге аспайтынын аяқ астынан кезіккен қырсыққа жоруға болар ма екен? Бір мезгілдерде бәрін де өзің түсінетін күннің туатынын білсең ғой тек. Ал бұны ол біледі. Бұл өзінің Құпиясымен байланысты жайт. Барлығы да, сірә, осы Құпиямен байланысты.

Бүгін оны мейлі қаратамақ шымшық-ақ бастап жүрсін. Неге оған мұның ыңғайына көнбеске. Оның әлі уақыты бар емес пе?! Әйтпесе соңғы күндері ылғи да бір жүгіріс. Атасы айтқандай өмірдің дәмін оған да адам құсап неге бір дұрыстап сезінбеске... Эльвис бұны, әрине, сезініп те жүр ғой...

Шындығына келсе, ол өзін өмірдің тәтті дәмін сезініп, мәз болып жүрген адамға ұқсатады. Оның мәз боп, қуанбасқа да қақы жоқ қой. Өмірден бұдан да көп қуаныштарды көре беруіне болар ма екен? Шіркін егер оның өзінде жеке бау-бақша болса... Қаншама нәрсені егіп тастар еді!..

Ақыры олар зиратқа да келіп жетті. Қаратамақ шымшық та, ол да.

Эльвис тоқтады. Ал қаратамақ шымшық әрмен қарай секектей жөнелді. Ол бұның артынан әбден ұзап, кіп-кішкене қара ноқатқа айналып кеткенше көз алмай қарады да тұрды. Бұдан соң барып Эльвис шыршалы шарбақтың табанындағы өзінің Құпиясы мен Юлияның жазған қағазын тыққан жерді іздеп тауып алды. Енді ғана сол жерді қаза бермекші болғанда жоғарыдан кенет ащы қиқу-шу естілді. Басын көтеріп алды.

Мынаны қара! Осылай қарай ақ бауыр шағалалардың бір тобы ұшып келеді...

Жолдың арғы бетінде иесіз қалған жабайы бақ болатын. Шағалалар тынымсыз қиқуласып, соның үстінде айналып, үйіріліп жүрді. Сол арада бөлектеу, айырықшаланып тұрған, өзі мүктеніп кеткен жабайы алма ағашы бар еді. Шағалалар соны байқап қалды ма, одан бетер қиқуласып, шуласып әлгінің үстіне тобырымен кеп төнді. Сірә, жемтік болар бірдемені көздері шалса керек. Эльвис бірақ ол жерден ештеме көріп тұрған жоқ.

Содан кейін қиқуласқан тобыр әлгі арадан қайта көтеріліп кетті де, бұдан соң құстар алма ағашының үстінен жай ғана қалықтап айналып ұшып жүрді. Өте әдемі көрініс еді бұл. Шағалалар көкте баяу қалықтайды. Ешбір қиқу да, шу да естілмейді...

Кенет бақ ішінен көзге көлеңкесі де көрінбес бір әнші құс әнін төгілте жөнелді. Ал шағалалар болса көк жүзінде қалықтап айнала берді, айнала берді...

Эльвис мұндай ғажап әдемі көріністі еш уақытта көрген емес. Шағалалар әнші құстың әніне елтіп, шеңбер сызған күйі биіктен-биікке қалықтай берді. Ақырында барып көз ұшында, заңғар көкте ақ бұлттар тәрізденіп еріді де кетті: ақ бұлттар дәйім көгілдір аспанда қалықтап жүріп, еріп кетеді ғой...

Құпияның бейнесі бар суретті ұрадан алатын сәт Эльвиске енді туды. Үстін бастырып қойған тасты тану оп-оңай. Тасты көтеріп, астынан қағазды алды да, бүктеуін ашты. Сонсоң қағаздан Юлияның жазған сөздерін мүдірмей оқып шықты. Жоқ, ұмытып қалмапты, оқи алады екен.

Өзі қып-қысқа жазылған нәрсе екен. Міне, мынандай:

«Мен бұны тап қазір жазып отырмын. Мен — бұл мен. Петер — бұл Петер».

Эльвис қағазды әлденеше рет оқып шықты. Барлығы да былайша қарағанда түсінікті сияқты. Ал шындығына келсе, өзінің бұл сөздерді соншалықты түсінгеніне сенімді емес. Ол түсінбейтін, немесе байқамайтын тағы бірдеме-бірдемелер жасырынып тұр бұл сөздерде.

Эльвис қолына қарындаш алды да, бұның төменгі жағына:

«Эльвис — бұл Эльвис» деп, қосып жазып қойды. Бәрібір ол бұдан соң да ақырына шейін ештемені, тіпті өзінің жазып қойғанының да мағынасын түсінбеді. Бұл — әшейін бір қарағаныңда түсінікті сияқты болғанымен, әлдеқайда күрделірек нәрсе. Көп жайды ол кейін түсіне жатар. Эльвис қолына қағазды ұстаған күйі ойға батып мелшиді де қалды...

Әнші құстың әні де тынды. Қазір енді кеш түсті. Ымырт қоюланып келеді. Шыршалы шарбақтың бітетін жерінде шам тұр. Эльвис сурет пен қағазды ұраға қайтадан көміп қойды. Аздан соң шам жанады. Тамаша деген осы болады! Ал ертең күнбағыс гүлін ашады. Бұл да өте тамаша!